

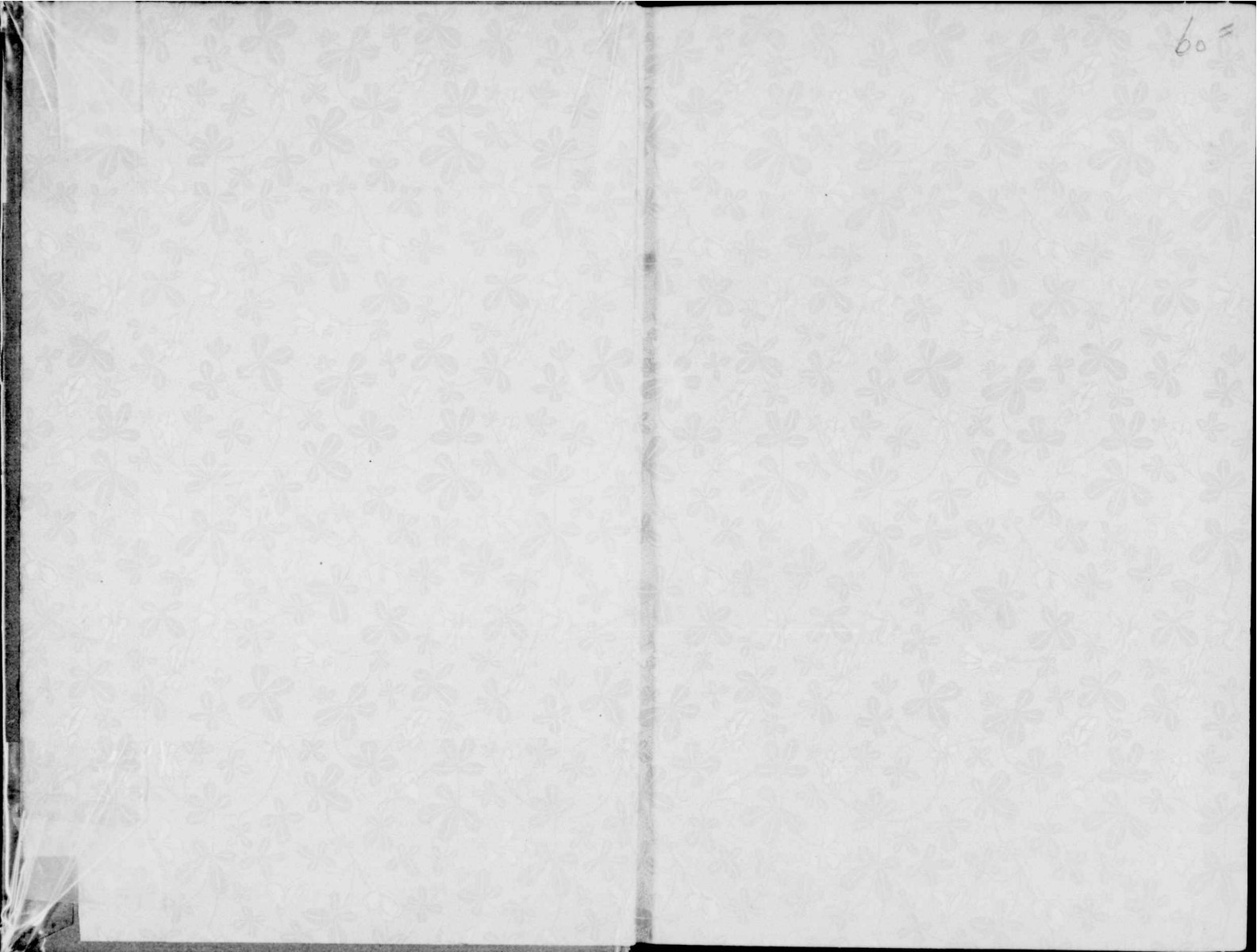
DE REIS VAN EEN
MENSEN
DOOR CH. KRIENEN

MET TEEKENINGEN VAN
C. VAN DER SLUYS (JOAN)

DEN HAAG · J. C. F. CARRIÈRE.

60 =

UIT DE JEUGD

VAN EEN GELDERSCHEN JONGEN.

p 091056705
B 1000 898 992 7

GEDRUKT BIJ DE SWART EN ZOON.

10-0 K
Kpic

Uit de jeugd van een Gelderschen Jongen

DOOR

CH. KRIENEN

Schrijver van: Zijn belofte getrouw, harel Vermeer,
e. a. Verhalen.

Redacteur van „Aangename Uurtjes”.

Met oorspronkelijke teekeningen van

C. VAN DER SLUIJS.

(JOAN)

'S-GRAVENHAGE
J. C. F. CARRIÈRE.

GEMEENTEBIBLIOTHEEK
ROTTERDAM

P og 1056705

HOOFDSTUK I.

Dit eerste hoofdstuk begint met een groot hoofd en een rare Zaterdagavond. Ik ben bang voor roofridders, die ik niet zie en vind boer Reule een leelijken boer. „Palm — Palm — Paoschen!”

Ik werd geboren den 5ten Mei van het jaar achttienhonderd en zooveel. Ik had een heel groot hoofd en heel groote oogen, twee lang niet aardige voorwerpen, die den dokter zachtjens tegen vader deden zeggen, dat ik 't niet lang maken zou. Maar de dokter heeft zich leelijk vergist, want ik ben niet dood gegaan, hoor. Ik groeide zelfs na mijn geboorte dadelijk flink op, en mijn hoofd en mijn oogen zijn heel goed terecht gekomen, zooals je uit mijn portret hiernaast gemakkelijk kunt zien.

Hoe ik alles weet, wat ik hier schrijf? Wel — van hooren zeggen, natuurlijk. Vader heeft mij het een en

ander meegedeeld, en moeder ook en dan mijn baker. En vader en moeder zullen er vast niet om liegen. De baker . . . dat weet ik niet zoo precies, want ik herinner me nog goed, dat vader, toen mijn kleine zusje geboren was, op een avond tegen moeder zei . . . «och, allemaal bakerpraatjes.»

Waarom vader dat zei, ben ik later te weten gekomen. Je moet weten, dat mijn zusje heel veel en heel hard schreeuwde, en dat toen de baker als geneesmiddel voorschreef: een bos peen aan 't hoofdeinde in de wieg. Moeder wilde zoo'n bos erin leggen, maar vader wilde er niets van weten.

«Bakerpraatjes», zei hij.

Nu — toen gebeurde het natuurlijk niet.

Ik zal niet heel veel uit de eerste jaren van mijn leven vertellen. Alleen een paar heel zonderlinge gebeurtenissen, die ik van vader of moeder gehoord heb, moet ik even verhalen.

't Was op een Zaterdagavond. Ik was ruim tien maanden oud.

De meid had de kachel gepoetst, en moeder had mij gewasschen en schoon goed aangetrokken. Maar ik schreeuwde zoo erbarmelijk, dat moeder mij onmogelijk de luijer kon voorkrijgen, die ik telkens wegschopte.

«Vader», zei moeder, «houd hem maar even vast. Als hij kalmer is, zal ik hem wel verder aankleeden.»

Vader nam mij in zijn armen, en moeder en de meid gingen naar de keuken.

Vader danste met mij een oogenblik door de kamer en dat beviel me zoo goed, dat ik «prrr — prrr —» riep van plezier. Daar kreeg ik opeens de glimmend gepoetste kachel in 't oog. Met beide handen greep ik er naar en dat ding beviel me zoo goed, dat ik weer «prrr — prrr —» schreeuwde.

«Ah, lijkt je dat?» riep vader: «allo dan maar.»

En vader zette mij boven op de kachel.

Maar och, och! Wat was dat ding nog warm. Wel niet heet, maar toch zoo, dat ik van pijn sloeg met armen en beenen, en een vreeselijke keel opzette.

«Ben je bang voor dat zwarte ding?» vroeg vader. «Nou, jongen, daar moet je maar aan wennen, hoor.»

Op mijn geschreeuw kwam moeder toelooopen.

«Maar man ben je . . .», riep moeder en ze tilde met beide handen mij van de warme kachel af en bekeek mij van den achterkant.

«Heelemaal rood», zei moeder: «zoo'n stakkertje.»

Vader zei niets, maar liep gauw de keuken uit naar de smederij. 't Was een rare Zaterdagavond.

Toen ik twee jaar was, kon ik nog niet loopen. Ik was te dik.

«Topzwaar», zei vader lachend tot de vrienden en kennissen, die me zagen. En vader was er trotsch op, dat hij zoo'n dikken zoon had. Nu moet je niet denken, dat ik geen kattakwaad kon uitvoeren, al kon ik niet loopen. O, neen hoor! Ik kon immers kruipen en dat kon ik zelfs als de beste. In een wip door beide kamers!

Moeder heeft het honderdmaal verteld. En als ik onze poes in 't oog kreeg, als ze van haar schotelkje de melk likte, joeg ik poes weg en dronk zelf de melk op.

Op mijn zesde jaar ging ik naar school. Ik kwam bij een heel lange juffrouw, die altijd hoestte. Ze is nu al dood en dat is erg jammer. 't Was een goed mensch, dat weet ik nog heel best. Als je de grillen vergeten had en je begon maar te huilen, kreeg je geen straf. Toen ik in de vierde klas kwam bij meester Versteeg, was de juffrouw al dood. Ja, dat was bepaald een goed mensch die juffrouw. Net als mijn grootmoeder! O, die was ook zoo goed. Want toen ik de mazelen had, maar volstrekt niet ziek was, kwam ze dikwijls bij mijn bed. Als ik ze op de gang hoorde aansloffen, kroop ik gauw onder de dekens en als ze bij me stond en vroeg: « Wel Kees, hoe gaat het? » dan antwoordde ik zuchtend: « Niet best, o nee, hè, o grootmoe! »

« Arm kereltje », zei 't goeie mensch dan en ze slofte heen en haalde koekjes of iets anders voor me, dat lekker was. Dat at ik dan lachend op en ik schaamde mij er volstrekt niet om, dat ik zoo'n weergasche deugniet was. Nou — zoo'n mensch als mijn grootmoeder was stellig ook mijn juffrouw. Alleen bracht ze nooit lekkers voor me mee. Nu, ze was ook mijn grootmoeder niet.

Dit is alles, wat ik je van de eerste jaren van mijn leven wil vertellen. Ik weet nog wel veel meer, dat ik heel aardig of heel droevig, in elk geval heel bijzonder vind.

Maar ik weet niet, of jeliu 't wel zoo belangrijk zouden

vinden. En daarbij, ik wil liever alleen van dat alles vertellen, wat ik me nu nog heel goed en heel precies herinneren kan. Daarom sla ik nu maar dadelijk eenige jaren over en begin te vertellen uit den tijd, toen ik mijn tiende jaar voorbij was.

Ik had toen een vader, een moeder, een broer Willem, die ruim twee jaar ouder was dan ik, een zusje Koojsje, die toen zestien jaar telde, een zusje Marie van vier en nog een klein broertje, toen pas enkele maanden oud. Uit die personen, met nog Dries, de smidsknecht, bestond het heele gezin.

Ons huisje stond in een Geldersch dorpje, dat ik Boschland noem. Het stond aan den kant van de breede beukenlaan, die dwars door ons dorpje leide en dat in twee deelen verdeelde: de eigenlijke dorpsstraat, waar de huisjes net als in de stad aan elkaar stonden, en de dorpslaan, waarlangs de woninkjes stonden door tuintjes gescheiden.

Ja, het was toch zoo'n heerlijk dorpje, dat dorpje mijner jeugd. Eerst die breede beukenlaan, waarin het zomers altijd zoo koel was en 's avonds zoo gezellig donker. Alleen voor 't huis van den brievingaarder brandde op heel donkere avonden een lantaarn en dan nog één voor de herberg. Maar dikwijls vergat de lantaarnopsteker, die de petroleum zelf moest leveren, de eerste aan te steken, en de laatste, die zoo'n hinderlijk licht verspreidde over het ruime dorpsplein, werd dikwijls door ons, jongens, uitgeblazen. O, die heerlijke beukenlaan,

die donkere, zwaarmoedige, gezellige beukenlaan. Daar konden we ons zoo echt verstoppen achter de dikke boomen, die geen twee jongensarmen omvatten konden, zoodat de veldwachter vergeefs loerde met zijn kleine, grijze, ondeugende oogen. En wat lagen die lage dorpshuisjes daar verleidelijk. Zoo stil,

zoo rustig, zoo zorgeloos onder de beschermende bladervolle takken, die zich over hen heenbogen. Achter de huisjes, ter rechterzijde van de laan, waren de tuintjes en landerijen, die zich tot het riviertje uitstrekten, dat zomers ons altijd tot baden en zwemmen uitlokte, en ons 's winters dikwijls droeg op zijn elfen, spiegelgladden rug. Een brug over ons riviertje leidde naar de dorpsstraat, aan welks niteinde een breede eikenlaan linksaf ging. Die ging naar 't kasteel van den baron, het groote, massieve kasteel, dat zijn twee torens hoog uitstak boven het geboomte, als om de lage dorpshuizen te herinneren, dat niets machtiger was dan hij. O, wat

ben ik dikwijls bang voor dat kasteel geweest. Als ik soms op een stillen zomeravond, als alles scheen te slapen om mij, — en ik niets hoorde dan 't droevig windgeruisch in de beuken boven mij, — als ik dan buiten voor ons huis stond en de torenklok van 't kasteel bomde zijn tien slagen, die als zware, holle tonen bonden over ons stille dorp tot diep in de zwijgende bosschen achter ons huis, dan werd ik dikwijls bang. Dan liep ik vlug het huis in en was blij, als ik 't kleine lampje weer branden zag boven de groote, vierkante tafel. Toch was ik volstrekt geen vreesachtige, geen bloode, kinderachtige jongen. Maar dat kasteel! Eigenlijk geloof ik, dat alle dorpsmensen bang voor hem waren. Dat kwam zeker, doordat hij zoo groot was, en zoo oud en zoo sterk. «Honderden jaren», zei men, «moest hij daar al gestaan hebben, en roofridders hadden eenmaal uit dat kasteel strooptochten gedaan naar de omliggende gemeenten en boerenhoeven, en een onderaardsche gang verbond den reus met het kerkhof, een half uur van hem af gelegen. Of dat waar is, weet ik niet. Maar het zal wel zoo geweest zijn. Ja, het is stellig zoo geweest. Waarom zouden de menschen hem anders zoo hebben gevreesd? De baron, die 't kasteel bewoonde, was een goed heer, zelfs een vriendelijk heer. Den kleinsten jongen, die zijn petje afnam, groette hij, en groote menschen sprak hij soms vriendelijk en minzaam toe. En toch waren ze bang voor hem. Dat moest toch wel hierdoor komen, dat hij woonde in 't

eeuwenoude, bemoste kasteel, waar de geesten van de roofridders nog rondwaardden en wilde dansen hielden in de onderaardsche gang naar het kerkhof? Ja, zoo moet het gekomen zijn. Mijn kleine broertje zelfs, die nog geen onderscheid wist, toen hij een ventje van drie jaar was, tusschen den rijken fabrieksheer en den bakker van ons dorp, zou nooit verzuimen met beide handjes zijn petje of te nemen, als de baron ons huis passeerde. Als wij kattedwaad deden en we in onzen jongensovermoed niets gaven om meester of dominé of veldwachter, was de aankondiging: «Daar hei je den baron!» voldoende, om ons op de vlucht te drijven.

«Heb je 't al aan den baron gevraagd, vindt de baron het goed, mag het van den baron?» dat waren steeds de vragen, die iemand gedaan werden, als hij te kennen gaf een of ander van plan te zijn, dat van belang was. Kon die vrees en die angst en die eerbied wel hebben bestaan als de baron hadde gewoond in een gewoon heerenhuis? Immers neen! Die eerbied en angst beide, ze werden opgewekt en gaande gehouden door die eene, die groote, die geheimzinnige, naar wien ieder stil bewonderend en angstig opkeek — het kasteel!

Ik heb je dit alles eenigszins uitvoerig verteld, omdat je anders wellicht een en ander uit dit boek niet zou begrijpen. En nu keer ik terug naar mijn kleine, gezellige woning aan de stille dorpslaan.

Ik was een jongen van ruim tien jaar, zooals ik zei, en mijn broer Willem was dus twaalf.

Het was Zaterdag voor Palm-Zondag.

«Jongens», zei moeder, «denk je er aan om 't huis heen te harken?»

Nu ik ouder ben en met heel veel knorren en heel wat strafwerk van mijn leermeester in de Hollandsche taal, knapper ben geworden dan moeder, nu weet ik zeker, dat de uitdrukking: «om 't huis heen harken», geen genade in de ooren en de oogen vinden zal van menigen taalgeleerde. Maar dat doet er niet toe.

Moeder zei het zoo. En nu wil ik 't ook zoo schrijven, want ik kan moeder niet anders laten spreken dan ze deed. Ik wil ook een waar verhaal schrijven, want ik heb lief het dorpje van mijn jeugd en lief allen, die er toen woonden, en bovenal mijn moeder.

«Goed moeder», antwoordde Willem op moeders vraag, «maar dan eerst nog een paar boterhammen».

«Wat! Nog al meer!» riep moeder uit: «jongens, i' j aet mien de ooren van 't heufd.»

Moeder zei het, maar smeerde fluks een paar boterhammen, die wij gretig gingen verorberen.

«Moeder, 't zal een mooie Paschen geven», zei ik, terwijl ik naar buiten keek, over de zonnige akkers en weiden, waarboven de helder blauwe hemel zich welfde.

Voor moeder antwoord geven kon, klonk hoefgetrappel. Een paard kwam met zijn groot, hoog lichaam voor ons lage huiskamerraam. Boer Reule sprong af.

«Goeien middag, vrouw Duiven.»

«Middag, Reule», groette moeder terug, door 't opengeschoven raam van de huiskamer.

«Mooi weertje», zei moeder.

«Wonder, wonder, hou peerd!»

Vader kwam uit de smederij, keek eerst naar 't paard, toen naar den boer en vroeg: «Vierkant beslaan?»

«Ja smid, alle vier ijzers. 't Is druk de laatste dagen.»

Vader trok 't paard met zich voort de smidse in. Boer Reule volgde, de pijp in zijn breeden mond.

«'n Leelijke boer,» zei ik.

«Waarom, Kees?»

«Ja!» bromde ik beleedigd, «waarom zei hij ons niet goeiendag?»

Moeder glimlachte even en antwoordde: «Dat heeft hij vergeten, jongen. Hij was juist in een goeie bui. Als hij uit zijn humeur is, zegt hij boe noch ba. Maar met dit mooie weertje!»

Moeder had gelijk.

Als 't dagen lang guur en buig was geweest, als 't rijpe koren was neergeslagen en te rotten lag op de velden, dan kwamen de boeren uit den omtrek in vaders werkplaats, met knorrige, ontevreden gezichten, foeterende op dat weer en den smid en zijn werk. Maar nu! Dagen lang was 't heerlijk Lenteweer geweest. 's Nachts dikwijls zoel regen en daags altijd warme, koesterende zon. Nu kwamen de boeren dan ook met de zon in hun hart en de zon op hun bruine ge-

zichten, waarin de rimpels lachten van vroolijkheid.

En dat was gelukkig. Als de boeren blij waren, lieten ze veel verdienen. Dan waren Vader en Moeder ook heel blij — en wij kregen nog wel eens een extraatje.

Willem en ik hadden onze boterhammen op

«De kat zal nu met je maag niet wegloupen,» zei Moeder. «Vooruit nu maar en hark om 't huis heen.

We liepen de deel op, namen een hark, schoffel en mand en draafden naar den zijkant van ons huis.

«Wat wil jij?» vroeg Willem.

«Dat kan me niet schelen. Jij hebt de schoffel, hou die maar, dan zal ik wel harken.»

«Vooruit dan maar,» zei Willem en we gingen aan den arbeid.

De buurvrouw tegenover ons was ook al aan 't werk, en toen we voor 't huis bezig waren, zagen we, langs de laan glurende, voor ieder huis, vrouwtjes en jongens en meisjes aan den arbeid.

Voor het huis van Demmers, den timmerman, werkten Piet en Koos wat ze konden.

«Hei!» schreeuwde ik; ook aan 't werk?»

«Ja,» klonk het terug, terwijl ze even ophielden en naar ons keken; «jelui ook?»

«Ja, wedden wie 't mooiste doet?»

«Goed, wie zal 't nitmaken?»

«Onze vuisten!»

«Best; wanneer?»

«Maandag bij school!»

«Afgesproken.»

We schudden elkaar de vuisten toe, lachten en gingen weer aan den arbeid.

Toen kwam moeder met de groote raagbol, zus Koojsje bracht een paar emmers vol water mee en toen kregen de ruiten een groote beurt.

Bij dat werk had mijn zusje Marie de grootste pret. O, water en een paar kleine knuistjes, die schijnen bij elkander te komen.

Klets! boven op 't water. Hè, dat spatte zoo leuk. Klets! nog een keer. De druppels vlogen in haar gezichtje. Wat was ze blij! En moeder was zoo druk met ragen, en Koojsje zoo in de weer met water te plassen tegen de ruiten, dat ze geen van beiden zagen, dat zus nog harder pletste en plaste. Ik zag alles, maar zei niets. Ten laatste scheen haar dat werk niet vlug genoeg te gaan, temminste ze zette haar hoedje af, doopte dat onder het water, tilde het er weer uit en bracht het hoofddekseel, nu vol water, dat op haar schoentjes neerdroop, met een stralend gezichtje bij moeder.

«Veur de ruten,» zei ze, «ik kan ook wel met helpen»

Moeder wou boos kijken, maar dat oolijke en vroolijke gezichtje deed moeder toch lachen, en Willem, Koojsje en ik lachten hartelijk mee.

Immiddels waren Willem en ik klaar met onzen arbeid en moeder en Koojsje ook. Zij zetten den emmer op den grond en den raagbol tegen den muur: wij legden

bark en schoffel op het kleine grasveldje — en toen keken wij elkaar aan.

Moeder knikte tegen ons, en wij tegen moeder.

«Mooi zoo!» wilden wij zeggen.

Buurvrouw aan den overkant van den weg was ook met haar werk gereed, en stond met de handen in de zij nu eens naar haar eigen arbeid en dan naar den onzen te kijken.

«Vrouw Duiven, 't ziet er mooi uit, hé.»

«Ja, buurvrouw, laat nou de Palm-Paschen maar komen.»

«Een kraekel veur mien!» riep zus.

«Ja... ik zeg van middag nog tegen m'n man, — hij is voor de fabrieksheer naar de stad, — ik zeg zoo...»

«Een kraekel veur mien!» riep zus er weer tusschen.

«Stil nou kindje!» vermaande moeder.

... «Nou zal ik de boel wel opruimen en als je dan thuis komt, zal ik je trakteren, want...»

«Een kraekel veur mien, mama.»

«Ja, m'n lieve, je zult een kraekel hebben. Buurvrouw, is jou kleine daar ook zoo op?»

«Mensch, zwijg stille. Die van mij loopt den ganschen dag te jengelen om mijn beenen: kraekel, kraekel, kraekel. Je wordt er gek van. Maar... daar hoor ik de tram. Mijn man komt er mee, zie je. Nou moet ik voort. G'navond buurvrouw!»

Weg was buurvrouw. Een minuut later stoomde de tram voorbij.

«Kom, Marietje, naar bed,» zei moeder.

«Krieg ik dan ook een kraekel, mamma?»

«Zeker, m'n kindje; eerst nog een keer slapen.

«Maak i'j een kraekel veur mien, Kees!»

«Ku'j begriepen», plaagde ik.

«I'j dan, Willem?»

«Nee heur, ik niet».

Zus zei niets, keek naar de punten van haar kleine, met water besmeurde schoentjes, en zweeg.

Eensklaps liep ze op mij toe, greep mij met haar beide armpjes om mijn been, keek mij toen, 't hoofdje oppgericht, met haar betraande oogjes smeekend aan en vleide: «Toe maor Kees, dan za 'k ow ook kussen».

Toen tilde ik zuske op en ik kuste haar en zei:

«Gao maor gauw slaopen: Kees zal een kraekel veur ow maken».

Toen zette ik Marietje op den grond en ze draafde Moeder en Koosje na de gang in.

De tram was weg; bijna alle vrouwen en jongens en meisjes waren in hun huizen gegaan. Laag stond de zon aan den westelijken hemel, en haar zacht gouden avondgloed kleurde de weiden en velden achter het riviertje met een warmen, rozigen glans. Stil was het, heel stil, en de kleine huisjes stonden in die stilte, met hun mooi geharkte paadjes en glimmend geschrobde steenen omloopjes, zoo proper naast elkaar, als kleine, mooie kindertjes op hun Zondags.

Willem was met harken en schoffel naar 't achterhuis gegaan.

«Breng jij de mand mee?» had hij gevraagd.

Ik bleef nog even staan. Niemand zag ik. Daar kwam alleen nog een fabrieksarbeider aan, door ons huttekerel genoemd. Maar die arme, moeie, afgewerkte man met de enkele verdiende guldens in den zak, keek niet om naar de mooi geharkte paadjes en glimmende stoepjes en omloopjes. Zwijgend klotste hij voort en keek niet om.

«Arme kerel», dacht ik en voor 't eerst in mijn leven voelde ik toen, dat er arme, ongelukkige menschen zijn, voor wie de hemelkoepel zich vergeefs schijnt te welfen over jong lentegroen op een bloeiende aarde.

«Sta je daar nog?» klonk eensklaps de stem van Willem achter mij.

«Wat is 't stil, hè, net of er een ongeluk moet gebeuren», gaf ik ten antwoord.

«Een ongeluk! Ben je mal! Een geluk! De Paaschdagen staan voor de deur, de kippen hebben eieren gelegd . . .»

Ik zei niets; vatte de mand op en ging heen.

Ik vond mijn broer toen heel ongevoelig, en riep nog achter mij: «Zie toch beter, waar je loopt. Je maakt al 't geharkte weer leelijk.»

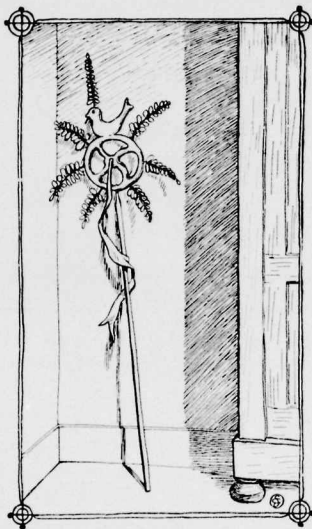
«Pu —», deed mijn broer, en maakte een neus.

Een oogenblik later zàten Willem en ik bij Koosje, vader en moeder om de tafel in de huiskamer. Marietje sliep gerust en ook de kleine broer, die toen pas tien maanden telde.

«Aan 't werk!» zei moeder. «Koesje en ik zullen het lint in orde brengen: Willem en Kees de palmtakjes in steken, en vader zal de stok mooi wit schellen. Ieder wat, dan zijn we gauw klaar.»

Alle handen repten zich. En toen de klok het uur van negen sloeg, stond voor de kleine Marietje het Palm-Zondag-geschenk kant en klaar in den hoek bij de kast. Het stond daar, op zijn rug het zegevierende haantje met de krentenoogjes, palm-groen om zijn heele lichaam, en een blauw lint aan zijn eene zijde, te wachten op het kleine ding, dat hem den volgenden morgen met groote vreugde zou begroeten.

Het is den volgenden morgen tien uur. En daar over de donkere beukenlaan, waar zonnevlekjes trillend dansen, daar loopen in één lange rij de kleine «jungskes» en de kleine «deertjes» van het dorp, de eerste in

blauw gestreepte kiertjes en blauwe of witte petjes op, de laatste in witte of roze jurkjes, en de blonde hoofden gedekt met lichte hoedjes. De groote menschen en de groote jongens en meisjes staan voor de deuren van hun woningen en lachen tegen die kinderen en geven een extra kushandje aan hun eigen kleine, die ook meegaat in de rij. Het zonnetje licht tusschen 't bladergroen door, het windje doet lustig de roze en blauwe linten aan de kraekels wapperen — en zingend trekt de rij de lange laan door:

Palm — Palm — Paoschen

Ei — koe — rei.

Over eenen Zondag

Dan krijgen wij een ei.

Ook ons huis trekken de kleintjes voorbij.

«Marietje, Marietje» roepen wij.

Even kijkt zuske om, maar ze vindt die kindertjes zeker aardiger dan haar vader, moeder, broers en zusje, want heel ernstig kijkt zij ons aan — en zingt door, zoo hard ze kan.

De kleintjes zijn ons huis voorbij. Wat zie ik daar?

Daar staat, schuw glurende achter den hoek van zijn huis uit, de kleine Jaap, het vierjarig zootje van den armen huttekerel Vosters, wiens huis schuin tegenover het onze staat. Hij staat daar en rekt zijn halsje om beter te kunnen zien de vroolijke kinderen.

«Arm kereltje», denk ik. «Wat zou jij ook graag meegaan, hè»

Ik stoot moeder aan en zeg: «Moeder, kijk daar Jaapje Vosters eens staan?»

Moeder kijkt op.

«Och, G'd!» zegt ze. «Arm kereltje. Vader, zie die daar staan! Hij rekt zijn halsje uit om te zien»

«Loop gauw naar den bakker, Kees; we maken nog een kraekel.»

Ik vlieg weg, en ben spoedig terug, en een half uur later loopt ook 't arme Jaapje tusschen de kinderen, wel in zijn pilo broekje en grof linnen kielkje, maar zijn oogjes stralend van geluk in 't lachende gezichtje.

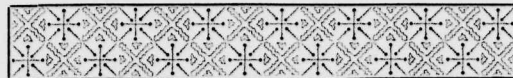
«Vader, zie hèm», riep moeder uit, «och, wat is 't kereltje blij.»

Het kereltje zong zoo hard hij kon mee, en hoog hield hij zijn krakeling op, — maar even toch keek hij ter zijde naar moeder, die hem 't Palm-Paasch-geschenk had gebracht.

«Laten we hem Zondag ook niet vergeten»; zei moeder.

«Neen,» zei vader en ik begreep, dat Zondag op de groene wei bij 't riviertje ook de kleine Jaap een paar bruine eitjes met een sinaasappel zou hebben om te tollèn.

's Avonds op bed dacht ik nog lang aan het kleine gelukkige Jaapje op den Palm-Zondag, en ik vond ons dorpje, en alle menschen, die er in woonden, zoo goed en zoo mooi.

HOOFDSTUK II.

Ons dorp krijgt muziek en is een lange katoenen draad.

Vader is slim en Boer Reule wil niet langer de bas blazen.

Ons dorp krijgt muziek, en wel op zoo'n eigenaardige en grappige wijze, dat ik 't vertellen moet.

Hoewel ik niet precies bij alles tegenwoordig ben geweest, durf ik toch vrijuit spreken. Veel ervan beleefde ik zelf, en de rest werd mij zoo dikwijls in geuren en kleuren verteld, dat ik 't even makkelijk verhaal, alsof ik 't zelf bijwoonde. En alsof dit laatste zoo is geweest, zoo vertel ik het nu.

Behalve de baron en de barones woonde, minstens vijf van de zeven dagen, de jonker, barons broer, op het kasteel.

Eigenlijk hoorde hij thuis op een klein buitentje, een half uur buiten ons dorp gelegen. Maar . . . een oude huisknecht en diens vrouw zorgden voor de zaken, en

dus kon de bejaarde jonker, die de vier kruisjes al enkele jaren achter den rug had, vrij een paar kamers in 't groote kasteel betrekken, als 't hem lustte.

Op een middag, weinige dagen na 't in 't vorige hoofdstuk meegedeelde, stond de jonker op den stoep

van dominé's huis en haalde de bel over. Dominé's vrouw liep onmiddellijk op 't hooren van 't belgetink naar 't raam en was niet weinig ontsteld den hoogen bezoeker op de stoep te zien. De dikke dominésche, die naar 't zeggen der measchen zeker de tweehonderd naderde, liep, zoo hard ze kon de gang door en de keuken in.

«Maar Antje,» hijgde ze, «maar Antje, heb je dan de bel niet gehoord? Kom, gauw, de jonker staat op de stoep.»

«Al was het de baron!» riep Antje, die juist bezig was haar vleesch te keeren, «ik kan mijn vleesch toch niet laten verbranden?»

Antjes hoofd was rood van 't braden, en nu werd mevrouws hoofd ook rood van kwaadheid, over 't brutale antwoord van de dienstmaagd, en van verlegenheid met den gewichtigen bezoeker, dien ze zoolang op de stoep wachten liet.

Antje rakelde 't vuur nogmaals op, zette de deksel op de pan en hoorde niet eens, dat haar mevrouw mopperend de keuken uit en de gang in liep.

Vlug had de laatste nu de buitendeur bereikt, die ze met een ruk opende.

«Dag jonker, exuceer, dat ik u zoo lang wachten liet.»

Exuceer zei ze, zooals de tuinman, die juist dicht bij de buitendeur werkte, honderdmaal heeft verteld.

De Dominésche was een dikke vrouw, zooals ik zeide, en de dochter van boer Veldman, die een uur buiten ons dorp een groote boerderij had.

«Beduidt niemendal!» zei de jonker en hij stapte binnen. Zijn ebbenhouten stok met gouden knop zette hij in de ijzeren standaard en stapte de deur der huiskamer binnen, waar hij den dominé hoopte te vinden.

«Exuceer, jonker!» zei weer de dominé's vrouw, «ik zal mijn man roepen.»

«Haast je niet,» suste de jonker, in dominé's armstoel plaats nemende en een sigaar uit zijn met goud beslagen étui nemende, «haast je niet.»

De dominésche had echter reeds de trapdeur geopend en riep: «Dominé, daar is de jonker.»

Vroeger moet ze, alweer volgens 't zeggen van meid en tuinman steeds «Jan!» geroepen hebben. Maar dat had de Dominé haar, heel verstandig, verboden. 't Is immers te gek, Jan! tegen een dominé.

«Ik kom!» riep de dominé terug.

«Hm,» mopperde de meid in de keuken tot Gerrit, den tuinknecht, dien de ongewone geur van 'tbradende vleesch naar binnen had gelokt, «hm, wat moois; de dominé was niet te spreken is mij gezegd. Maar nu de jonker er is . . .»

«'t Bloed kruipt, waar het niet gaan kan,» zei de tuinknecht gewichtig, minder aandacht schenkende aan zijn woorden, dan aan het malsche, bradende vleesch, dat de meid juist op den schotel legde.

«Mooi stuk vleesch. Antje!»

«Geen spek voor jou bek!» plaagde de meid, de inhoud van de pan over en naast het vleesch gietende.

«Kom nou Ant!» teemde Gerrit.

Maar Ant bracht het vleesch in den kelder, en liet Gerrit staan, die nu spoedig weer in den tuin was, en van louter behoorigheid een ouden gieter wegschopte, die op 't pad lag.

De dominé zat intusschen reeds lang tegenover den jonker, en rookte met welgevallen van den manila, hem door den deftigen bezoeker aangeboden.

Na enkele losse opmerkingen over 't weer en onbeduidende dorpszaken, zei de jonker: «Ik moet je eens spreken dominé over een belangrijke zaak.»

«Ik ben tot je dienst!» antwoordde de dominé, die, ondanks 't verschil tusschen zijn nederige pastorie en het deftige kasteel, den jonker steeds heel familiaar met jij en jou toesprak.

«Zie je,» begon de jonker dadelijk, en hij schoof zijn stoel wat nader, zie je, mijn broer, de baron, en ik willen wat leven hier in de brouwerij hebben. 't Is ons zoo 't stil op het dorp.»

«Zoo!» zei de dominé en hij dacht zeker aan de avonden, dat wij, jongens, schreeuwend draafden door de dorpslaan, waaraan zijn huis was gelegen.

«Ja! en nu moet er maar eens een muziekkorps op 't dorp komen,» vervolgde de jonker. «Dat hebben de baron en ik samen zoo afgesproken. Daar zijn lui genoeg, die toch met hun leege avonden geen raad weten; die moeten nu maar eens aan het blazen.»

De dominé maakte natuurlijk geen tegenwerpingen, wel wetende, dat de wil van 't kasteel de wet was voor de dorpelingen.

«Als de menschen zich vrijwillig aanmelden,» waagde hij alleen nog te zeggen.

«Vrijwillig! Natuurlijk, dat spreekt,» zei de jonker. «'t Is liefhebberij, pure liefhebberij. Ik ben al bij onzen organist geweest. Die moet er zich maar voorspannen en huisbezoek doen, en zeggen, dat de baron en ik er op gesteld zijn. . . .»

«Als dan de organist vandaag de ronde doet, viel de dominé in, «zijn er morgen zooveel muzikanten als er boomen in de laan staan!»

«Zou je dat denken!» riep de jonker, «nu, zooveel te beter. Anders moet jij Zondag in de kerk. . . .»

«Niet noodig jonker, de zaak is al in orde.»

«Juist, juist, dat dacht ik ook: de instrumenten laat ik komen uit de fabriek van Kessels te Tilburg; in den tuin tegenover de herberg komt een muzikant, de directeur laat ik uit de stad komen en klaar is Kees».

«Over korten tijd zullen we muziek hebben!» zei de dominé.

«En dat zal heel aardig zijn,» waagde de dominésche te zeggen.

«Dat dacht ik ook!» riep de jonker opstaande, «Maar kom, 't wordt mijn tijd. Adieu, dominé».

«Dag jonker».

«Adieu, mevrouwtje».

«Dag jonker».

De jonker ging heen.

Nog dienzelfden avond stonden veel groote menschen en veel jongens voor de dorpskerk. Willem en ik waren er natuurlijk ook bij — vader ook.

Wat hadden het allen druk over 't plan van den jonker, dat meegedragen door den gediensigen organist in enkele uren aan ieder bekend was.

«Je zou zeggen,» merkte de kastelein op, «hoe drommel komt het bericht zoo gauw het dorp door. Van middag om vier uur was mijn zwager, de organist bij me en nou is het acht en 't gansche dorp weet, wat er gebeuren moet.

«Ik hoorde het van jou,» viel de tuinman Bos in, «en ik vertelde het aan mijn twee knechts».

«En ik,» zei een van deze, die Gerrit heette, «ik vertelde het aan den bakker, dien ik juist tegen kwam».

«En ik,» zei de bakker, maar de forsche stem van den gepensioneerden Indischen sergeant overstemde de woorden van den vorigen spreker.

«Kijk,» riep de sergeant, die veel van de wereld had gezien, zooals hij zelf verzekerde, en dus van alles het fijne wist, «kijk, dat zit hem zo. Ons dorp is een lange katoenen draad, die in de petroleum gedoopt is en lang uit ligt. Met een licifer wordt 't eene uiteinde aangestoken en wat zie je? In een wip is 't vuur tot aan 't andere einde toe».

«Die is goed,» riepen verscheiden stemmen.

«Ons dorp is dus de katoenen draad,» zei de herbergier.

«Het vuur is het bericht,» zei de bakker.

«Het begin van den draad ben jij,» riep vader tot den organist.

«En de man, die hem aangestoken heeft is de jonker», lachte schaterend de dikke kruidenier.

«Begrepen,» zei voldaan de soldaat in ruste, die er zich weinig om bekommerde, dat zijn vergelijking wat valsch was uitgewerkt.

Allen lachten, tot de dunne kleermaker aan den dikken kruidenier vroeg: «Wat blaas jij?»

«Ik blaas de groote bas,» antwoordde de dikke kruidenier en als jij dun kleermakertje dan voor mijn — mijn tromp zal ik maar zeggen, komt te staan, blaas

ik jou vierkant, langwerpig, bedoel ik, de lucht in.»

Groot gelach van de omstanders, vooral van de jongens.

«Ik zie je al gaan», spotte een.

«Met je spillebeentjes naar de maan», lachte een ander.

Maar de kleermaker, die ook van den tongriem gesneden was, viel in: «... En ik sla de groote trom. En als jij dikke kruidenier in mijn buurt staat en mijn vel — ik meen het vel van de trom —, springt, dan sla ik den roffel op jou dikke buik.»

Wij lachten nu echter niet zoo erg gretig en de groote menschen ook niet. Daarom droop de kleermaker gauw af en zei niets.

«Wanneer begint het grapje?» vroeg vader eensklaps.

«O, al heel gauw», antwoordde de organist, die natuurlijk het fijne van de zaak wist. De kapelmeester uit de stad zal wel gauw komen om jehui de noten te leeren. Want die moet je eerst kennen.»

«Da's nog al logisch», zei de zoon van den fabrieksheer, die in de stad op schoolging, «zonder noten kun je geen muziek maken.»

«Ut - re - mi - fa - sol,» schreeuwde de onderofficier.

«De boer, die at een knol!» galmde de kruidenier.

«Heb ik jehui allemaal opgenoteerd?» vroeg de organist, en de rij langs gaande met zijn oogen, riep hij eensklaps: «Neen smid, jou nog niet.»

«Ik heb den tijd», zei vader, «en moet eerst vragen of mijn vrouw 't goed vindt.»

«Die heeft niets goed te vinden, smidje», zei lachend de timmerman.

«Denk er an, ginder woont de groote man», waarschuwde de bakker, het tweeregelig versje aanhalende dat een ieder op ons dorp kende.

«Nou, voorloopig blijf ik er toch maar buiten», zei vader.

«Je moet 't weten», waarschuwde de organist. «Maar als ze 't op het kasteel hooren! Pas op!»

Nog eenigen tijd bleven de mannen bij elkaar. Maar toen wij, jongens, vonden, dat wij voldoende op de hoogte van alles waren, draafden wij weg. En luidruchtiger nog dan anders door het blij vooruitzicht, vlogen wij luid gillende door de beukenlaan, van louter opgewondenheid elkaars petten hoog opgooiende.

Toen we thuis kwamen, vroeg ik dadelijk aan vader: «Vader, kan u er buiten?»

Vader lachte even en zei: «Hm, — we zullen zien.»

Maar wat deed mijn slimme vader?

Toen een paar dagen later de baron in hoogst eigen persoon in de smederij kwam, vroeg vader den grooten heer «vrij van de muziek.»

«Waarom?» vroeg de baron.

«Och baron», zei vader, «mijn eene oor is niet al te best en — er moeten toch menschen overblijven om toe te luisteren?»

«Dan krijg jij vrij, smid», zei de baron lachend.

En zoo kon het gebeuren, dat, toen eenige maanden

later, de « Boschlandsche Kapel » haar eerste uitvoering gaf in den tuin voor de herberg, vader glimlachend keek naar het dikke gezicht van den kruidenier, die met holle wangen de bas blies.

Maar — zoover was het nog niet met onze muziek. Er zou nog heel wat oneenigheid en geharrewar onder de muzikanten komen, voor ze hun eerste concert gaven.

O, ik weet het nog zoo goed, als de dag van gisteren, dat ik met nog enkele andere jongens op een avond, — enkele weken later — den zoon van den timmerman, een jongen van achttien jaar, hoorden uitvaren over den organist.

Wat was er gebeurd?

Kobus, zoo heette de bedoelde timmerszoon, speelde klarinet. In het mondstuk van dit instrument zit een rietje. Nu wilde het ongeluk, dat twee rietjes in één week stuk waren gegaan, en Kobus dus twee keer bij den organist, die de benodigdheden voor de instrumenten in bewaring had, moest aankloppen om een nieuw rietje.

« Ik geleuf, Kobus, » had de organist den tweeden keer tot Kobus gezegd, « ik geleuf, dat je de rietjes ophaet. »

Wat was die Kobus kwaad, en wat voer hij, staande voor de herberg, tegen de andere dorpsmensen, over den organist uit!

« Kom, » zei de een, « trek ow der niks van an, 't was maar een aardigheidjen. »

Maar een ander zei: « Jij heb groot geliek, Kobus, als hij 't mien bakte. » ...

En de een zei dit, en de ander dat, maar Kobus zwoer bij kris en kras, dat hij niet meer ging blaazen, veur de organist hem excuus had gevraagd.

Dat vonden sommigen een overdreven eisch en anderen weer niet, en toen na dit voorval de eerste repetitie in de concertzaal, die in den tuin van de herberg stond, gehouden werd, kwam er van blazen niets, want de rietjesgeschiedenis kwam weer op het tapijt en die bracht de monden los, en den ganschen avond heerschte er een drukte en lawaai van waar ben je me. En dit zou zich misschien nog wel een volgenden keer hebben herhaald, als toen niet — heel verstandig — de directeur voor den aanvang voor twist had gewaarschuwd met de woorden: « Mannen, denkt er aan: ik heb de opdracht van den baron, de namen op te geven van allen, die weer over de zaak beginnen. »

Toen zweeg een ieder er over, en dat was heel verstandig.

Bij de muzikanten waren ook enkele boeren en boerenknechts uit den omtrek. Die boeren woonden op een hofstede van den baron en hadden van dezen ook hun grond in pacht. Geen wonder dus, dat ook zij hun stille, rustige hofstede gaarne verlieten, om wat lawaai te maken, zooals hoer Reule altijd zei.

O, die boer Reule! Wat heb ik toch om hem gelachen. Hij was zoo'n rare.

«Een gezicht had hij,» zeiden de dorpsmensen, «of hij zoo rechtstreeks uit de klei was gekropen.» Nu — een raar gezicht had hij zeker. Dom, en weer niet dom. Dom waren zijn stompen neus en zijn laag voorhoofd, dom was zijn grooten mond met de dikke lippen, dom zijn sluike haren en zijn zijen pet. Maar daar was een trek om en een klein grijsachtig lichtje in zijn oogen, die veeleer aan slimheid deden denken. Zoo'n gezicht van laat ze maar praten; ik doe wat ik wil en ga mijn eigen weg; zoo'n gezicht, dat er net uit zag, of de eigenaar ervan gewoon was geworden, zijn bedoelingen te verbergen.

Boer Reule was ook bij de muziek en blies, evenals de kruidenier, de groote, ontzachtelijke bas. Maar — de laatste dagen was boer Reule niet in zijn schik geweest, op de repetitiën toonde hij zich knorriger en brommiger en onhandelbaarder dan anders. Als ze hem vroegen: «Reule, zeg, wat scheelt je?» dan bromde hij een nijldig «niks» tusschen de tanden of zei niets en trok heel hard aan zijn korte Deutsche pijp.

Maar — er was wel degelijk wat. Op een Zondag zouden wij er achter komen.

Met nog eenige andere lieden kwam boer Reule uit de kerk en hij bleef als gewoonlijk bij de herberg nog wat staan praten. Het gesprek viel op de muziek.

«Is jou liefhebberij er af, Reule? vroeg de bakker. «Ja, ik heb 't wel gemerkt, je hebt er geen plezier meer in.»

Boer Reule gaf geen antwoord. De pijp werd weer zijn toevlucht.

«Nou?» noodigde de bakker aan.

De kleine, grijze oogjes van boer Reule loerden naar alle kanten en «niks», bromde nijldig zijn mond.

«Niks, niks, da's gekheid», liet de timmerman volgen.

«Kom, zeg op, wat is er?»

Een oogenblik stilte.

«Nou dan», viel Reule eensklaps uit, «dan za 'k 't ow maor zeggen, illu denken zeker, Reule is toch maor een boer en met een boer hoef je 't zoo nauw niet te nemen. Maar dan mo j' mien niet hebben. Ik schei d' er uut met de muziek. Denk illu soms, da 'k een half uur van mien boerderij kom loopen om hier te rusten? A 'k rusten wil, gao 'k in bed liggen.»

«Ik begriep ow niet, Reule.»

«Dan za 'k 't ow baeter zeggen. Ik kom hier um te blaazen, is 't niet? Nou dan, en op mien muziekpapier, wat steed daar op?»

Haos niks as lange strepen, met 46 er baoven. Rusten, begriep i'j. En ik kom um te blaazen. Um altied met dat zwaore horen um te zitten, en niet te blaazen! Ik bedank ow; ik kom niet meer. 't Is tied verknuien.

En boer Reule, zijn pijpekop met beide handen omvattend, schoof weg langs de herbergmuur de dorpsstraat in.

Wij keken hem na — en zeiden niets.

Doch toen hij uit ons gezicht was, lachten we, dat

we schudden, om den zonderlingen boer, die 't maar

niet kon verkroppen, dat er rusten in zijn muziek voor-

kwamen « Muziek maken is veur hum blaazen », zei de bakker, « en eigenlijk het hi'j geliek. »

Boer Reule is niet meer op de muziek geweest, en ik geloof niet, dat de baron er iets van heeft gezegd — en ook niet, dat de Boschlandsche muziek er veel door heeft geleden.

HOOFDSTUK III.

Waarom ik den dokter bij een jasmouw trek en niet slapen kan. Een droevige geschiedenis met een gelukkig einde.

Een heerlijk plan hadden we voor dien avond gemaakt. Om half zes zouden we op 't plein voor de dorps-herberg bij elkaar komen. Van hier, als alle jongens present waren, zou 't gaan naar de Tijgerbult, ruim tien minuten buiten ons dorp gelegen. Daar zouden we ons in twee partijen verdeelen. De eene zou den heuvel bezetten, die door de andere moest bestormd worden. Dit zou verrukkelijk zijn. O, als je zoo je tegenstander hals over kop van de bult werpt dat hij buitelt door 't mulle heuvelzand! Dat is zoo heerlijk en zoo grappig. Als de zege bevochten was, zouden wij gaan naar den kolk, het kleine meertje achter de bult gelegen, dat daar zoo stil lag tusschen overhangend eikengroen, met op zijn rug die breede

groene bladeren. Daar zouden we gaan zitten en Jan van den bakker, zou, omdat hij jarig was, tracteeren op koekjes en sigaretten. Heerlijk vooruitzicht! Geen der jongens zou ontbreken.

Ik zat met Willem in de huiskamer. Het was vier uur; we hadden onze boterhammen op. Moeder was in de slaapkamer bij mijn kleine broertje, die vreeselijk huilde.

Dat was wel een ongewone gebeurtenis. Broertje was altijd zoo zoet. Wat zou er wezen?

«Wat ga je doen?» vroeg ik aan Willem.

«We hebben nog anderhalf uur den tijd,» antwoordde mijn broer. «Ik ga nog even visschen bij de hut; ga je mee?»

«Ja... neen... dan ga ik broer even stil maken. Moeder is heel alleen. Koojsje is immers met Dora naar Tante Marie?»

Mijn broer ging naar buiten en ik naar moeder.

«Moeder, wat scheelt broertje toch?»

«Ik weet het niet. Broer is lastig van middag. Ik denk, dat hij hinder van de hoektandjes heeft.»

«Geef mij hem maar eens.» zei ik, en ik stak mijn handen uit en nam broertje van moeder over.

«Dat tref ik,» zei moeder, «ik heb nog heel veel te doen en ik sta van middag voor alles alleen.»

Moeder gaf den kleinen Jaap nog een zontje, zei: «Stil maar mijn ventje,» en ging toen heen.

Ik nam broertje in mijn armen en in wiegelende

danspassen liep ik de slaapkamer op en neer, steeds zingende, het eene versje voor, het andere na. doch broertje werd niet stil. Zonder ophouden schreeuwde hij maar.

Toen legde ik den kleinen broer in zijn hoog traliebedje, maar 't ventje gooide zich om en om, en 'tapte met zijn kleine, bloote beentjes.

Ik dacht, dat 't kleine ding nijdig was, omdat ik hem in zijn bedje legde, en daar het al over vijf was, en ik om half zes toch present moest wezen, werd ik kwaad.

«Stil toch, stouterd,» riep ik en stevig hield ik 't kleine kereltje bij zijn schouderdjes vast, die ik zoo sterk naar beneden drukte, dat broer niet op kon staan. «Stil toch, stouterd».

«Ja,» dacht ik toen, «waarom schreeuw je nu zoo? Als je wat pijn in je mond hebt, hoef je toch niet zoo te keer te gaan. Als alle menschen zooveel lawaai maken, wanneer ze kiespijn hebben, zou 't een rare boel worden.»

Broer scheen er echter anders over te denken, ten minste, hoe harder ik op zijn schouders drukte, hoe nijdiger hij werd, en hoe vreeselijker keel hij opzette.

Toen werd ik zoo kwaad — het was immers bij half zes —, dat ik broer een klap gaf. Broer schrok er van, geloof ik. Hij had ook nog nooit een klap gehad, 't lieve, goede kereltje. Plotseling hield hij met schreien op; nog een paar korte, hevige snikken, en broertje werd stil!

Juist kwam moeder in de kamer.

«Slaapt broer?» vroeg ze zacht.

«Sst . . .» zei ik zacht en duwde moeder voor me uit, de huiskamer in.

Voorzichtig deed ik de deur dicht.

«Zie zoo — eindelijk!» zei ik.

«Nou, ik dank je wel,» zei moeder, «je bent heel lang met 't ventje bezig geweest. Hij heeft bepaald pijn.»

De pendule achter mij tikte één slag. Half zes!

«Dag moeder, we gaan naar de bukt.»

«Goed jongen, veel plezier.»

Ik holde den steenweg over, want in de verte zag ik de jongens reeds verzameld, en ik dacht in 't geheel niet meer aan dien eenen klap, dien ik broertje gegeven had, want het vooruitzicht van den heerlijken avond nam gansch mijn ziel in beslag. Daarbij, broertje was immers lastig van de tandjes!

Een kwartier later waren we op den heuvel, en we speelden «vijandje», en rolden elkaar onder luide kreten van opgewondenheid den heuvel af. Toen de vesting was ingenomen, gingen we naar de kolk en aan den hoogen, steilen oever, rookten we sigaretten en aten we koekjes, en toen de maan reeds hoog aan den hemel stond, tusschen een heir van tintelende sterren, gingen wij, moe gevochten en moe gespeeld naar huis.

Het was half tien, toen ik de gang, die naar de

huiskamer leidde, instapte, mijn gloeiend hoofd parelend van zweet.

Gek! Wat was dat? Wat was het stil! Anders klonken in de huiskamer de gezellige stemmen van vader en moeder en Koojsje, en nu!

Ik luisterde.

«Willem,» wilde ik zeggen, maar ik dacht er juist aan, dat Willem 't achterhuis was binnengegaan, omdat hij, zooals hij gezegd had, toch niet at en dus zoo maar naar boven schoof.

Ik luisterde nog even, doch hoorde niets. Konden vader, moeder en Koojsje al naar bed zijn? Maar, dat was immers nog nooit gebeurd! Akelig toch, die stilte . . . Kon die in verband staan met broertje? Verschrikkelijke gedachte. . . Als broertje eens ziek was. . . en ik, ik had hem een klap gegeven!

Mijn hand beefde, toen ik de deurklink oplichtte.

Ik stond in de huiskamer. Hier was niemand; flauw brandde de kleine lamp boven de tafel, en in de slaapkamer hoorde ik een gedempt-fluister-spreken.

Hoog klopte mij de angst in de keel, toen ik zacht de slaapkamerdeur opende.

Moeder zat op den stoel voor broers ledikantje; zus Koojsje stond vlak bij moeder en hield haar hand op den leuningstoel, waarop moeder zat. Vader stond aan 't voeteneinde van 't bedje en alle drie keken even op toen ik kwam en beduiden me, dat ik niet spreken moest.

Dicht bij moeders oor vroeg ik: «Moeder, wat is er?»

«Broertje is niets goed», antwoordde moeder zacht. «Vader is om den dokter geweest. Ga jij maar naar bed, Kees, je zult wel moe zijn.»

Sprakeloos van angst en ontroering bleef ik staan en keek in het bedje.

Daar lag 't kleine ventje, daar lag dat vroolijke, schalksche ding, dat altijd zoo aardig en zoo guitig was, — en ziek was het nu, heel ziek misschien, — en ik had het geslagen.

Eensklaps werd broertje wakker. Hij wentelde zich om en om en schreide heel hard, als een kindje doet, dat pijn heeft.

Plotseling boog ik mij voorover en kuste het kleine ventje vele malen, en snikkend riep ik: «Bruurken, mien bruurken, 'j mot niet ziek worden — nee — nee, mien bruurken. . .» En de tranen liepen mij over de wangen, en luid schreiend liep ik de kamer uit. Willem was onderwijl ook gekomen.

Ik bleef in de huiskamer zitten, met 't hoofd in mijn handen en deed niets dan schreien.

Een oogenblik later kwam Willem. Die schreide ook. We waren ook geen zieken gewoon.

«Zou 't erg zijn, Kees?»

Ik antwoordde niet. Toen Willem dat vroeg, barstte ik in nog luider snikken uit.

«Kom, Kees, we moeten naar bed gaan», zei moeder.

Zwijgend stond ik op en klom Willem na naar boven. Spoedig stond ik voor mijn bed, met die ééne, ver-

schrikkelijke gedachte in 't hoofd: «Ik heb broertje geslagen. En als hij nu eens ziek is, heel ziek en... dood ging. Wat lag hij daar akelig, en wat schreide hij, wat sloeg hij met armpjes en beentjes, en... Een licht bel-getink klonk in de stille gang. Dat moest de dokter zijn.

Met mijn mouw droogde ik vlug mijn gezicht af en liep naar beneden.

Mijn oor legde ik tegen de deur der slaapkamer, maar ik kon niet verstaan, wat daar binnen gesproken werd.

De dokter bleef wel een kwartier. Toen ging hij heen.

«Zeg Kees», zei hij tot mij, die vlug op een stoel was gaan zitten naast die van Willem, die ook gekomen was, «nog op, jongen?»

«Ja, dokter», antwoordde ik zacht.

De dokter ging heen. Doch toen ik de buitendeur hoorde dichtgaan, kon ik 't op mijn stoel niet langer uithouden. Ik sprong op, liep de gang door, trok de buitendeur open en snelde den dokter achterna. Buiten op den straatweg was ik hem op zij gekomen.

«Dokter?», vroeg ik, hem bij een jasmouw pakkend, «dokter, is 't erg met broer?»

«Jij nog, Kees!» riep de dokter verrast, en toen heel kalm, «nee — erg — nee. Je moet je niet ongerust maken — zoo gauw.»

De dokter wilde voortstappen.

«Dokter! riep ik eensklaps, «dokter — ik — ik heb

broer van middag geslagen, en — nu — o zeg me dokter, is 't erg met broer, is 't daàr van gekomen, of — erger van geworden?»

«Dwaze jongen, heelemaal niet. Maak je daarover maar niet bezorgd, hoor.»

De dokter liep weer verder. Ik snelde terug naar huis.

«Wat moest jij? Wat zei de dokter?» vroeg Willem.

«O niets. Morgen komt hij terug en er was geen gevaar.»

«Wat zou broer hebben? Kon je van middag niets merken?»

«Nee — hij schreide erg. Zullen we naar bed gaan?»

«Ja.»

We stonden beiden op, maar gingen nog even naar de slaapkamer, en keken een tijdlang in broertjes bedje.

«Ga nu maar slapen», zei moeder zacht. «Vader en ik zullen op de beurt waken.»

«Toe moeder, laat mij waken», zei ik haastig, «toe moeder.»

«Later misschien, jongen; nu nog niet.»

Willem en ik gingen heen.

Toen we in bed lagen, zei ik: «Laten we maar gauw gaan slapen, Willem, en nergens over praten.»

«Goed», antwoordde mijn broer en hij legde zich op een oor.

O, wat vond ik toen mijn broer gelukkig. Hij kon gerust gaan slapen en ik! Voor 't eerst in mijn leven lag ik wakker — uren lang. Zelfverwijt en berouw dreven de slaap uit mijn oogen.

En toen het eerste morgenlicht bleekte in mijn kamer, was ik al wakker. Willem sliep nog.

Vlug, maar onhoorbaar, kleepte ik mij en ging naar de huiskamer, waar vader en moeder al waren.

«Is broer nog al rustig geweest, moeder?» vroeg ik.

«Het gaat wel, Kees. Broer slaapt nog. Je moet maar niet bij zijn bedje komen.»

«Drink maar gauw je kopje thee en blijf dan hier. Vader moet naar de smederij en ik ga gauw aan 't werk. Laat Koojsje nog maar wat slapen. De arme meid heeft den heelen nacht haast geen oog toegedaan.»

«Ja, moeder.»

Toen vader en moeder weg waren, bleef ik alleen in

de kamer. De deur van de slaapkamer stond voor de helft open. Ik ging voor 't raam staan en keek naar buiten. Het was nog stil op den steenweg. Alleen een enkele hutteman ging daar zwijgend heen naar zijn werk. Achter de akkers aan de overzijde van 't riviertje lagen de lage weilanden, waarboven de dauw langzaam optrok. In de verte rezen de boerderijen op, tusschen groen van vele boomen.

Zacht vogelengezang was om 't huis; rozig zonnelicht kleurde den oostelijken hemel.

Langen tijd bleef ik daar zwijgend staan. O, die stille, zachte, vredige morgen vol van vogelengezang en windgefluister in de hooge boomen, wat heeft die toen met mijn harte gedaan!

Mijn oogen schoten vol tranen en zacht op mijn teenen liep ik de slaapkamer van broertje in. En langen tijd keek ik 't arme ventje aan, en ten laatste vouwden zich mijn handen in elkaar en mijn hoofd boog zich en zacht zei ik: «Bruurken, wij' mien vergeven, da 'k ow geslagen heb? Ik zal 't niet meer doen; en a'j baeter bunt . . . a'j baeter bunt, mien bruurken . . . » Toen moest ik 't uitsnikken en daarom liep ik gauw terug naar de huiskamer.

Ik droogde vlug mijn tranen. En toen ik weer voor 't raam stond en naar buiten keek en een vink zijn lied hoorde schallen in den kastanjeboom voor het raam, kwam er kalmte in mijn onrustig hart en met die kalmte een weinig goeden moed.

. . . . De dagen kwamen en gingen, de lange, treurige

dagen vol angst en vol spanning en vol onrust.

Na enkele keeren het arme patientje bezocht te hebben, was de dokter tot de ontdekking gekomen, dat broertje leed aan een zware ziekte in de ingewanden. De dokter gaf al zijn zorg aan de kleine zieke, die hij dikwijls twee keer daags bezocht.

Ik was niet meer op de speelplaats bij de jongens en ook niet meer op 't plein voor de herberg of in de bosschen en weiden.

Broer bleef zoo lang ziek, zoo heel lang.

En o, die pijnigende gedachte aan dien eenen klap, en daarbij de angst, dat broertje sterven kon. Als dat gebeurde! Als dat kleine, vroolijke ding weg ging uit het huis. Als nooit meer zijn blije, kraaiende lachjes zouden klinken door de kamer, als ledig blijven zou de stoel bij 't raam, waarin hij altijd zat. Als ik 's middags uit school kwam en hij zag me, dan riep hij altijd, «ta, ta» en sloeg met zijn armpjes en kraaide 't uit van pret, als ik hem op mijn arm legde. Dan drukte hij zijn hoofdje, zijn klein, blond hoofdje tegen mij aan en zijn guitige oogjes lachten van louter blijheid. Hoe had het toch kunnen gebeuren, dat ik dat aardige ventje een klap had gegeven — ik, die toch zooveel van hem hield?

Aan niemand in huis had ik iets van mijn verschrikkelijk geheim verteld. Maar op een morgen kon ik niet langer zwijgen.

Ik was met Koojsje alleen in de huiskamer. We spraken natuurlijk over broertje.

«Kees,» zei mijn zuster, «je moet niet zooveel schreien, als moeder er bij is. Dat maakt moeder heelemaal van streek. Ja, ik weet wel, je houdt veel van broertje, maar . . . maar ik ook . . . en Willem ook. Maar . . . je schreit zoo hard en zoo veel. Je waakt ook wel graag bij broer, maar als je zoo hard huilt, als moeder er bij is . . .»

«Koojsje, Koojsje» viel ik in, en ik ging heel dicht bij haar staan. «Koojsje, wil ik je eens wat vertellen?»

Koojsje zag mij aan en zei zacht: «Ja.»

En toen vertelde ik Koojsje alles, en toen ik uitgesproken had, begon ik hevig te snikken.

Koojsje nam mijn hoofd in haar armen en liet mij rustig uithuilen en toen had ik 't gevoel of zij mijn moeder was.

«Schrei er maar niet om, Kees,» zei ze, «Broer is daarvan niet ziek geworden en je hebt immers zooveel spijt.»

Ze streeelde mij over mijn hoofd, en ik voelde mij zoo kalm worden.

Wat was ik blij, dat ik 't aan haar had verteld.

Ik wist niet, dat ik bij Koojsje, die ik zoo graag en zooveel plaagde, en aan wie ik dikwijls een hekel had, omdat ze, zoëals ik zei: «moeder altijd hielp,» ik wist niet, dat ik bij haar zooveel troost kon vinden.

«Vertel 't ook aan moeder?» vroeg ik nog.

Dat beloofde Koojsje en ze heeft het stellig ook gedaan, maar moeder heeft er mij nooit over gesproken.

Wat vond ik 't heerlijk een nacht bij broertje te mogen waken. En o, als broer dan schreide, dan nam

ik hem in mijn armen, en ik wiegde hem zachtkeus en doordijnde hem, zoolang, tot hij weer insliep.

De ziekte duurde heel lang; de zomer ging heen en ook de herfst, — en de winter kwam. Die kwam met gure dagen van regen en mist, stormen en koude. En o, als het op die lange winteravonden donker was buiten en windestooten de vensters van het huis deden rinkelen en de hooge boomen langs de laan krakend deden buigen, dan was 't zoo stil in de kleine huiskamer, waarin anders de gezellige lach en de vroolijke kout alle eenzaamheid verjoegen.

Broer was wel aan de beterende hand; 't gevaar was wel geweken, zooals de dokter zei, maar o, 't arme ventje was zoo zwak, zoo zwak!

Maar gelukkig! Broer herstelde geheel, na maanden van lijden.

En toen de lente weer kwam, de mooie jonge lente met bloemen en groen en vogels, met zonneshijn en blauwe lichten, toen de kerseboomen achter ons huis weer bloeiden in groote, witte bloesemtrossen, toen zat voor 't eerst de kleine lieveling weer in zijn stoeltje op het bleekveld.

Moeder en Koojsje, Willem, de kleine Dora en ik stonden bij zijn stoeltje.

Vader was uit geweest en kwam thuis. Hij zag uit de smederij het groepje op de bleek en kwam dadelijk naar buiten geloopt.

Hij pakte de kleine, hij kuste hem en tranen zag ik in zijn oogen.

«Moeder,» zei hij, «daar zit hij weer hè, onze jongen. Ik had 't niet gedacht, en jij ook niet, hè. Kinderen, van avond zal 't feest zijn. «De goede God is zoo goed op ons geweest.»

Toen begon moeder heel luid te schreien.

«Vrouw, niet schreien vrouw,» riep vader, «nu vroolijk zijn. Je hebt je altijd zoo goed gehouden.»

Moeder droogde haar tranen. Ze nam broer uit zijn stoeltje en zei: «Kom vader, kom kinderen, Koojsje en ik hebben al voor iets extra's gezorgd.»

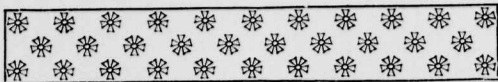
En toen we in de huiskamer waren, stond de chocola al in de groote pot op de tafel en koekjes stonden in het trommeltje erbij.

Moederschonkin, en Koojsje deelde koekjes uit en toen alles op was, zei vader: «Ziezoo, nu gaan we weer aan den arbeid.»

Vader gaf broer een zoen en liep heen.

Willem en ik gingen spoedig den weg op, en voor 't eerst na langen tijd, kon ik weer springen en dansen op de groote, heerlijke heukenlaan, waarover ik zoolang stillekens had geloopt.

HOOFDSTUK IV.

Willem en ik loopen om 't hardst en ik ben nijdig op den meester.

Waarom hoer Smeele haastig twee vingers van de rechterhand terugtrekt en zijn knecht schoolmeester had moeten worden.

Willem en ik stonden klaar om naar school te draven, toen hoer Reule de deur van de huiskamer inkwam.

«Goeien morgen.»

«Morgen Reule.» groette moeder terug, «mooi weertje, hè.»

«Best, mensch, best. Ik ben aan de smederij en de baas zegt, dat je de thee gaar hebt.»

«Ga zitten» zei moeder.

Reule, die zeer in zijn schik bleek te zijn, schoof een stoel bij de tafel en ging zitten.

Toen moeder hem een kop thee had ingeschonken, stak hij zijn hand in den binnenzak van zijn jas en haalde een grooten appel te voorschijn.

«Wil je die hebben?» vroeg hij ons.

«Nou, graag, Reule.»

«Dan moet je hem verdienen.»

«Waarmee?»

«Waarmee — ja, waarmee. Nou, met hardloopen. Van hier tot ginds bij Bosharts huis en terug. Wie 't eerste hier is, heeft hem verdiend. 't Is de moeite, hoor. Je weet:

„Een appel in Meert
Is gold weerd.”

«Maar 't is al Mei!» merkte ik op.

«Zooveel te meer is hij waard,» zei Reule. «En nu — vooruit!»

We wilden al weg vliegen.

«Neen, gelijk! Ga voor 't raam staan. Als ik zeg één — twee — drie — dan vlieg je.»

Willem en ik liepen vlug naar de ons aangeduide plaats.

«Een — twee — drie!»

Rrrrt . . . waren we weg. Wat liepen we! Vader uit de smederij had ons zeker opgemerkt, ten minste hij riep ons na: «Tsa, jongens, hou je goed.»

Willem was spoedig voor; ik kon haast niet meer. Al meer en meer won hij en ik wilde den wedloop al opgeven, toen een onverwachte gebeurtenis mij alle hoop gaf, dat ik zou winnen. Wat er plaats had?

Eensklaps, bens, daar lag Willem, een eind voor me uit, op den weg. Ik stooft hem voorbij en zag, dat zijn eene

klomp, in tweeën gebroken, naast hem op den weg lag.

«Halt, neen», schreeuwde Willem. «Da's niet eerlijk.»

«Kan me niet schelen!» riep ik, «dan moet jij je klomp maar niet breken. Alles geldt!»

Zoo kwam ik 't eerst bij Reule aan, die zonder rede-neeren mij den grooten appel toereikte.

Buitengekomen, kwam Willem op mij toe.

't Is niks!» zei hij; «wacht maar. Straks bij school neem ik hem je toch af.»

«Dan heb ik hem al lang op!» riep ik, een beweging makende, alsof ik al aan den appel wilde beginnen.

«Als je dat doet!» en Willem dreigde mij met zijn beide vuisten.

Dat was een leelijk vooruitzicht. Als we vochten, bleek het meestal, dat hij sterker was dan ik.

«Hou je gemak maar», suste ik, meer uit angst dan uit grootmoedigheid; «we zullen hem wel deelen.»

Daartegen scheen mijn broer geen bezwaar te hebben, ten minste, hij zei niets meer. Ik stopte den appel in mijn zak en liep naar school.

Buiten liet ik mijn appel niet zien. Ik wist te goed, hoe godienstig de jongens waren. Om negen uur zaten we in de klas. De afdeeling, waarin ik zat, moest met den meester rekenen.

Het was een heele toer voor mij, om met mijn vingers van dien appel te blijven, die zoo verleidelijk mijn broekzak deed opbollen.

Meester had ons een paar sommen uitgelegd en zei:

«Ga nu zelf maar werken; de volgende sommen zijn eender als de twee, die ik met je heb behandeld.»

Wij kregen onze leien en gingen rekenen. Maar toen ik twee sommen gemaakt had, vond ik, dat 't genoeg was.

Al die sommen waren immers eender!

«Jan, hei!»

Dat was tegen mijn buurman, Jan van den bakker. Hij scheen niets te hooren, ten minste, hij werkte ijverig voort.

«Hei, Jan.»

Dat was de tweede keer. Maar — nu moest Jan wel opkijken, want mijn fluisterende woorden werden door een flinken priem in zijn zij gevolgd.

«Jò, schei uit.»

«Kijk 's. Hoe vin je die?»

Jan keek even en antwoordde: «Fijn! Van wie heb je die?»

«Van boer Reule.»

«Krijg ik een stuk mee?»

«Ja.»

Jan ging weer aan zijn werk.

Kris — kras, deden de griffels om mij heen. Wat waren die jongens toch akelig ijverig!

«Hei, Kees.»

Dat was tegen Kees van Putten, mijn voorbuurman. Kees keek dadelijk om en vroeg: «Wat heb je?»

«Hoe vin je die!» vroeg ik en bracht voorzichtig den appel boven het blad van mijn bank.

«Mooi», zei hij, «van wien heb je die?»

Van boer Reule wilde ik zeggen, maar het tweede woord vloog terug in mijn keel, want meesters stem klonk gebiedend: «Brengh dat hier, Kees.»

Vuurrood liep ik tusschen de jongens en meisjes door, die me van terzijde aankeken, naar meester, en ik legde zwiqend den appel in meesters uitgespreide hand. «Ga maar aan 't werk.»

Ik ging heen en hoorde achter mij den sleutel in 't slot krassen, de kastdeur even kraken — en toen ik weer in mijn bank zat, lag de appel in de kast en meester en de kinderen deden of er niets was gebeurd.

Maar er was wel degelijk iets gebeurd! Vreemd toch, dat ik het zoo verschrikkelijk vond, dat mij dien appel was afgenomen. Wel honderdmaal had meester wel eens iets opgeborgen, waarvan ik veel nooit heb teruggezien! Maar dat hij mij dien appel, dien mooien appel afnam, dien appel, welken ik had verdiend met hardloopen, met arbeid dus, dat vond ik verschrikkelijk.

Maar — ik zei niets. Meester was een streng heer.

«Opstaan!» kommandeerde meester, toen het twaalf uur was.

«Zou ik den appel»

«Voorwaarts, marsch.»

«Leelijke» bromde het tusschen mijn tanden.

Het woord, dat volgen moest, hield ik wijselijk in. Meester had scherpe ooren en — rossig haar.

Wij gingen naar huis en ik ging vreeselijk over meester

te keer tegen de jongens. En ook tegen vader en moeder zei ik 't mijne er van, dat meester mij den appel had afgenomen.

«En als hij hem mij niet teruggeeft,» dreigde ik.

«Wat dan!» vroeg vader kalm.

«Ja!» riep ik in mijn drift, «dan zal je wat zien.»

Wat ze zien zouden, wist ik zelf niet, maar dat ze wat zien zouden, was zeker.

De school begon om een uur. Om half een waren wij, als gewoonlijk, al op de speelplaats, die achter de school was gelegen.

Ik speelde natuurlijk mee, en dacht op dat oogenblik zelfs niet meer aan den appel.

Maar wat was dat! Wat kwam daar aan!

Verbeeld je nu eens! Om den hoek kwam Willem, het zoontje van den meester, in zijn hand een grooten appel, waarvan hij gretig en gulzig telkens een stuk afbeet.

«Jongens, jongens!» riep ik, «zie eens — daar loopt Willem van den meester, en die — die — eet van mijn appel, en . . .»

«Haal hem af», schreeuwden de jongens.

Zonder me verder te bedenken, vloog ik op Willem toe, de jongens me na.

«Geef hier, geef hier dien appel!» riep ik, toen ik bij hem was, «denk i'j soms da 'k mien appel deur ow laot opacten?»

«Die appel is van pa!»

«Van pa, zeg maor vader, heur! I'j bunt niks meer as wi'j. Maor den appel geef i'j op.»

Een ruk — en de appel was mij.

«Hi'j is niet van ow!» dreinde Willem.

«Dat za 'k ow laoten zien!» riep ik en beet een stuk van den appel en at dat op.

«Hi . . . hi . . .», schreeuwde Willem en liep weg

«Goed gedaan!» riepen de jongens.

Ik beschouwde die jongens als mijn bondgenooten, en beet vlug voor ieder van hen een stuk af.

«Gemeen, hè, van den meester!» zei iedere jongen, die een stukje kreeg.

Om een uur ging de school aan.

Met den ondermeester had meester een tijd lang voor de school op de laan geloopt.

Nu gingen ze ons voor, de school in.

Aan de jongens en meisjes van mijn klas kon ik 't goed merken, dat er iets bijzonders was. Ze waren zoo stil, ze keken den meester zoo aan, die bij de geopende deur stond.

Ik keek voor mij en zette een heel onverschillig gezicht tegen de jongens in de banken.

Toen alle leerlingen binnen waren, trok meester de deur dicht.

Willem van den meester zat twee banken achter mijn zitplaats.

«Hij zal kriegien!» hoorde ik hem tegen zijn buurman zeggen, «wacht maar.»

«Ja, dat zullen we zien,» dacht ik. «Mijn appel opeten! 't Was natuurlijk mijn appel.

Een appel in Meert

Is gold weerd,

had Reule gezegd. En 't was Mei. Wie zag nu nog appels! Natuurlijk was het de mijne en 't was gemeen, heel gemeen van den meester.

«Kees, kom hier.»

Daar zou je 't hebben. Ik kwam de bank uit, liep naar meester toe, maar bleef op een kleinen afstand staan.

Even zag meester mij aan, doch ik sloeg mijn oogen niet neer. 't Was toch gemeen, mij een appel af te nemen en dien door zijn eigen zoon te laten opeten!

«Waarom heb jij Willem dien appel afgenomen?»

Doodsche stilte in 't vertrek. Ik voelde al die jongens- en meisjesoogen op mijn rug, en dat maakte me toen moedig. Hadden de jongens zelf niet gezegd, dat het gemeen was van den meester?

Ik moest dus flink alles maar zeggen.

«Willem het mien appel opgegaeten.»

«Hoe weet je dat?»

«Ik heb 't gezien.»

«En waarom zou ik Willem dien appel gegeven hebben?»

O zie je, zie je, jubelde het in me; het was dan toch waar. 't Was dan toch, zooals ik gedacht had. Zei hij 't niet zelf? En vol durf door deze wetenschap, antwoordde ik op meesters laatste vraag: . . . «Umdat 't ow eigen is, umdat Willem van ow is.»

Die woorden vielen als een uitlaging, als een verwijt midden in de stilte van 't schoolvertrek.

«O,» riepen stemmen achter mij.

Een oogenblik zei meester niets, en ik geloofde, dat ik hem had verslagen.

Maar — meester keerde zich om en zwijgend haalde hij mijn appel uit de kast en reikte hem mij toe.

«Daar, Kees.»

«O,» riepen weer stemmen.

Ik nam den appel aan, maar ik had toen gewild, dat de grond onder mijn voeten was weggezakt. Maar de grond bleef en ik ook en ik stond daar, diep beschaamd.

«Ga maar zitten, Kees.»

O, had meester mij maar geslagen!

Ik ging naar mijn plaats, maar ik zag geen enkel kind. Het schemerde voor mij.

«We gaan aan 't werk, jongens!»

O, die twee nur, die nu kwamen, wat waren ze verschrikkelijk voor mij. Ik moest meester aankijken, maar durfde niet. Ik verlangde zoo, dat hij nog wat van de zaak zeggen zou, en toch was ik er zoo bang voor. Geen vijftien bladzijden lange les uit 't leesboek

zou me ooit zoo diep hebben kunnen doen voelen, wat 't zeggen wil, tussehen hoop en vrees te worden geslingerd!

Om drie uur ging de school uit, maar ik bleef even zitten, om een griffel te zoeken, die ik niet kwijt was.

Meester was na een paar minuten weer binnen.

Hij zei niets. Ik scharrelde wat in mijn kastje.

Maar eensklaps liep ik naar hem toe en uitbarstend in huilen, legde ik den appel voor meester neer en snikkend bracht ik het uit:

«Veur — ow — Willem.»

Meester liet me uitsnikken.

«Kees,» zei hij toen zacht, «ik ben een eerlijk man, hoor; zoo iets moet je nooit meer van me denken.»

Toen streek hij me over 't hoofd.

«Maar we praten er nooit meer over, Kees. Ga nu maar naar huis.»

Ik liep weg, maar in de gang veegde ik gauw mijn tranen weg met mijn jasmouw, en ik zette een heel vroolijk gezicht. Nu — dat kon ik immers doen! De zaak was toch uit, gelukkig. Een groepje jongens stond mij natuurlijk in de laan af te wachten.

Toen ze me zagen, vlogen ze op mij toe.

«Wat is er gebeurd?» vroeg de een, «wat heeft hij gezegd?» vroeg de ander.

«Gebeurd, gezegd! Niets gebeurd! Niets gezegd! Wat moet er gebeurd en gezegd zijn,» antwoordde ik. «'t Is nog al de moeite.»

«Maar — waar is je appel?» vroeg Jan van den bakker, en hij klopte mij tegen de zakken van mijn jas en broek. «Je hebt je appel niet meer.»

«Hè — denk je soms, dat ik een appel zal opeten, die een halven dag in die mufte boekenkast heeft gelegen? Kun je begrijpen.»

«Maar waar is hij dan.»

«'k Heb hem in het turfhoek gegooid, dan kan de meid van den meester, als ze daar soms van avond komt, hem opeten.»

De jongens geloofden er niét veel van, denk ik. Maar — gelukkig vroegen ze niet meer.

Aan mijn broer Willem heb ik 's avonds alles verteld, maar hij moest mij beloven, niets aan de jongens te zeggen.

Willem vond, dat ik gek was geweest met zoo te doen.

«'t Is zonde,» zei hij, «van den mooien appel.»

Maar dat zei Willem er, geloof ik, maar om. Ik was blij, toen ik 's avonds op bed lag, dat 't zoo was afgeloopen.

Maar ik lag nog niet op bed. Ik was pas thuis uit de school en iedere dag heeft immers voor een gezonden, vroolijken buitenjongen iets bijzonders.

Pas had ik mijn boterhammen, die me altijd smaakten, opgegeten, of voor de smederij hield de stortkar van boer Smeele stil met den knecht er op. Jan, zoo heette deze, was een zonderlinge man, die, hoewel pas enkele dagen bij boer Smeele in dienst, toch reeds als een

grappenmaker bij de dorpsmensen bekend stond. Boer en knecht waren wel twee geheel verschillende menschen, die, wat aard en karakter aangaat, al heel weinig bij elkaar pasten.

Noemden de menschen Jan een rare, den boer duidden ze altijd aan als de zure. Geen wonder! Je hadt zijn gezicht maar te zien, om voor een halven dag het lachen te vergeten. Kwaadaardig lachten zijn kleine, aschgrauwe oogen onder de borstelige wenkbrauwen uit en zijn te groote mond was altijd naar beneden getrokken en de rimpels en plooiën, die daardoor ter zijde van en onder zijn platten neus te voorschijn kwamen, drukten minachting en wantrouwen uit.

Lachen deed hij nooit en als hij aan de smederij kwam, zat hij, wachtend op het paard, dat beslagen werd of op ander werk, dat af moest, altijd op een of ander blok ijzer en deed niets dan foeteren en tieren. Vader liet hem maar brommen en zei niet veel.

Maar eens op een dag maakte hij 't vader toch te erg, want hij gooide vader onverdiend de grofste beleedigen naar het hoofd. Vader was een prulsmid en een knoeier, die veel te hooge rekeningen schreef. Toen werd vader boos.

«Als jij foeteren en razen wilt», barstte vader uit, «dat moet jij weten. Maar in mijn huis, in mijn werkplaats, laat ik me niet de wet stellen en ook niet beleedigen. Als je dat toch van zins bent, kan ik je missen. Verstaan?»

Nu, dat had Smeele heel goed verstaan. Was hij anders bij zijn vertrek gewoon, vader een paar vingers toe te steken, nu ging hij heen, boe nog ba zeggende.

Toen hij op de kar buiten de smederij zat, draaide hij zijn hoofd half om en gromde: «Stuur me de rekening; je ziet me hier niet meer.»

Vader stuurde nog dienzelfden dag aan boer Smeele de rekening — en in eenige weken zagen we hem niet meer op de smederij.

Maar op een avond — ik zal 't nooit vergeten — was ik met vader in het dorp Heuveloord, ruim een half uur van onze woonplaats gelegen.

«Kom Kees», zei vader, «we loopen even bij oom Hendrik op.»

Oom Hendrik hield in Heuveloord de dorpsherberg.

We kwamen binnen. Om de langwerpige tafel in de gelagkamer zaten oom Hendrik en eenige boeren en burgers. Aan het smalle tafeleind zat boer Smeele.

«Ha, daar hei je de smid», riepen enkelen, zoodra vader en ik binnen kwamen.

«Dat is hij», antwoordde vader en hij reikte oom Hendrik en de andere boeren de hand. Boer Smeele had zich onderwijl half omgedraaid.

Ik was stellig overtuigd, dat vader hem daar ongeuoheid zou laten zitten, maar ik vergiste mij terdege.

Zoodra vader het rijtje was rond geweest en bij boer Smeele aankwam, zei hij:

«Bonjour Smeele, hoe gaat het?»

En vader stak den boer de hand toe. Of de boer er zelf van schrok, weet ik niet, maar wel, dat hij een achterwaartsch schuivende beweging maakte, zijn hoofd over de leuning van zijn stoel wierp, zijn grooten mond verwonderd opende en toen — de gebruikelijke twee vingers aan vader toestak, die deze vroolijk schudde.

Maar... als was hij door een wesp gestoken, trok boer Smeele schielijk die twee eeltige vingers terug, en gromde: «Gek bun 'k, da'k ow een hand geef. En i'j zelf! Ik kom ummers niet meer an ow smederij. Wo'j mien nog een hand geven?»

«Boer Smeele,» zei vader met een heel vroolijk gezicht, waarop toch ook een weinig spotlust te lezen stond, «Boer Smeele, een boer kan mien wel kwaad maken, veur een klein tiedjen, maar niet kwaad hollen. En daarom geef ik ow een hand.»

Drie dagen later was er weer werk van boer Smeele in vaders smederij.

«Boeren zun net kinderen,» zei vader dikwijls, «i'j mot met ze umwetten te springen.»

Nu die kunst verstond vader, en dat was heel gelukkig.

Nu was, zooals ik zei, op den middag van dezen dag, de grappige knecht van boer Smeele in de smederij.

«Smid,» zei hij, zoodra hij vader zag, «Hier bun 'k met werk. De boer mot ni'je tanden hebben. Hi'j kan de kloeten niet meer stuk kriegen.»

«Mooi,» antwoordde vader lachend en hij nam met Dries, onzen knecht» de eg van de stortkar, waarin, enkele nieuwe tanden moesten gezet worden.

Toen vader en Dries de eg naar binnen droegen, waren Willem en ik met Jan druk in gesprek.

«Zoo, zei hij, «bun j' al uut school?»

«Al lang,» zeiden we.

«Een leventje hò, niks as letters aeten, wat zu j' vet worden.»

«Heb i'j ook veul letters gegaeten van ow laeven, Jan?»

«Dat zo 'k gleuven. Letters gegaeten! De heele wandkaart he'k stuk gegaeten en hi'j zit nog in mien maag. Wi'j 't is heuren: Grijskerk, Zuidhorn, Groningen, Hoogezand, Sappemeer, Zuidbroek, Heiligerlee, Winschoten, Nieuwe Schans, Bedum, Onderdendam, Aping . . .»

«Wat ken je dat goed,» viel ik bewonderd Jan in rede. «En ken je zoo de heele landkaart?»

«Ja — de heele. Geen plaats bun 'k vergaeten.»

«Waar ligt dan Monster?»

«Monster — Monster . . . Harlingen, Franeker, Leeuwarden, Dokkum . . . Nee, daar niet. Zwolle, Kampen, Olst, Wijhe, nee . . . daar ook niet.»

«Ha,» riep ik, eensklaps begrijpende, hoe de vork in de steel zat, «i'j mot 't heele ri'jtjen langs, veur da'j 't wet. Zoo in ens ku'j 't niet zeggen.»

«Da's juist 't ware,» antwoordde Jan, «zoo vergaet i'j der geen een. Maor — ik gao naar de smederij.»

A'k niet gauw maak, da'k thuus kom, kik de boer
nog kwaojer as een spin. Ajuus.»

«Ajuus,» zeiden wij ook, en Willem riep Jan na:
«Ij had schoolmeester motten worden, Jan.»

Jan draaide zijn hoofd om en lachte.

Toen vlogen Willem en ik de straat op, in de richting
van de dorpskerk, waar de jongens ons al wachtten.

HOOFDSTUK V.

Een jager zonder hart, en een baron, die
kasjewel mis schiet en toch kasjewel raakt. Van
een jongen met een foekepot!

«Heb je 't gehoord Duiven?»

Met deze woorden kwam onze buurman Willems op
een morgen onze huiskamer ingeloopt. «Heb je 't
gehoord? 't Is schande, schande!»

Buurman, die nog al wat driftig was uitgevallen,
wierp zijn pet op den grond en viel toen zelf op een
stoel neer. «Schande is het!» dat zeg ik.

«Maar wat dan toch, Willems?» vroeg vader.

«Wat dan toch! Jij hebt een paar varkens en ik
heb er drie en nog een paar koebeesten. Nou, die
dieren kun je voortaan wel opdoeken. In al de bosschen
kun je nou groote palen zien met breede dwarsplanken
er tegen en daarop kun je lezen: «Verboden Toegang».
Is dat een schandaal of niet! Nou moet ons vee maar

op de bloote steenen liggen en krapeeren. 't Is schande, daar! Vrouw Duiven, schenk me een kopje koffie in. 'k Ben glad van streek.»

«Maar dat zal voor de konijnen zijn, «merkte vader spottend op.

«Ja, jij hebt goed praten. Bij jou komt het er zooveel niet op aan. Jij hebt een paar mestvarkens, en jij kunt stroo koopen, om ze op te leggen. Maar ik en Jansen, en Beunk en Snijders. 't Is schande; dat noem ik nou arme lui den voet dwars zetten. En weet je, wie hem dat lapt? Dat lapt hem de jager van 't kasteel. Hij en niemand anders. Een wit voetje, hè, in een wit blaadje, hè, bij den baron,»

«Sstt. . . Willems,» suste vader.

«Ja — ik zeg 't maar vrij uit; jongen, jij houdt je mond. Ik zeg ook niks van den baron. O, hemel, neen. Een best heer, hoor, God zal hem zegenen. Maar, die jager! Onlangs op de drijfjacht. Ik heb me dood gelachen en eigenlijk toch weer niet. Ik had dien jager wel kunnen aanvliegen. Zoo'n kruiper! Verbeeld je! De baron schoot op een konijn, die vlak voor zijn beenen het bosch uit en 't veld op liep. Nou — de baron is een goed schutter, een best schutter. Maar een goed schutter kan wel eens missen. O zoo, de baron miste ook. De jager stond een eind achter den baron. En wat deed hij! Zie je, je durft het niet te zeggen, waar de baron bij is. Maar — ik heb 't gezien, gezien met mijn eigen oogen. Hij had een konijn

in zijn hand. Een dooie, begrijp je. En nou heb ik gezien: hij gooide dat dooie beest een eind 't land op. Ze stonden allemaal met den rug naar hem toe, ik alleen niet. En toen 't konijn daar goed en wel lag, liep hij 't veld op en raapte 't dooie beest op en toen hield hij hem in de hoogte en begon te schreeuwen: «Baron, mijnheer van Boschland, baron» en zoo hard als hij kon, kwam hij aangelopen. «Baron!» schreeuwde hij weer, toen hij bij de troep was, «baron, kijk eens; 't is kasjeweel. Maar — dat konijn, waar u daar niet op schoot, had u goed geraakt, hoor. Natuurlijk. Ik denk ook al, mijnheer van Boschland schiet nooit mis. Maar u had hem wel goed geraakt. Maar in zijn vaart schoot hij nog wel tien meters vooruit en toen dacht u, dat hij mis was . . . hi, hi, hi. Maar ik zag 't wel en nou heb ik hem daar ginds gevonden.»

«Die is leuk,» zei de baron, «die is leuk. Je zou zeggen. Dat zoo'n beest nog zoo ver wegstuift.» En lachend bekeek de baron het beest.»

«Is dat waar?» vroeg vader.

«Maar, Duiven, ik heb het toch met mijn eigen oogen gezien, dat hij 't beest weggooid uit zijn hand en . . .

«Wat een laffe kerel,» riep vader. «Maar had het gezegd, Willems.»

«Ik zou je bedanken, Duiven. Mijn vader zei altijd, als je goed met 't groote volk wilt blijven, blijf dan van d'r bediendes af. En hij had gelijk. Maar van die «Ver-

boden Toegang!» 't Is toch ergerlijk. Hoe moeten we nou aan loof komen? Weet jij er wat op, Duiven?»

Vader krabde zich achter 't oor.

«Nog niet», zei hij na een oogenblik zwijgens. «ik zal er eens over denken; over een paar dagen zullen wij er wel eens weer over praten.»

Het was in de laatst der maand Januari, toen dat gesprek plaats had.

Het was bitter koud buiten. Een egaal loodkleurige lucht hing laag op de huisjes, bosschen en weiden. Geen enkel zonnestraaltje was in dagen te zien geweest. Snerpend koud gierde de wind langs de huizen en over de kale akkers. Het aardige riviertje, dat in de lente en den zomer zoo vroolijk kabbelde tegen de zandige oevers met ruischend riet begroeid, lag daar nu zoo stil en zoo eenzaam, en 't murmelde niet en kabbelde niet, want een dunne ijskorst hield zijn kleine, speelsche golfjes in boeien gekneld.

Als 's avonds de wind opstak, en ik keek naar buiten, dan zag ik de hooge, kale beukenkruinen zwiepen in de grauwe lucht, die dreigde met sneeuw.

Als ik dan zoo keek, langen tijd, dan was het of die oude trouwe beuken kermden: «Verlaten, verlaten.» En de naakte weiden in de verte, en 't riviertje, en de doodsche akkers klaagden mee, en hun klaagtonen droeg de meedoogenlooze wind naar het kale bosch in de verte.

Heerlijk vond ik het dan thuis te zitten; moeder bij me

en al mijn broers en zusters. Kleine broer in de kinderstoel, met zijn altijd lachende oogjes nu eens naar moeder en dan weer naar ons.

Het is eenige dagen later — en avond. Wij zaten — 't was bij zessen — weer zoo echt gezellig om de oude, vertrouwelijke huistafel, waarop de koffie pruttelde. De kachel snorde — zus Koojsje zong zacht een liedje; moeder breide; Marietje teekende in haar prentenboekje; klein broertje danste op en neer in zijn stoeltje en blies zijn roode wangen dik op. Ik las een boek.

Daar klonk eensklaps een klagende stem voor ons huis. 't Was geen zingen, 't was ook geen spreken. 't Was een zacht klagend en sleepend wijsje, dat we allen wel kenden, maar nog nimmer op zoo'n droevigen toon hadden gehoord.

'k Heb zoo lang met de foekepot geloopen

'k Heb geen geld om brood te koopen

Foe-ke-pot-te-ri'j

Foe-ke-pot-te-ri'j

Geef mien een centje, dan ga'ok veurbij.

Even zweeg het zwakke stemmetje stil.

«Wie zou dat zijn?» vroeg moeder.

Wij luisterden, maar hoorden een oogenblik niets.

«'t Zal een grap zijn van een van de jongens, moeder;» zei ik.

„'k Heb zoo lang met de foekepot geloopen

„'k Heb geen geld om brood te koopen...”

«O, wat akelig!» riep Koojsje. «Kees, ga eens zien, wie dat is.»

Ik sprong op en liep naar buiten. En daar zag ik, vlak voor ons raam een jongen staan, die op mijn nadering langzaam achteruit ging, doch op den weg weer staan bleef.

Ik zei niets. Wie kan dat zijn?

«Wou je wat, jongen?» vroeg ik eindelijk en kwam wat naderbij, nieuwsgierig te weten, wie nog zoo laat in de stille kaan liedjes zong.

„Ik heb zoo lang met de foekepot geloopt,
„Geef mij een centje om brood te kooplen.”

«Zing maar niet meer», riep ik, nu pas begrijpende dat daar een arme knaap stond, die op Vastenavond met zijn foekepot centen trachtte te verdienen.

Ik liep naar binnen en vertelde, wat ik gezien had.

«Wie kan dat nu zijn?» vroeg moeder. «Dat gebeurt anders nooit op Vastenavond. Niemand viert dien in het dorp. Zou 't een jongen zijn uit de stad, die hierheen is gestuurd? Maar dat zal toch ook niet. Vraag eens aan den jongen, waar hij vandaan komt.»

Ik liep weer naar buiten. De jongen stond nog op dezelfde plaats, de foekepot in de linkerhand voor zijn borst gedrukt.

«Jongen?» vroeg ik, toen ik dicht bij hem was, «moeder vraagt, waar je vandaan komt?»

«Ken je me niet? vroeg de jongen, en ik schrok van die vraag.

«Neen, neen,» zei ik, mijn hoofd wat diechter tot hem buigende, «neen, wie ben je dan?»

«Frits Vermaas!» klonk het toonloos.

«Wat, Frits, ben jij dat!» riep ik uit. «Ben jij dat, Frits! Ik heb je in lang niet gezien.»

Ik zag hem scherp aan, dicht bij hem schuivende.

Ja, nu zag ik het. 't Was Frits, de arme, magere, goeie Frits, met wien ik vroeger veel gespeeld had, toen hij nog in 't kleine huisje woonde in het bosch.

Maar al een paar jaar woonde hij wel een uur van ons dorp, en in al dien tijd had ik hem niet gezien. Zijn vader was vroeger arbeider op het kasteel geweest. Maar eens op een nacht had hij gestroopt! De jager van 't kasteel had hem gepakt en tranen noch smeeken hadden den jager bewogen tot medelijden.

Hij had den armen arbeider aangebracht bij den

baron en deze, die, hoewel een goed heer, geen overtreding van welken aard ook, duldde, ontsloeg den armen man uit zijn dienst. Sedert had hij gewoond in een huisje, aan de grens van barons bezittingen staande. Hier had hij vrij van pacht of huur gewoond, tot hij, nu een jaar geleden, was gestorven.

Was dit nu die Frits Vermaas!

«Frits,» zei ik, «moet je nu zingen?»

«Vader is al een jaar dood, en moeder is ziek en ik verdiende wat geld met loof barken. Maar nu staan er overal bordjes in de bosschen. Loof barken mag niet meer.»

Ik begreep alles. Arme Frits! Nu mocht hij niet eens meer den kost verdienen voor zich en zijn arme moeder, en stilletjes durfde hij ook niet in het bosch gaan. Als de jager hem zag, zou hij dan meer medelijden met den armen Frits en zijn nog armer moeder hebben, dan hij met den vader had gehad? En als hij gepakt werd, wat dan! Dan zouden hij en zijn moeder stellig uit 't huisje worden gejaagd, waarin ze nu gratis mochten wonen.

«Wacht even, Frits,» zei ik, «of — of kom maar mee. Moeder kent je nog wel.»

«Ik — ik heb gaten in mijn broek. Moeder is ziek, en . . .

«Is ze erg, Frits?»

«Ja . . . en . . .» Eensklaps begon Frits te schreien.

«Kom, maar Frits,» zei ik en ik voelde tranen in

mijn oogen komen en ik trok den armen jongen met me mee de huiskamer in.

Allen keken vreemd en verbaasd op, toen ik hier aankwam, Frits zacht bij een jasmouw meetrekkende.

«Moeder, kent u hem nog?»

Met wijd open oogen keek moeder Frits aan, die schuw zijn lichaam tegen de kast naast de deur drukte.

«Hemd uit de broek!» schaterde eensklaps de kleine Marietje, wijzende op de scheur, waaruit een grauwwitte onderbroek te voorschijn kwam.

«Stil, Marietje, foel!» zei moeder, en ik zag, dat moeder een kleur kreeg.

«Lâ me maar weg gaan, Kees,» zei de arme Frits verlegen.

«Nee, Frits,» riep ik gauw, Frits bij den jasmouw vasthoudende. «maar moeder, kent u Frits Vermaas niet meer?»

«He!» riep moeder, opspringende, «Frits, jongen, ben jij dat! Wat ben je veranderd! Je ziet er . . . je bent veel grooter geworden, Frits.»

«Ja — zie — vrouw Duiven . . .»

Vlug vertelde ik nu, wat ik uit Frits' mond had gehoord.

«Ga zitten, jongen,» zei moeder, toen ik alles verteld had, «en Kees, roep jij vader eens.»

Ik haaste mij naar de smederij en zei tegen vader, dat er een oude kennis was om hem te spreken.

Vader liet het ijzer rusten in het vuur en liep de smederij uit, door Willem gevolgd.

Neen, vader was Frits niet vergeten.

«Wel Frits, jij jongen!» riep vader, «zoodra hij Frits zag, «jij hier met een foekepot! Arme kerel!»

Frits kon niet spreken. Die medelijdende toon van vader en dan die vertrouwelijke handdruk maakten hem zoo weemoedig, dat hij opnieuw in schreien uitbarstte.

«Ga zitten, Frits. Moeder, geef de jongen wat», zei vader.

Ik vertelde toen, wat ik uit Frits' mond had gehoord.

Aandachtig luisterde vader toe en ik zag, dat zijn gezicht een ernstige, ja een verontwaardigde uitdrukking aannam.

«De jager, de jager!» herhaalde hij, toen ik uitgesproken had. En toen na een oogenblik van nadenken:

«Hoeveel verdiende je met loof harken, Frits?»

«Ik harkte loof voor de boeren in de buurt en als ik 's morgens heel vroeg begon, kon ik zestig centen halen.»

«Zoo — en nu heb je dus in geen twee weken iets verdiend en je moeder ziek! Vrouw, leg mijn Zondagsche kleeren klaar, ik ga naar 't kasteel!»

«Vader, denk er om, dat de baron op den jager gesteld is, en Frits zijn vader . . .»

«Sstt, moeder.»

Moeders laatste woorden waren fluisterend uitgesproken; Frits had ze blijkbaar niet verstaan, ten minste hij at door van de boterham, die moeder voor

hem had klaar gezet en dronk met graagte van zijn koffie. Tusschenbeide lachte hij en knipoogde tegen Willem en mij, alsof we nog goede kennissen waren.

Frits had zijn boterham op.

«Nou», zei hij opstaande, «ik dank je wel, vrouw Duiven. Nou ga ik maar weer verder.»

«Wacht nog even, Frits», zei moeder, «of ga maar zoo lang naar de smederij. Die zul je nog wel kennen.»

«Ja, kom», riep Willem, ga je mee; ik kan al spijkers maken, wil je 't eens zien?»

En Frits liep met Willem mee.

Vader had zich onderwijl aangekleed en kwam weer in de huiskamer. Ik wachtte opzettelijk om te hooren, wat vader nog zou zeggen.

«Wat wil je op 't kasteel doen, vader? vroeg moeder een weinig bezorgd.

«Dat ventje redden, moeder. Weet je nog wel, dat hij vroeger, toen Kees nog klein was, altijd met Kees speelde. Wat heeft hij niet vaak hier gegeten. En 't was zoo'n aardig kereltje! Zoo'n goed kereltje! Als hij toevallig een pannekoek had gekregen van zijn moeder, bracht hij de helft nog mee hier naar toe. Nou weet ik wel, dat zijn vader gestroopt heeft, en dat had hij niet moeten doen. Maar nou zoo'n ventje honger laten lijden met zijn zieke moeder er bij, alleen, omdat zoo'n niets-prulletje van een jager daar verboden terrein heeft laten aanslaan, als een bewijs. . .»

«Vader, wees voorzichtig!»

«Maak je niet ongerust, moeder. De baron is een goed heer; als hij maar allemaal eerlijke menschen had, om hem van raad te dienen. Maak je dus niet bangst, moeder. Tot straks!»

Met deze woorden ging vader de deur uit. Ik ging naar de smederij, maar veel praten deed ik niet. Met ongeduld wachtte ik vaders thuiskomst af. Telkens liep ik naar de huiskamer, om te zien, of vader er al was, maar er verliepen meer dan anderhalf uur, zonder dat aan onze ongerustheid, die met de minuut steeg, een einde werd gemaakt.

«Als vader toch maar niet te veel zegt», zei moeder telkens.

Maar Koosje en ik troostten moeder: «Vader, is verstandig, moeder.»

Eindelijk — 't was over achten — kwam vader binnen. Zegevierend lachte hij ons toe.

«In orde», was 't eerste, wat hij zei, «morgen gaat het Verboden Terrein weg. Waar is Frits?»

«Nog in de smederij, vader.»

«Laat hem dadelijk hier komen.»

Frits kwam.

«Frits», zei vader, «ga naar huis, jonge. Je moeder zal je wachten. Hier heb je wat geld, dat is niet van mij, hoor. Van wien, dat doet er niet toe. 't Komt je eerlijk toe. Ga nu maar naar den bakker en den kruidenier en koop brood en eieren en boter, en geef dat aan je zieke moeder, en eet er zelf van.

Morgen ga je maar loof harken, hoor.»

«Maar het Verboden Terrein, Duiven?»

«Daar is morgen geen Verboden Terrein meer», zei vader lachend.

«Maar, Duiven . . . ?»

«Doe maar, wat ik je zeg en ga naar je moeder, zoo gauw als je kunt. Laat die foekepot maar hier, die is goed voor kleine Marietje om mee te spelen. Dag Frits!»

Maar Frits bleef bedremmeld staan, keek tersluiks in zijn hand, waarin een rijksdaalder blonk, en mompelde iets, dat wij niet verstonden.

«Bedanken moet je later een ander doen», zei vader.

«Je zult er nog wel meer van hooren.»

Frits wilde nog wat zeggen, maar vader duwde hem lachend de deur uit, met de woorden:

«Vlieg nu gauw naar huis, jongen. Waarom zul je nog langer wachten?»

Toen ging Frits heen en een oogenblik later hoorden we 't klepperen van zijn klompen op den steenweg.

«Ziezoo», zei vader, op een stoel plaats nemende, «dat is al weer afgeloopen.»

En geregeld vertelde vader wat hem wedervaren was.

«Ik kwam bij 't kasteel en helde aan.»

«Is de baron te spreken?» vroeg ik.

Je weet die huisknecht is er een, met wien ik 't goed kan vinden.

«Smid, zegt ie, «dat zal je niet treffen; de familie zal zoo aanstonds aan tafel gaan».

«Doe me een plezier», zei ik zoo, en vraag 't hem. De huis-knecht naar boven en — ik werd toegelaten. Alles heb ik den baron zoo haarfijn verteld, als ik dat kon. Van Frits hier voor de deur met z'n foekepot het eerst».

«Baron», zei ik, «dat is nu toch zoo verschrikkelijk», «dat een van uw ingezetenen, — want dat is die arme vrouw Vermaas toch — bedelen moet. Want eigenlijk is het toch bedelen. En dat waarom? Omdat die jager 't in zijn hoofd heeft gekregen u voor te stellen, arme loofharkers uit de bosschen te houden. En waarom heeft hij u dat voorgesteld? Om een wit voetje te krijgen, baron. Om te maken, dat u van hem zult denken: «Kijk, die jager, dat is nog eens een flinke kerel, die denkt om alles». Maar wat hindert het baron, of uw menschen wat loof harken? Hout zullen ze niet stelen en als er eens wel iemand onder mocht loopen, die het deed, welnu, laat de jager die bekeuren, maar geen eerlijke menschen, die wat loof willen meenemen voor hun beesten en varkens.»

De baron zat me met groote oogen aan te kijken want ik sprak achter elkaar en vol vuur. Ik was ook kwaad.

«De jager heeft 't voorgesteld, in 't belang van de bosschen, smid».

«Geloof er niets van, mijnheer van Boschdal», zei ik.

«De jager is een een werkzame man, smid».

«Ja -- om u te vleien, baron!» riep ik toen.

Toen sprong de baron recht overeind op den vloer. «Smid!» riep hij, «durf je dat zeggen?»

«Ja, mijnheer van Boschland, en toen kwam ik pas los, toen vertelde ik hem, dat geval met 't konijn, dat Willems onlangs vertelde.

«Man, durfde je dat!» riep moeder uit.

«Waarom niet!» zei vader. «Willems heeft 't ons toch als eerlijke waarheid verteld.»

«En wat zei toen de baron?»

«O, een heele tijd zei hij niets en ik kan je zeggen, dat ik het toen benauwd kreeg. Ja, je kunt nooit weten, hoe die groote lui je woorden opnemen. Ik kreeg 't leelijk 'te kwaad, een oogenblik. Maar, na een poosje zei hij: «Smid, je hebt me een dienst gedaan. Ik wou, dat alle lui zoo royaal tegen me spraken, dan zou ik meer en beter weten. En van jou geloof ik alles. Ik heb daar een tijdje zitten nadenken, maar jij hebt mij nooit geveleid!»

«Dank u, baron,» zei ik toen, want dat deed me goed. Jonge, vrouw, dat deed me zoo goed, dat de baron dat zei. Zoo dikwijls heb ik dezen of geen in de gunst zien komen bij den baron, en dan wist ik, of dan voelde ik, dat er menigeen onder was, die door vleien 't zoover had gebracht. En dan heb ik wel eens gedacht maar neen, vleiers haat ik. Jongens, vergeet dat nooit, dat je vader de vleiers en mooi-doeners heeft gehaat. — Vlei nooit!»

Even hield vader met spreken op.

« Om kort te gaan, — 't eene woord haalde 't andere uit, en er was al drie keer gescheld voor het diner, — ik vertelde zoo alles, wat me op 't hart lag en ten laatste zei de baron: « Hier smid is een rijksdaalder; geef dien aan den jongen, laat hem naar huis gaan en eten meenemen. Ik zal over een en ander eens rijpelijk met de barones spreken. Morgen kom ik eens bij je en ik zal 't « Verboden Terrein » laten verwijderen. — Goeien avond. »

« Dag, baron, » zei ik en ik ging heen.

« Man! » riep moederjuichend, « je hebt goed gesproken » en ik zag, dat moeder vader vol trotsch aankeek.

Nu ik zelf een man ben geworden, weet ik dat oogenbliknogzoo goed, dat oogenblik, waarop vader ons leerde nooit te vleien, omdat dit werk vernederend is.

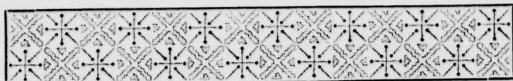
Den volgenden morgen was de baron al vroeg in de smederij. Hij sprak nog heel lang met vader alleen,

en toen hij heenging, klopte hij vader op den schouder.

En 't gevolg van vaders bemoeiingen was, dat het Verboden Terrein, tot vreugde van alle dorpsmensen en boeren, en tot groote ergernis van den jager, nog dienzelfden dag verdween. Frits werd spoedig in den tuin van 't kasteel geplaatst, om in het tuinmansvak te worden opgeleid en zijn moeder en hij kregen 't zelfde huisje terug, waarin ze vroeger met hun man en vader woonden.

Frits is nu al een man geworden, maar nooit kan ik het dorpje mijner jeugd bezoeken, of hij herinnert me aan dien avond, toen mijn braven vader door zijn fier en flink optreden aan veel leelijks en veel droevigs een einde maakte.

HOOFDSTUK VI.

Jan van boer Reule is bedroefd, en ik ben bang. Buren komen vetprijzen, en 't dooie varken is verdwenen. Ik weet nu, dat 't zaliger is te geven dan te ontvangen.

«Kees», zei vader op een avond, enkele dagen later, «Kees, je moet nog even naar boer Smeele, het broodmes brengen, dat klaar is. Ik heb 't hem beloofd en je weet, hoe hij is.»

«Best vader!» antwoordde ik en vijf minuten later ging ik op weg.

Willem kon niet uit. Die was al een acht dagen thuis met influenza.

Het was koud dien avond, heel koud. Ik stapte de laan en de dorpsstraat door en den grintweg op, die naar boer Smeele's woning leidde, welke ik een groot half uur later had bereikt. Door den norschen boer werd ik heel koeltjes ontvangen, en stellig zou ik onmiddellijk weer rechtsomkeert gemaakt hebben, als Jan, de knecht,

aan 't andere eind van de deel mij niet had toegeroepen: «Hei, jij daar, Kees? Als je een beetje wacht, ga ik zoo straks met je mee. Ik moet nog in 't dorp zijn en ga met de störtkar, want drie zakken rogge moeten mee voor den molen.»

Nu, ik had liever gezelschap, dan dat ik alleen liep en reed ook liever dan ik ging en daarom sloeg ik Jans voorstel niet af.

Een half uur later zat ik op de stortkar.

We waren pas op den maanlichten grintweg, die als een hooge dijk de weilanden ter weerszijden scheidde, of ik zei tegen Jan, die tot nog toe weinig gesproken had: «Jan, wat ben je stil van avond?»

«Ja, dat kan ook al eens gebeuren, niet waar?»

Ik zweeg een oogenblik. Jan eveneens. Het paard sjokte voort, de wielen knarsten door het grint.

«Wat ben je toch stil, Jan», zei ik weer.

«Ja, och», was al wat Jan zei.

Doch, na een oogenblik verbrak hij eensklaps het starre zwijgen: «Mijn moeder is jarig vandaag.»

«Zoo, dan feliciteer ik je.»

«Ja, dank je. Een oud mensch, anders. Al vijf en zestig.»

«Maar dat is ruim drie keer jong», schertste ik. «Twintig is één keer jong, en . . .»

«O, ja, 't is zoo oud nog niet», viel Jan mij in de rede, «maar 't mensch is oud voor d'r tijd.»

«Zoo, is ze ziek geweest?»

«Nee — eigenlijk is ze nog nooit ziek geweest. Maar een slag heeft ze gehad, die was raak, hoor.»

«Hoe zoo, Jan?»

»Ja, zie je, je moet weten, mijn vader was boschwachter en veldwachter. Op een avond zei hij: «Vrouw, ik ga d'r nog eens efkes op uit, want ik heb de laatste nachten schieten gehoord en gisterenavond zag ik lui in de verte op 't Waterveld loopen. Dat vertrouw ik niet.»

«Mensch, blijf thuis», zei mijn moeder, «in dit weer.»

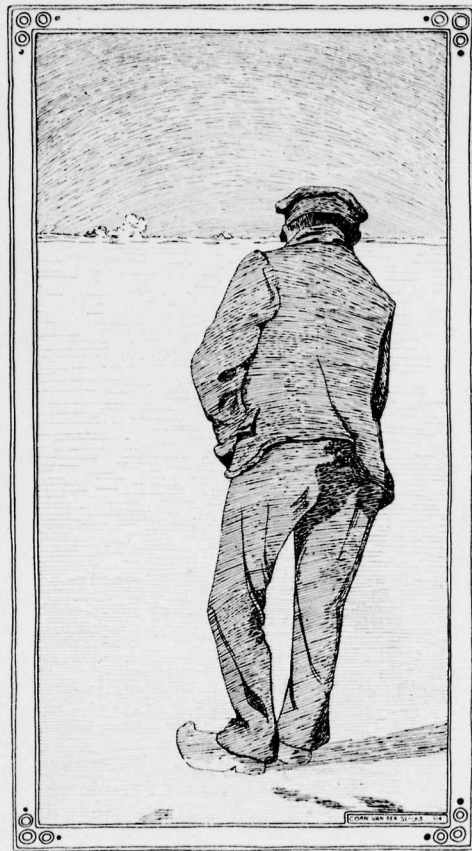
Het vroom, dat 't kraakte moet je weten en de sneeuw lag een kniedikte.

«Nou, ik ben gauw terug», zei mijn vader, — ik hoor 't hem nog zeggen — en hij ging heen.

Toen hij wegging, was het half negen.

't Werd negen uur, tien uur — nog altijd was mijn vader niet terug.

«Ik zal hem gaan zoeken!» zei ik tegen moeder, die erg ongerust begon te worden, en ik liep de deur uit. 't Was net weer als van avond een wijde, lucht, hooge maan. Ik riep naar alle kanten: «vader, vader», maar ik kreeg geen antwoord. Ten leste durfde ik haast niet te roepen. Als je zoo in de stilte je eigen stem hoort, dan is 't net, of je in een diepen grafkuil praat. Ik liep al verder en verder, 't kale veld over en toen 't eene bosch in, 't andere uit. Toen ik 't kleine lage eikenbosch door was geloopt, kwam ik weer op een veld. De sneeuw lag een knie dik, zooals ik je zei. Daar zie ik in eens, midden in de sneeuw, iets liggen.

't Leek in de verte eene lange, smalle streep mest, maar toen ik dichterbij kwam, zag ik 't wel: 't was een mensch. Kerel, wat schrok ik! 't Was net, of ze me emmers koud water over mijn rug gooiden en hier in mijn haar was 't net, of ze met spelden staken. Zoo hard als ik kon liep ik op den man toe. Ik dacht eerst nog, dat 't een strooper zou zijn, die door de kou was bevangen, maar toen ik dichterbij kwam, zag ik 't wel, 't was vader. Ik keerde vader om: hij lag met 't gezicht op de koude sneeuw. O, Kees, ik kende vader haast niet meer. Hij zag zoo wit en bloed zat in zijn baard en op zijn kleeren. Ik weet nog niet, hoe ik thuis ben gekomen. Ik liep net, of ik gek was, wel tien keer naar de voordeur en dan weer naar den weg. Ik dorst het moeder niet vertellen. Ten laatste moest het er wel van komen en ik liep 't huis in. Dat was wat voor mijn moeder!

«Mee, Jan,» riep ze maar, «mee, mee, naar vader.»

Ik liep met moeder den nacht in.

«Je zult je wel vergist hebben, Jan!» riep moeder maar aldoor.

En of ik al zei: «Nee moeder, neen, ze hebben vader doodgeschoten!» 't goeie mensch wou er niet van hooren.

«Nee, nee, Jan, nee,» riep ze maar, «je vergist je, 't kan niet, 't kan niet, we kunnen vader niet missen.»

Eindelijk waren we bij vader. Ik kan er niet over

praten, wat er nu gebeurde. Moeder liet zich vallen en ze greep vader met beide armen om zijn schouders.

«Vader, vader!» riep ze, «vader, hebben ze jou — jou doodgeschoten, en je was zoo goed, je deedt nooit iemand kwaad.»

Dat riep ze maar aldoor en ik kon moeder niet meekrijgen naar huis.

Toen heb ik een boer met zijn knecht gehaald en die zijn gekomen en hebben vader en moeder beiden meegenomen op een kar.

O, wat een nacht was dat!

Even zweeg Jan.

. . . «En daar is moeder nooit recht van boven op gekomen. Altijd is ze sukkelend gebleven en als 't nu zoo'n avond is als nu, zoo lichte maan en 't land vol sneeuw, dan denkt ze altijd nog aan dien nacht. En nou is ze jarig, en nou is 't zoo akelig, dat 't net zoo'n avond moet zijn — en . . . en . . .»

«Hort, Bruin!»

Ik kon niets zeggen. Sprakeloos keek ik Jan aan, die voor zich zag, het hoofd recht op, strak kijkend voor zich uit, zijn oogen als verloren in de verte.

Eensklaps vroeg ik, zonder te weten waarom: «Is je moeder . . . arm, Jan?»

«Ja,» antwoordde Jan eenvoudig. «Arm, ja. Ik help haar wel. Maar — de boeren betalen ons zooveel niet en Smeele is toch niet scheutig.»

«Weet hij van dat geval met je vader, en dat je moeder arm is, Jan?»

«Hij weet alles, maar hij praat nooit ergens over.»

We waren den molen genaderd. Flauw viel het licht door de hartjes der vensters.

«Ik ben er al,» zei Jan, «compliment thuis.»

Ik sprong van de kar.

«Dag, Jan,» groette ik en liep den grintweg verder op in de richting van ons dorp.

't Was gek — maar voor 't eerst in mijn leven was ik nu bang alleen. Wat was het stil! Ik hoorde niets, dan ver verwijderd hondgeblaf, dat als een waarschuwend onraad geroep mij in de ooren klonk. Die hooge, wijde lucht, — die verre witheid van sneeuw — zoo was het dien avond ook geweest. Als nu eens plotseling onder van den berm zoo'n strooper te voorschijn sprong of een landlooper. Ik liep al harder en harder. Wat hoorde ik daar achter mij? Daar kraakte toch de sneeuw; ja, duidelijker en duidelijker hoorde ik het iedere seconde. Ik liep weer harder. Ik dorst niet omkijken. Ik vloog ten laatste letterlijk den grintweg over en kwam hijgend en blazend in het dorp.

Gelukkig, er was niets gebeurd, en toen ik weer een mensch zag, den bakker, die bij de pomp stond, en een eind verder, den dikken kruidenier in zijn deur, toen lichte ik wel een beetje om mijn eigen kinderachtige vrees. Thuis gekomen vertelde ik natuurlijk in geuren

en kleuren, wat ik gehoord had en ik geloof wel, dat ik 't nog een beetje erger heb gemaakt, dan Jan 't mij had verteld. Ik meen zelfs, dat ik van een gevecht heb gesproken, dat Jan nog met de stroopers had gehad — maar zeker weet ik dat niet meer.

Vader zei, dat 't geval hem wel bekend was, maar dat Jan 't nooit zoo in geuren en kleuren had verteld. 't Is enkele dagen later.

Het kleine riviertje, met in den zomer zijn ruischend riet op de bochtige oevers, zijn blinkende, kabbelende golfjes lag daar stijf en stram, als een grauw en doodsch marmervlak.

De dorpsmensen, zoowel grooten als kleinen hadden

echter geen medelijden met het arme, kleine machteloze ding, dat nu niet meer spelen of dartelen kon, niet meer kon kabbelen en klotsen. Integendeel — ze vermaakten zich zelfs op zijn rug, ze gleden en reden en zwierden en slierden over hem heen.

En 't kleine ding, als te veel menschen bijeen-stonden, liet een zwak gekraak hooren.

't Was op een Zondag-middag. De zon stond te pralen aan den strak blauwen hemel en haar licht schitterde op de sneeuw, die lag op velden en wegen. 't Was zoo stil op 't dorp. Een enkele musch sjilpte in de hooge, kale beuken, langs de laan; kraaien krasten boven het bosch achter 't kasteel en de velden en weiden.

Maar op het kleine riviertje, daar was gejoel en gelach, vreugde en vroolijkheid.

Geen wonder — 't was een bijzondere dag voor de dorpsmensen en voor al de boeren, die «onder den baron» woonden. Nog nooit hadden wij in ons dorp een wedstrijd gehad en vandaag, op den wensch van de hooge kasteelbewoners, stond die gehouden te worden.

«Grootte harddraverij op schaatsen.» zeiden de boeren en de knechts uit den omtrek. «Om het kampioenschap van den Achterhoek,» gilden en schreeuwden de jongens, zwaaiend vliegend langs de baan, met potsierlijke bewegingen.

Om een uur 's middags was 't al heel vol op 't ijs,

maar de heeren, die de commissie vormden, waren nog niet verschenen.

Doch pas liet de groote kasteelklok zijn twee slagen hooren, die helder klankten door de reine, ijle winterlucht, of de commissie verscheen op het ijs.

Wij jongens zagen de heeren nauw, of we sloegen onze beenen uit om toch vooral niet achteraan te komen.

Het hoofd der commissie was de fabrieksheer; de andere leden waren de meester, de kastelein, de organist en de voorzanger van de kerk.

«Hoera, hoera,» schreeuwden de jongens, zoodra ze de commissie in 't oog kregen, en zoo hard vlogen we op hen aan, dat de heeren, bang van de been gereden te worden, ijlings weer op den wal sprongen.

«Bedaar, jongens,» zei meester, «straks kun je je krachten gebruiken.»

«Allemaal present?» vroeg de fabrieksheer.

Een lang, verward «ja!» klonk over 't ijs.

De baron en de barones waren onderwijl met den jonker en de dominé'sfamilie ook op 't ijs gekomen, en hun aanwezigheid werkte wel kalmeerend op ons, jongens. Ten minste, wij schreeuwden nu zoo hard niet meer.

«Allemaal present?» herhaalde de fabrieksheer.

«Ja, presiment,» riep de kleermaker, die graag deftige woorden gebruikte, maar er moeilijk mee overweg kon.

«Laten we eens kijken,» ging de president voort, «ingeschreven zijn:

Dendrik Bos,
Jan Herbers,
Dirk Jansen,
Frits Ketel,»

en zoo voortgaande las de fabrieksheer alle namen op.

Na iederen opgenoemen naam klonk het in allerlei toonhoogte: «ja, of present.»

De grappige onderofficier in ruste, die vroeger ons dorp met een katoenen draad had vergeleken, riep inplaats van present me — cent, waarop de fabrieksheer lachend liet volgen: «oolijke vent».

Toen alle namen afgeroepen waren, moest ieder der deelnemers een briefje trekken, waarop een nummer geschreven stond.

«Twee opeenvolgende nummers rijden tegen elkaar», zei de fabrieksheer.

Wie een nummer had, trachtte te weten te komen, tegen wien hij rijden moest.

Nu werd het een gescharrel en geschreeuw van belang.

Ik zelf had nummer vijftien en vloog van den eenen naar den anderen jongen, om mijn concurrent te ontdekken.

Eindelijk had ik dien gevonden. Het was Jaapje's vader, je weet, dien armen hutteman, die voor zijn kind geen kraekel kon koopen voor den Palm-Zondag.

«Vosters, jij tegen mij!» zei ik.

«Jao, jao», zei de hutteman, die de vier kruisjes al

achter den rug had. «Ik tegen ow, maor dat zal niet gaon. A'k dertig jaar jonger was, jao, dan zo 'k ow nog aover den kop ri'jen, misschien. Maor nou! E'j kunt zoo deksels gauw veurunt kommen. 't Zal mien niks verwonderen, a'j de eerste prijs krijg.»

Dat zei de hutteman, en veel jongens zeiden het met hem.

«Een prijs krijg je vast» zeiden de jongens, «en als 't meevalt, haal jij 't vette varken.»

Ik voelde me niet weinig gestreeld door die verzekeringen en geloofde stellig ook, dat ik wel als winnaar van een prijs voor den dag zou komen.

Toen ik vier jaar was, droeg mijn vader mij al naar het ijs, na mij thuis de schaatsen te hebben aangebonden, en geheel alleen krabbelde ik dan naar de bewaarschool, aan 't eind van de wei gelegen.

En ik, die een gezonde, sterke jongen was, had mij winter na winter geoeffend en het daardoor ver in de kunst van schoon- en hardrijden gebracht.

De wedstrijd begon. Aan weerszijden van de baan, die 't midden gedeelte van 't riviertje innam, stonden de vrouwen en kinderen en de mannen die niet meedereden.

De deftige kasteelbewoners en de domine's-familie had plaats genomen in het houten tentje, dat de timmerman op 't midden van de baan had geplaatst.

Met spanning keek ik naar de rijders, die voor mij gingen.

Daar werd het mijn beurt te kampen tegen den hutteman.

We stonden naast elkaar aan 't einde der baan, en op een vastgesteld teeken van den fabrieksheer ging het vooruit.

De hutteman, met zijn stramme, afgewerkte beenen kon 't niet tegen mij uithouden, al deed hij ook nog zoo zijn best. Hij sloeg zijn beenen uit, zooveel hij kon, hij zwaaide met zijn kromme armen, hij trachtte zijn lang, mager lichaam een lichte buiging voorover te geven, maar ik, met mijn jonge, lenige, krachtige ledematen, liet den armen topper spoedig ver achter mij.

Eensklaps, mij ver genoeg voor wetende, en de tent van de deftige kasteelbewoners naderende, keerde ik mij om en door mijn beide beenen telkens gelijk naar rechts en links te bewegen in achterwaartsche richting, ging ik mijn doel te gemoet met het gezicht op den hutteman.

«Kom ouwe!» riep ik lachend, «pak mien nou».

De toeschouwers langs de baan gierden 't uit, de hooge dames en heeren in de tent lachten. Ik was in mijn schik en bereikte onder onbedaarlijk gelach 't einde der baan, waar Vosters eerst enkele minuten later aankwam.

De oude man hijgde van inspanning; 't zweet stond hem op het voorhoofd; zijn borst ging gejaagd op en neer.

«Bu'j d'r werm van, Vosters?» vroeg ik lachend.

«Now! Een werm baantjen, heur. Ik dacht 't wel, da'k

het tegen ow niet zol holden. Maor — maor» — en de oude man trok mij een eindje ter zijde met zich mee, «i'j had mien niet motten utlachen, Kees, dat von 'k niet mooi van ow.»

Ik kreeg een kleur, want ik voelde opeens al het pijnlijke voor den armen hutteman, die zoo gehoopt had een prijsje te winnen. Hij was zoo arm, en had immers zijn kleine Jaapje.

«Ik meende het zoo niet, Vosters», zei ik tot hem.

«Dat begriep ik; ik bum d'r ook niet kwaod um, maor ik dee'j mien best veur mien huushollen.»

Ik zei niets meer en reed weg.

Die eenvoudige woorden van den armen hutteman troffen mij diep, en ik had innigen spijt, hem tot voorwerp van mijn plaagzucht te hebben gemaakt.

«Ik dee 'j 't veur mien huushollen», herhaalde ik en ik deed het alleen uit genoegten, en uit eergierigheid.

Een oogenblik bleef ik alleen staan, een eindje van de menschen. Ik had niets kwaads bedoeld, niets, niets. Maar ik vond 't zoo leuk in mijn jongensovermoed.

«Wat sta je daar?» riep eensklaps een stem achter mij.

't Was Willem, die wel hersteld van zijn lichte ongesteldheid, nog niet aan den wedstrijd mocht deelnemen.

«Niets», antwoordde ik; «ik sta maar eens te kijken.»

«Hou je goed, hoor», moedigde Willem mij aan, «straks komt het er op aan, tegen Vosters was 't makkelijk uithouden. Maar straks tegen de beste ridders, dat is wat anders.»

Toen reed ik weg van Willem, die tot de toeschouwers terugkeerde.

Weer een eind verder bleef ik staan.

Plotseling — ik weet het nog zoo goed — plotseling maakte ik een kluchtigen sprong op mijn schaatsen, tengevolge waarvan ik mijn evenwicht verloor en omrolde. Menschen dicht bij me, lachten.

«Daar ligt de hardrijder», zeiden ze.

Ik sprong overeind. Dat was gevonden. Als dat kon! Ik zou mijn best doen.

En, als ik 't haalde, als ik 't haalde, als ik de eerste was! De eerste kreeg een heel varken! en de tweede vijf zijen spek, dan!

«Probeeren!» riep ik «oefenen, trainen, noemt dat de onderofficier, «voornit.»

En als zat mij de dood op de hielen, zoo snel vloog ik de zijbaan over, die evenwijdig met de hoofdbaan liep. Mijn lichaam lag evenwijdig met het vlak, waarover ik voortvloog, mijn schaatsen schenen 't ijs te slaan, kort en nijdig, terwijl mijn beide handen vooruitsloegen, als wilden zij in 't ijs grijpen, om de beenen te helpen in hun werk.

Ik kwam aan 't eind, zette mijn rechterhiel in 't ijs en hield mij, dit doende in.

«Ho, ho!» riep een stem, «wat gao 'j d'r van deur. A'j zoo straks zoo hard rijt, haal ij de eerste pries.» 't Was de stem van Jan, de knecht van boer Smeele.
«Bu'j al af gerejen, Jan?» vroeg ik.

«Neen, heur, nog niet. Ik heb 't nog gewonnen. A'k maor een pries krieg, al is 't nog zoo'n kleintjen. Al ha 'k maor de zeuvende pries, da's vijf worsten. Jonge Kees, wat zal 't olde mensch bli 'j zun. Gisteren nog een brief van mien zuster gehad; 't is niks goed met moeder. Ze is niet ziek, maor sukkelig. 'k Heb er ow al wat van verteld, Kees. A'k wat win, wa 'j aeten kunt, dan stuur ik 't an moeder. Maor — ik blief niet staon. Ik mot de beenen lenig hollen.»

Weg reed Jan en ik keek hem na.

«Nog zoo'n stumperd», dacht ik. «Die wil ook zoo graag een prijs winnen, niet om de eer, maar om een ziekelijke, sukkelende moeder wat te kunnen geven. Wat een verschil toch!

Daar kwamen een troepje jongens op mij af.

«Kees, gauw, je moet komen, je moet weer rijden. De helft is nog over. Hou je goed, kom!»

Ik vloog met de jongens weg naar 't andere einde der baan, waar de commissie stond.

Daar waren nog zestien rijders over. Van dezen zouden de tien, die 't vlugst de baan heen en terug reden, een prijs krijgen. De eerste prijs was voor hem, die in 't kleinste aantal minuten den weg allegde, heen en terug.

«Hou je goed, Kees!» schreeuwden de jongens weer, die geen kans meer hadden.

«Een heel varken!» riepen ze, «we komen vetprijzen.»
Zoo moedigden mij de jongens aan. Ik zei niets.

Zeven mededingers hadden gereden; toen werd het mijn beurt.

Ik stond gereed; de linkervoet een eindje vooruit; de gebalde vuisten een weinig van 't lichaam. Niets zag ik dan de lange paal aan 't andere einde der baan.

«Een — twee — drie —!» riep de fabrieksheer, die evenals de andere commissieleden 't horloge in de handpalm hield.

Als een kat, die eensklaps een sprong doet naar zijn prooi, zoo sprong ik vooruit. Nijdig en kort sloeg ik weer mijn beenen uit, verder en verder boog zich mijn lichaam, vlugger en vlugger sloegen mijn armen.

«Jenig, jenig», riep een oud vrouwtje, die ik voorbij vloog, maar niet zag, «die wint het, kiek um vliegen!»

«Hi'j brek zoo zien nek», riep angstig een tweede; «hoe is 't meugelijk, dat een mensch zoo veuruut kan kommen?»

«Jong, hol ow goed», riep een derde.

«Kees, Kees!» hoorde ik Willem roepen, en onmiddellijk daarna de stem van moeder: «Kees, jonge, niet te hard.»

Maar ik zag niets. Ik zag alleen de lange paal aan 't einde der baan. En toen ik deze dicht was genaderd, zette ik 't achtereinde der rechterschaats in 't ijs. De paal greep ik met mijn linkerhand en ik slingerde er om heen en toen ging het in tegengestelde richting naar 't begreinde der baan.

«Vijf minuten, zeventien seconden» riep de fabrieksheer, toen ik was aangekomen.

«Nog de eerste!» schreeuwden de omstanders; «ja, Kees Duiven wint het.»

Ik hujde, diep zwoegde mijn borst van de inspanning. «Niet staan blijven, Kees, rijen jongen», riep vader, die bij de groep aandam. «Vooruit.»

Ik reed weg, vele jongens reden met me mee.

«Je haalt het», zei de een.

«Je pakt 't vette varken», verzekerde een ander.

«Als ik 't haal», zei ik, «dan . . .»

«Nou dan.»

«Dan zullen we smullen», antwoordde ik, want ik wilde mijn geheim niet verraden.

«Da's nog al logisch», zei Willem. «We beginnen met den staart en eindigen met den kop.»

Ik zei niets meer, maar heel gauw zonderde ik mij van de jongens af en reed naar een plek, waar geen menschen waren. En toen ik alleen was, alleen en ongezien, toen barstte ik eensklaps uit in hevig snikken.

O, ik kon dat niet langer bedwingen! Het deed me zoo goed. Alles klopte en hamerde in me; mijn hart bonsde, mijn voeten en handen trilden. «Dat doe ik nooit meer!» dacht ik, nooit meer. 't Is onzinnig, onzinnig. Je zou je dood rijden, en dat waarom? Waarom? Voor de eer, om de hoera's te hebben van die je zien rijden.»

En — ik was blij, dat ik eens flink had uitgehuild. Ik was er kalm door geworden.

Eenklaps hoorde ik achter mij een luid en verward geschreeuw. Zou de uitslag vast staan, zou een ander mij overwonnen hebben; of was ik de eerste gebleven in den wedstrijd?

Als de wind vloog ik terug naar de luid jubelende en schreeuwende menschen.

Doch — mijn nieuwsgierigheid werd bevredigd, voor ik bij de groep was gekomen Eenige jongens, die me hadden zien komen, vlogen mij tegemoet.

«Jij hebt 't varken» schreeuwden ze mij tegen, «de eerste prijs.»

Hoog klopte mij 't hart in de keel en ik, die mij de held voor dien dag wist, vloog al die andere menschen tegemoet, met een hoog roode kleur op de wangen.

«Gefeliciteerd, Kees», klonk het van alle kanten. Hoera's en bravo's klonken. Men klopte mij op den schouder, men duwde mij naar alle zijden en noemde mij den kampioen van den Achterhoek, men hief mij eindelijk op en droeg mij luid schreeuwende en zingende de ijsbaan over.

«Leve de varkenswinner», schreeuwde de onderofficier.

En ik — gelukkige held zwaaide met mijn armen, die vrij waren, en keek naar alle kanten.

Daar kwam moeder aan. Ze knikte mij toe en ik zag aan moeders oogen, dat ze trotsch op mij was. Toen ik eindelijk weer op den grond stond, was mijn eerste vraag: «Heeft Jan van boer Smeele een prijs?»

«Ja, maar welke, weet ik niet», antwoordde een

der jongens. Maar daar staat hij te praten, we zullen 't hem vragen.»

Jan had den achtsten prijs — een kistje sigaren.

«Je hebt toch nog wat, Jan», zei ik, toen ik hem alleen zag.

«Ja», antwoordde hij «Had ik maar een nummer lager gehad, dat waren vijf worsten geweest.»

Er lag spijt in den toon, waarop Jan sprak, en dat begreep ik.

«Ik heb me zoo geweerd,» zei hij, «maar 't ging niet. Misschien kan ik 't kistje sigaren verkoopen, of inruilen voor de vijf worsten, de zevende prijs.»

«Ja,» zei ik en ging heen.

Mijn oogen zochten ook den armen hutteman, maar die was nergens te vinden.

In de gelagkamer van de herberg had de uitreiking der prijzen plaats met de gebruikelijke toespraken.

Alle prijzen waren voorhanden; alleen mijn prijs lag te ronken in den stal op de deel.

«Die laat je morgen wel halen, Duiven,» zei de fabrieksheer.

«Kom, Ko,» zei vader, toen de plechtigheid was afgelopen, «nu mee naar huis. Je zult wel honger hebben.»

Met vader en Willem ging ik naar huis, waar moeder ons wachtte met eenige stevige boterhammen, dik belegd met worst.

«Eet nu maar goed,» zei moeder, «je hebt zoo hard gewerkt.»

Al etende spraken we druk over den voorbijen middag.

«Ik ben blij, dat alles voorbij is,» zei moeder. «Dat was geen menschenwerk meer. Mijn hart hield ik vast. Ik dacht zoo, als je nu toch met je schaats in een scheur komt, of je schaats breekt, is 't ongeluk niet te overzien. Hè, verschrikkelijk!»

«Moeder, u hebt gelijk,» antwoordde ik. «En nooit, nooit meer doe ik meer aan wedstrijden.»

«Je hebt je toch niet bezeerd?» vroeg moeder bezorgd, «of kou gevat van al dat zweeten?»

«O neen, neen, heelemaal niet, moeder,» antwoordde ik. «Maar toch doe ik 't nooit meer» en ik vertelde, hoe overspannen ik was geweest, en dat ik had moeten schreien.

«Arme jongen,» zei Koosje bezorgd. «Maar wat dacht je wel, waaraan dacht je wel, toen je daar zoo hard voortreed?»

«Denken,» antwoordde ik. «Ik dacht niets en ik zag niets. Alleen die lange, dooie paal zag ik op 't eind, naar die keek ik alleen.»

«Dat kan ik me begrijpen,» zei vader. «Jonge, ik heb daar nooit zoo over gedacht, maar nu ik 't weet, zal ik jelui altijd afraden, aan zulke wedstrijden mee te doen. 't Is beulen-werk!»

Vader had gelijk, en toen ik mijn laatste boterham opat, zag ik nog altijd die lange paal op 't eind, die daar zoo recht en zoo koud stond, zonder gevoel in zijn houten lijf. Ik zag me weer vliegen langs die rijen

menschen, die ik niet zag, die zwarte aaneengeregen dingen leken, zoo dicht aaneen, dat ze een zwarte schutting vormden op het wit-blauwe ijs.

«Verschrikkelijk!» zei ik zacht.

«Nou, denk maar nergens meer over Kees,» zei moeder. «Van nacht droom je er nog van. Laten we nu maar eens over andere dingen denken en spreken. Wat wil je met je prijs doen?»

«Opeten, moeder,» zei Willem. «Wanneer slachten we hem?»

Ik zei niets, maar glimlachte.

«Nu,» zei vader, «'t is jou prijs, wat wil je er mee doen?»

«Wat denkt u, vader.»

«Jammer, dat die arme Vosters geen prijs heeft,» zei moeder. «Hij stond zooëven nog bij ons, en hij zei zoo: «Ik wist 't wel, dat ik het tegen jou jongen niet kon uithouden. Wat had ik graag die hammen gehad, of die worsten.» Hij heeft 't zoo arm, de kerel.»

«Laten we hem wat geven,» zei ik.

«Bravo!» riep vader eensklaps. «Mooi zoo, Kees. Wij hebben nog een vet varken liggen en hij! Vier gulden in de week en een vrouw en vier kinderen. Mooi, best hoor, geef hem wat.»

«En dan — dan wou ik Jan van boer Smeele ook wat geven, vader,» zei ik en ik vertelde, wat die tegen mij had gezegd.

«Dat is ook goed!» riep moeder. «Wie weet, hoe arm het mensch 't heeft.»

«Dat is al twee, en dan is er nog een derde!» riep Koojsje eensklaps.

«Wie?» vroeg ik.

«Weet je wel, wie er onlangs hier was 's avonds? Die had zelf zoo'n honger en hij heeft een zieke moeder en»

«O, ja, Frits, Frits», riep ik. «Die mag ook wel wat hebben, vader!»

«Dat is nummer drie!» riep Willem, «zoo blijft er van je varken niet veel over, Kees?»

«Dat is niets», zei vader. «Wij hebben 't dier niet noodig en wat er overblijft, als je 't aan die menschen geeft is meer waard, dan een zij spek of een worst.»

Ik zei niets — ik had vader begrepen.

Den anderen avond was 't vol menschen, die kwamen vetprijzen. Ze zaten allen om de ronde tafel in de huiskamer. Ze hadden gezien en gehoord, dat 's morgens de slachter van 't dorp het varken had opgehaald, en ze hadden zijn schreeuwen gehoord.

En nu kwamen ze vetprijzen, nu kwamen ze 't doode dier bewonderen, hem prijzen om zijn vet — en ze kwamen een glaasje drinken en een koekje eten en een spelletje kaart spelen.

«Nou eerst naar 't verken, eerst vetpriezen», zei de timmerman. «Kom, smid.»

«Heb nog wat geduld, misschien kommen er nog meer

menschen. Zoo geet alles in eene moeite deur», zei vader, en ik zag, dat hij wel moeite had niet teglimlachen.

Eindelijk, toen de klok negen sloeg en wij geen menschen meer verwachtten, zei vader: «Kom nou naar de dael, maar stil zun, anders maak i'j 't beest an 't schrikken.»

De buren gingen mee naar de deel, maar je begrijpt hun verbazing, toen ze op de leer, die tegen den muur stond, niets zagen.

«Is hi'j nog niet dood?» vroeg de een.

«Ik heb um toch heuren schreeuwen?» riep een ander.

«Maar smid, zeg op, waar is ze nou?» vroeg een ander ongeduldig.

«Menschen,» zei vader eindelijk, «toen ze vergeefs in de varkenskotten en den kelder en buiten hadden rondgeglurd, «menschen, zanik maar niet langer. 't Verken is hier niet meer.» Zie, daar ligt er een in 't hok. Da's de onze, die is haast vet. Met den kommen wi'j den winter wel deur. Maar daor zun menschen, die geen krummel spek hebben en nooit worst pruyen. Begriep i'j mien?»

De buren knikten — ze hadden alles begrepen.

Maar nu wilden ze natuurlijk weten, wie de gelukkige was, die zoo'n cadeau had thuis gekregen.

«Kom mee naar de kamer, dan za 'k ow alles vertellen,» zei vader.

Toen liet ik de menschen voor gaan — en bleef zelf

zoo lang weg, dat 't gesprek op andere zaken, dan de gelukkige menschen en 't varken was gevallen.

Maar toen ik in de huiskamer kwam, keken allen mij aan.

«Kees,» zij buurvrouw Willems, «wat zullen de menschen met ow verken bli'j zun, jonge.»

«Nou,» zei ik en ik dronk gauw van de chocola, die voor me klaar stond.

Laat in den nacht gingen de vetprijzers naar huis en toen ik op bed lag had ik een heerlijk wonder — gelukkig gevoel door mijn weten, dat ik arme menschen bli'j had gemaakt.

Den volgenden morgen al vroeg zat de oude Vosters bij ons in de keuken en toen ik binnenkwam, zei hij eenvoudig: «Kees, ik kom ow bedanken,» en toen ik iets mompelde van: «Niet meer noodig Vosters,» zei hij aangedaan: «Tj had mien Jaapjen motten zien smullen van de gebakken laever van mergen; hi'j was zoo bli'j.»

«Da's goed, Vorsters,» zei ik, niet wetende iets anders te zeggen, en maar heel gauw liep ik de deur uit.

Jan van boer Smeele kwam 's avonds ook nog.

«Smid,» zei hij, «ow he'k altijd goed maggen li'jen, ook um wa'j veur die arme vrouw heb gedaon, waarvan 'k geheurd heb. En nou dat veur mien moeder is gedaon... nou... nou...»

Jan slikte — hij kon niet meer spreken.

Eindelijk vervolgde hij, het kistje sigaren, dat hij

onder den arm hield en dat ik al lang had opgemerkt, op tafel zettende: «Nou mo'j dat veur mien oprooken Duiven; zu'j dat doen?»

«Maor ik heb nergens schuld aan, Jan» zei vader.

«Dat wet ik nog zoo net niet,» zei Jan, «maor Kees rookt nog niet. Die mot maor wachten tot later. Misschien kan ik um ook nog wel is een plezier doen. Wat zal moeder bli'j zun, 't goeie mensch.»

Den volgenden dag kwam de arme Weduwe Vermaas, en ook zij had tranen in de oogen, toen ze me bedankte. Ik zei niets, maar toen we later op school lazen: «Het is zaliger te geven dan te ontvangen,» hoe file meester voor mij die spreuk niet meer te verduidelijken, omdat ik haar waarheid gevoeld had.

HOOFDSTUK VII.

Waarom Gijs Vliering „help, help,” schreeuwt,
en ik niet graag dauwpieren ga zoeken.

Een natte dag, zonder regen!

Daar waren maar twee jongens op het dorp, met wien ik heel zelden omging. Die twee waren de zoons van den fabrieksheer en den dominé.

«Die zijn te hoog voor ons.» zeiden we altijd, en daar hadden we wel gelijk aan.

Hun vaders en moeders heetten pa's en ma's en een fazant hoort niet thuis in het hok, waarin eenvoudige boerenkippen kakelen.

Ze speelden wel dikwijls met ons, maar als je ze beetpakte, was je bang ze op den grond te gooien. Ze droegen zulke fijne, besmettelijke pakjes en witte hoorljes. En als je eens op een keer echt met hen gevochten had, en je zag ze een uur later stappen naast hun pa of ma over de dorpslaan, en je moest

dan je hoed afnemen — dan voelde je weer zoo, dat ze toch eigenlijk niet bij ons hoorden. Dan begreep ik weer, dat vader gelijk had met te zeggen: «Pilo op fluweel, dat kleurt niet.»

Behalve die twee jongens waren al die anderen goeie makkers van mij, met wie ik speelde en ravotte en die ik vechtende tot mijn vrienden heb gemaakt. Maar één was er onder die vrienden, met wien ik 't nooit best heb kunnen vinden. Die eene was Gijs Vliering. Ik had heel veel tegen dien Gijs en geen van de jongens mocht hem goed lijden. Dat kwam eenvoudig hierdoor, dat Gijs geen echte jongen was. Hij vocht wel — maar hij vocht geniepig; hij pakte je heimelijk van achteren aan en wierp je op den grond en liep dan weg. Of hij stond achter een boom, dat je hem niet zag, en hij gooide je met kluiten aarde of stukjes steen. Op school kneep hij je geniepig in je knuiten, dat je au moest schreeuwen en daarvoor straf opliep. Maar wat 't ergste was, hij klikte tegen meester, als wij stilletjes hadden gevochten of over de heining geklommen — en toch schreef hij van onze leien zijn sommen over, als de meester 't niet zag.

Alle jongens hadden een hekel aan Gijs, en dat was niet te verwonderen. Met iedereen had hij het telkens aan den stok, en als hij er dan op kreeg, liep hij dreinend en drenzend naar zijn moeder, die in de dorpsstraat woonde en een heel groot, dik mensch was, met pootige armen en een rood hoofd.

Maar wij waren zoo verstandig, nooit dicht bij haar te komen.

Doch op een keer, 't was op een vroegen Lentedag, gebeurde er iets, dat ons met vrouw Vliering heel dicht in aanraking bracht.

We waren op de wei aan de overzij van het riviertje aan 't slootje springen. Alles ging goed.

We vlogen de smalle slootjes over en weer terug en hadden veel plezier.

Daar kwamen we, al springende, voor de breede sloot, die uitliep in den tuingracht van 't kasteel.

Die breede sloot tergede en sarde en plaagde ons.

«Durf jij er over?» vroeg de een aan den ander. Maar met een bedenkelijk gezicht bleven we allen staan, hoe graag een ieder van ons ook over dat breede ding heen springen wou.

«Toe Jan, jij.»

«Doe jij het,» riep Jan.

«Kom Kees, dan jij.»

Maar Jan en Frits en Doris en Hein en al die anderen bleven staan, hoe hun beenen ook jeukten den sprong te doen.

Ik stond daar ook, en o, ik wilde daar zoo graag over springen. Waarom? Wel om de eerste te zijn, die dat had gewaagd. Als ik het deed, als ik er over sprong, zou ik me er op kunnen beroemen, de eerste te zijn geweest, die dien reuzensprong had gewaagd. En mogelijk durfde me dat niemand nadoen. Dan zou

ik de eenige zijn, de eenige van alle dorpsjongens, die geen vrees kende voor een te breede sloot. Die gedachte deed mijn hart snel kloppen en joeg het bloed naar mijn slapen.

«Ik waag het!» riep ik eensklaps, achteruit loopende «pas op!»

Verbaasd weken de jongens ter zij.

«Je tuimelt er in,» riep er een.

«Je komt er nooit» schreeuwde een ander.

Ik wierp mijn pet op 't gras en zei niets.

Diep haalde ik adem, zette mij schrap, en daar vloog ik de sloot tegemoet.

Ik was vlak bij den kant. Reeds zou ik mij afstooten en den sprong wagen, toen Gijs, die dicht bij den slootkant stond, zijn beide armen uitstak, op mij toekwam loopen en riep «Prr . . . Prr . . . Prr . . .»

Ik schrok, trachtte in te houden, want ik was mijn sprong kwijt, maar door dezelfde oorzaak, waardoor een onde juffrouw achterover valt, wanneer ze in verkeerde richting uit een nog in gang zijnde tram stapt, schoot ik vooruit en rolde lang uit de sloot in.

«Da's gemeen», hoorde ik nog jongens schreeuwen.

Maar toen ging ik onder. Proestend, hijgend en blazend kwam ik spoedig weer boven, waar tien, twaalf handen mij al opwachtten en op 't droge trokken.

Daar stond ik en bleef ik staan. Maar ook een oogenblik slechts.

«Hier jij», riep ik tot Gijs, die een eind van me

af, alleen stond te ginnegappen, «hier jij» en woedend vloog ik op hem toe.

De jongens mij joelend na.

In een oogenblik had ik Gijs, die niet tot de vlugste behoorde, beet.

«Laat me los», schreeuwde hij.

«Los, los!» herhaalde ik, terwijl ik hem nog steviger vastgreep, «jij los! Jongens, was 't gemeen of niet?»

«Ja», riepen allen tegelijk.

«Dan zal hij hebben, wat hij verdient», riep ik en trok hem met me voort.

«Wat wil je met hem?» schreeuwden de jongens.

«Dat zul je zien», riep ik en trok Gijs al verder en verder. En na heel veel moeite had ik hem dicht bij den slootkant gekregen.

«Je zult hem toch niet . . .»

«Juist!» riep ik, een bad moet hij hebben, en met een behendigen zwaai zwierde ik Gijs, die geweldig schreeuwde, de sloot in.

Plomp! daar lag hij.

De jongens gilden en schreeuwden van opgewondenheid. Gijs kwam boven, en onmiddellijk greep ik hem beet en trok hem op het droge. En toen hij daar lag, en proestte en blaasde en «help, help!» riep, zei ik: «Blijf hier nu maar liggen, dan kun je drogen. Dat zal je leeren om iemand weer zoo verraderlijk in 't water te doen vallen.»

Gijs bleef nog even liggen, doch toen sprong hij op

en liep, als altijd, huilend en jankend de wei op, regelrecht aan op zijn huis in de Dorpsstraat.

«Die was goed», zeiden de jongens tot mij: «verdiend had hij het, hoor. 't Was gemeen.»

Nu dat was het, en ik had er dan ook volstrekt geen spijt van, hem een onderdompeling gegeven te hebben.

Op mijn voorstel bleven de jongens nog wat in de wei liggen, opdat de zon mijn druipnatte kleeren wat drogen kon.

Toen ik niet zoo nat meer was, gingen wij ook de wei door, wipten het hek aan den voorkant over en stonden in de Dorpsstraat. Maar -- wie zagen we hier? Wie stond daar midden op den weg, dicht bij ons?

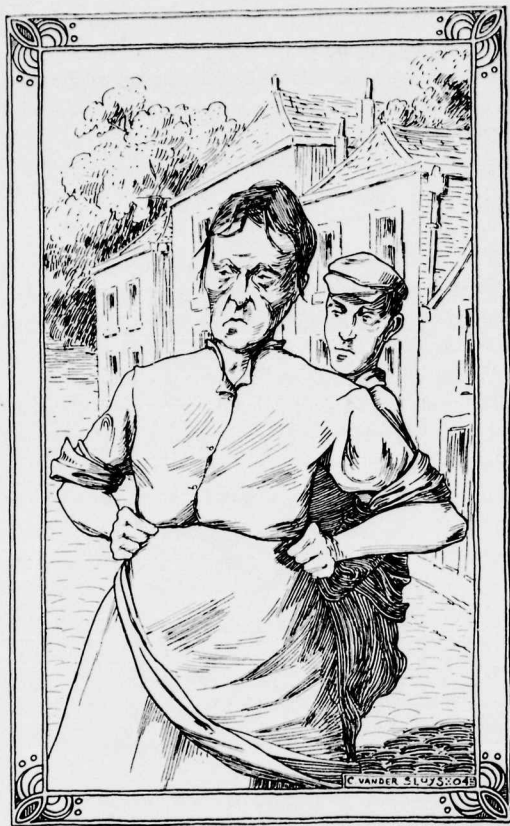
Vrouw Vliering, Gijs' moeder.

Ze stond daar in de zonnige dorpsstraat, het groote mensch, met de vierkante, beenige schouders, een breede schaduw werpend op de glinsterende keien.

Ze stond daar: de met zwarte waterplekken besmeurde schort schuin langs het linkerbeen, de van 't heete zeepsop -- zij kwam zeker van de waschtobbe -- nog dampende armen geëlleboogd op haar heupen.

Het roode hoofd, waarin boven den spitsen, kleinen neus de oogen kwaadaardig loensden, kwam hoog uit het lage, kraaglooze jak, dat open stond. Nattige haarpielen hingen ordeloos langs 't rood glimmende gezicht.

Gijs stond bij haar en drukte zijn lang lijzig lijf tegen haar aan, en keek half angstig, half beschaamd nu eens naar zijn moeder, dan weer naar de menschen, die aan hun deuren stonden.

Wij waren natuurlijk op 't zien van de vrouw blijven staan. Verder gaan konden we niet. De woning, waarin Gijs woonde, stond achter in de dorpsstraat. Wij waren dus vlak bij Gijs en zijn moeder.

«Ze komen toch niet moeder», zei Gijs, «ze durven niet, ga maar weer naar huis.»

«Wat!» riep vrouw Vliering, «wat zeg je daar! Ze komen niet. Jou nielskuiken, kwam je daarvoor jankend thuis met de klaagliederen: «Moeder, Kees Duiven heeft me in 't water gegooid. Nou laat ik de waschkuip voor je staan, — daar lummel heb je een oorvijg!»

«Au!» riep Gijs en dook even.

Wij lachten, schaterlachten, en dat maakte vrouw Vliering nog meer woedend op ons.

Maar als ze een pas naar ons toe deed rrrttt vlogen wij weg.

«We komen er niet door,» zei Jan van den bakker.

«Nooit,» bevestigden de andere jongens.

«Maar jelui hebt niks gedaan,» zei ik; «'t is natuurlijk alleen om mij te doen. Ga jelui maar heen.»

«Neen, dat doen we niet,» antwoordde een der jongens, «dan maken we liever een omweg en gaan langs de hut naar je huis. Alleen laten we je niet gaan.» Daar viel me plotseling iets in.

«Blijf eens even hier,» zei ik, «ik kom dadelijk terug,» en ik liep den winkel van Gerlang in.

De kruidenier stond achter de toonbank.

«Gerlang, vrouw Vliering staat me daar op te wachten.

Ik heb d'r jongen in 't water gegooid, maar — hij had het verdiend, en mag ik nu uw tuin doorgaan? Dan klim ik over de schutting in den tuin van vrouw Vliering zelf en dan ga ik 't gangetje door tusschen haar huis en dat van den bakker, en»

«Ga je gang,» zei de kruidenier en dadelijk vloog ik 't achterhuis door en den tuin in.

En toen van tuin tot tuin, van schutting over schutting, bereikte ik het zooveen aangeduide gangetje. Dit liep ik door en een minuut later stond ik op de straat, ver achter het groote gevaar, dat nog altijd op den weg stond.

Wat voelde ik me toen een held! De jongens hadden mij nog niet gezien, maar toen ik de beenen wijd uit elkaar, mijn pet zwaaiend boven het hoofd, een lang ha — hi — ha — ho door de Dorpsstraat galmen deed, zagen ze mij, de zegepralende overwinnaar.

Een breed galmend en hoog opklinkend «hoera!» schalde door de straat, en de menschen voor hun huizen lachten.

Maar vrouw Vliering, in machteloze woede, dreigde met haar opgeheven vuist en liep, begrijpende, dat ze me nu niet meer pakken kon, met korte, driftige passen het huis in, Gijs met zich voorttrekkende.

Een lang «hoera!» ging haar na in den gang.

Toen vrouw Vliering achter de deur was verdwenen, vlogen de jongens op mij toe. Ze hadden natuurlijk gauw mijn listige ontsnapping vernomen.

De jongens waren niet minder opgewonden dan ik. «Hoera,» en «bravo,» schreeuwden ze en ze beurden mij op en droegen mij boven hun hoofden de zonnige dorpsstraat door.

En ze zongen ter mijner eere een:

Lang zal hij leven,

dat spoedig door de vindingrijke jongens een heel vers werd:

Lang zal hij leven

Hij is de baas gebleven,

Lang zal hij leven,

Voor vrouw Vliering en d'r Gijs,

Voor vrouw Vliering en d'r Gijs.

De brug droegen ze me over en de schaduwrijke dorpslaan in. En daar, onder de hooge beuken, gingen we liggen, het eene lied na 't andere uitgalmende.

«Kees,» zei Jan van den bakker, «wees voorzichtig, hoor, en kom niet alleen te dicht bij 't huis van Gijs. Want als hij je een poets kan bakken, zal hij 't niet laten, en z'n moeder ook niet.»

«Ik zal wel oppassen,» zei ik.

Om vijf uur kwam ik thuis.

Het was Zaterdag. Vader en Dries, de knecht, en Willem, die de school al verlaten had en ook in de smederij werkte, zouden, als gewoonlijk Zaterdags, om zeven uur eindigen.

«Kees,» zei vader, «ga je mee morgen voor dag en voor dauw visschen? Dries en Willem en ik hebben er wel zin in.»

«En ik ook wel,» antwoordde ik.

«Goed,» zei vader. «Ga jij dan van avond wormen zoeken in 't straatje?»

Met het straatje bedoelde vader het gangetje langs vrouw Vlierings huis, waarover ik ontsnapt was.

«Hm . . . hm . . . ja . . . ja . . .» zei ik laperende.

«Ja, wij kunnen je niet helpen zoeken. Ik moet met Willem eerst de lei afschrijven.»

Hiermee bedoelde vader, dat hij alle posten, die in die week op de lei waren geplaatst, in zijn boek schrijven moest. Willem las dan op — vader boekte. «Als we morgen willen vissen, moet ik vanavond de lei wel afschrijven,» zei vader nog.

Ik was verlegen, wat te zeggen.

«Nou, hei je er geen zin in?» vroeg Willem, «blijf dan morgen ook maar thuis.»

«Wat een praats,» smaalde ik . . . «Dat zal ik zeker aan jou vragen, hè.»

«Nou, nou, nou,» suste vader. «Als we zòò moeten vissen, is de aardigheid er af.»

«Ja, Willem krijgt zooveel praats. Hij verbeeldt zich heel wat, omdat hij van school is en in de smederij werkt.»

«Hm,» zei Willem spottend.

«Nou, niet meer, hè!» vermaande Vader.

«Wil je wormen zoeken, Kees?»

«Jawel, vader, zeker. Maar moeten het bepaald dauwpieren zijn. Anders kan ik in de wei bij de bewaarschool wel gewone halen.»

«De visch bijt beter aan dauwpieren, dat weet je ook wel,» zei vader. Dus . . .»

«Ben je bang alleen in 't gangetje?» vroeg Willem, spottend lachend.

Ik antwoordde niet.

«Ik zal ze wel zoeken, vader,» zei ik haastig, doende, alsof ik mijn broers woorden geen antwoord waardig keurde.

Dat werd een gewaagde onderneming voor mij. Dauwpieren zoeken langs de muur van vrouw Vliering's huis.

Die dauwpieren waren dikke, vette wormen, die 's avonds uit de gaatjes kropen tusschen de steenen en in de muur. Vooral op vochtige avonden waren ze maar voor het grijpen.

Waarom ze dauwpieren heeten, had de knappe onderofficier ons verteld.

«Kijk,» zei hij, «als 't avond is, komen ze voor den dag. Waarom? Wel, eenvoudig om dauw te vreten. Dus — heeten ze dauwpieren of dauwwormen.»

Tegen die verklaring was natuurlijk niets in te brengen.

Ik was dien avond na 't koffiedrinken niets op mijn gemak. Als dat groote wijf, de Lange, zooals wij haar noemden, me eens zag en te pakken kreeg! 't Kon een rare geschiedenis worden! Maar ik vertelde aan niemand thuis iets van 't gebeurde van dien middag. Willem zou me uittlachen en zeggen: «Ik wist niet, dat je zoo bang was.» Daarom zei ik niets.

Ik liep de smederij in. Ik had immers den tijd nog.

Het moest toch donker zijn. Dan kwamen de dauw-
wormen pas te voorschijn met hun dikken kop, die je
dan zoo voelen kon, als je met je vingers langs 't beneden-
uiteinde van den muur streek.

Voor in de smederij ging ik op een afgedankt aan-
beeld zitten en keek naar vader, die met Dries hoef-
ijzers maakte.

Willem trok de blaasbalg.

Boer Reule kwam in de smederij.

«Zoo smid,» zei hij. «Heij' geheurd, dat de muziek
naor een concouri geet in 't dorp Dijkheide?»

«Naor wat?» vroeg vader.

«Wel, hoe nummen ze dat? Daor kommen meer muziek-
corpsen en die blaazen tegen mekaor. En wie dan 't
beste blaost. . . .»

O, een concours», zei vader.

«Ja, met die stadhuuswoorden kan 'k slecht aover-
weg. Maar dat he'k geheurd, zooak ow zeg. De bakker
vertelde 't mien daornet, en die het het van den orgalist,
geleuf ik.»

«Dan zal 't wel waor zun,» zei vader. «Jammer,
da'j now niet meer an de muziek bunt, dan ko'j
met gaon.»

«Jao, jao, wat za'k ow zeggen. Daor heij' eigenlijk wel
geliek an. Ze gaon met rijtugen, zeggen ze. 't Kan aardig
worden, dat mo'k zeggen.»

«Zie da'j met komt», zei vader.

«Misschien,» zei Reule.

«Zeg eens, Reule?» vroeg vader eensklaps. «wij
wollen mergen is gaon visschen.»

«Is de wind Zuid?»

«Zuid! Bu'j . . . Zuid!»

«Now dan, Zuid-Oost!»

«Zuid-Oost! De wind is Oost, baas, heelemaal Oost,
zoo Oost! Ooster kan 't al niet.»

«Nou, dan zal ie wel goed Oost zun ook,» lachte
vader.

«Dat zo'k zeggen,» antwoordde boer Reule op den toon
van een kenner. «Maor, zeg smid, ik wol ow effen zeggen,
da'k Maondag met de twee peerden kom. Heij' iezers?»

«We zun druk aan 't maken, zoo a'j ziet, kom maor.»
Het was inmiddels zeven uur geworden.

«Taptoe», zei vader. «Kom, wij gaon ons wasschen
en de boeken inschrijven. Kees, zorg now veur
dauwpieren.»

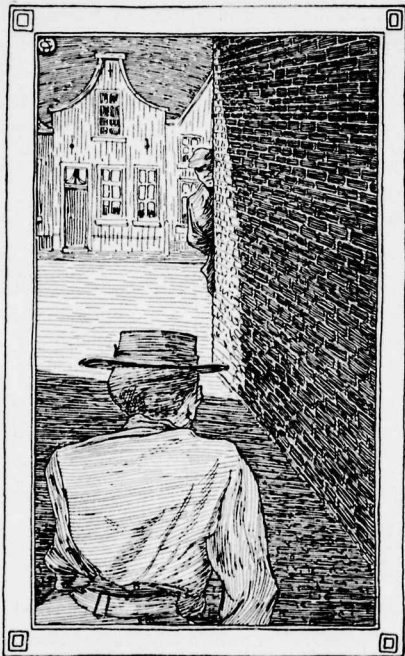
«Jao, zeker, vader,» antwoordde ik en ik liep heen.
Ik meed de jongens dien avond; want ik begreep,
als ik niet heel stil alleen ging, werd ik stellig verraden.

Toen het donker was en ik de jongens achter in de
laan hoorde schreeuwen, liep ik, scherp voor en om
mij kijkende, de laan en de straat door, tot bij 't be-
kende gangetje, waar ik mij op de knieën liet vallen
in het donker.

Daar zat ik en schoof, zonder eenig gedruis te maken
langs den muur, elken dauwworm, die ik bij zijn
vetten kop te pakken kreeg, uit den grond trekkende

en in het pierenpotje werpende, dat ik met een touwtje om mijn hals droeg.

Als ik klompen kleppen hoorde op de straat, keek ik angstig op, want niets vreesde ik meer dan daar in die donkere, smalle gang door vrouw Vliering te worden gegrepen.

Ik zou immers onmogelijk weg kunnen komen. Links van me was de donkere tuin, rechts de lichte straat, boven mij de blauwe hemel, waarin een enkel sterretje blonk, en 't was zoo stil, dat ik de blaadjes van de heg langs den tuin hoorde ritselen.

«Had ik mijn pierenpotje maar vol,» dacht ik telkens, maar hoewel ik reeds menig glibberig sinjeurtje had gevangen, voor de helft was de pot nog niet gevuld.

Daar klonken weer voetstappen op de straat. Ze kwamen nader en nader. Ik keek op en zag lange Gijs, die even om het gangetje loerde, waarin ik zat, maar toen eensklaps om den hoek verdween.

Wat was dat zonderling! Had Gijs me nu gezien of niet? Waarom keerde hij zoo plotseling terug?

Ik maakte allerlei gissingen, maar kon geen verklaring vinden, die mij aannemelijk voorkwam.

Vreemd toch! Een, twee stappen misschien deed hij 't gangetje in, en toen wip! was hij er weer uit. Dat was toch raadselachtig!

Zou hij me soms gezien en herkend hebben? Maar dat kon toch niet! Ik zat immers in 't donker, hier kon hij me toch niet herkennen.

Maar hoe ik ook peinsde en giste, ik kon geen bevredigende verklaring vinden.

Uverig ging ik dus weer aan 't zoeken, mij geruststellende met de verzekering, dat hij me niet kon gezien hebben, en ik dus kalm mijn onderzoekingsstocht kon voortzetten.

Verder en verder schoof ik naar achteren en ik was dicht bij het kippenhok gekomen, dat aan 't einde tegen den muur was gebouwd.

Geen gevaar duchtende, zocht ik ijverig voort, zacht een liedje neuriënde.

Maar daar opeens — verbeeld u mijn schrik — daar opeens, terwijl ik mijn hand langs het kippenhok laat gaan, — daar opeens hoor ik een schreeuw en tegelijk valt kletsend en gutsend en stroomend een laag water op me neer.

Ik spring op — geef een schreeuw van schrik en vlieg de donkere gang door in de richting van de straat.

Ik beefde over mijn geheele lichaam; die onverwachte koude stroom water zat me letterlijk in de beenen. Ik kon, op 't eind der gang gekomen, haast niet meer voort. Wat rilde ik! Daar hoor ik opeens achter uit de gang een tergend en spottend: «Hoe vin jij dat? Lekker! Frisch, hè! Dat had je niet gedacht, hè!»

Het was de stem van Gijs.

«Kom eens hier,» schreeuw ik, wat tot me zelf gekomen, «kom eens hier.»

«Ja, wacht even,» roept hij terug, «ik kom zoo met mijn moeder.»

«Lafaard,» zeg ik, «als ik je krijg! Laffe slungel.»

«Dag,» roept hij grinnekend en verdwijnt.

Wat was ik woedend! Had ik hem te lijf kunnen gaan!

Maar dat kon nu niet, want hij was weg. En wensche-

lijk was het voor mij ook om weg te komen, want hij kon dadelijk bij mij zijn met zijn moeder.

Daarom liep ik zoo vlug ik kon naar huis, waar ik druipnat aankwam en de heele geschiedenis, ook die van dien middag, vertelde.

«Ik begrijp er niets van,» eindigde ik, «hoe hij mij heeft herkend. Ik zat toch ver genoeg weg achter in die gang.»

Nu vader, moeder, Willem en Koosje begrepen er ook niets van.

Spoedig kwam Dries thuis. Die moest ik natuurlijk in geuren en kleuren ook alles vertellen. Maar toen ik aan 't laatste gedeelte van de geschiedenis begon, riep hij: «Had ik dat geweten!»

Nou moet je begrijpen, ik stond daar zoo straks bij de herberg en toen zag ik een paar jongens staan. De eene was Gijs Vliering en de ander Kees van Putten.

«Mof je morgen niet visschen!» vroeg ik zoo.

«Neen,» zegt die Gijs, «'t is hooge wind.»

«Och, dat geeft niet,» zeg ik. «Mijn baas gaat morgen ook met de jongens. Kees is aan het dauwpieren zoeken.»

«Da's nou 't geheim,» riep ik uit. Nou, ik dank je wel, Dries, voor je moeite.»

«Ja maar, ik wist immers niets van die geschiedenis van dezen middag! Als ik die had geweten, had ik mijn mond wel gehouden.»

«Jelui bent bazen,» zei vader, maar moeder, bezorgd,

dat ik ziek zou worden, zei: «Dat is dus twee natte pakken op één dag. Ga nu maar gauw naar je slaapkamer en trek droge kleeren aan. Je zou doodziek worden.»

Moeder had gelijk. Ik rilde van kou, en haastte me dus naar mijn slaapkamer, waar moeder mij spoedig een droog stel onder- en bovengoed bracht.

't Was een natte dag geweest.

HOOFDSTUK VIII.

De menschen op ons dorp hebben een onrustigen dag, en de onderofficier rollebolt met ons van den heuvel. Hoe 't kwam, dat boer Smeele van de kar rolde, en de onderofficier een vet baantje kreeg.

Een paar dagen later was 't 's avonds druk op 't plein voor de dorpskerk.

Geen wonder. Wat boer Reule in de smederij had verteld, bleek niet uit de lucht gegrepen. Alle leden toch van de Boschlandsche Kapel hadden een schrijven van den organist ontvangen van den volgenden inhoud.

Aan de leden van de B. K.

Aan de leden van de B. K. wordt bericht, dat op verlangen van den heer van Boschland de Muziek zal deelnemen aan den wedstrijd, die op een nader aan te wijzen dag in het dorp Dijkheide zal worden gehouden.

In naam van onzen beschermheer, den heer van Boschland.

J. Waanders, Organist.

Was het wonder, dat de heele muziek, zooals wij zeiden, maar het plein was gekomen, om over 't groote plan te spreken en nieuwtjes op te vangen?

Waren bij andere gelegenheden meermalen de gevoelens der dorpelingen verschillend, thans bleken ze eensluitend te zijn in hun oordeel, dat 't een leuk plan was en een gezellig plan en een aardig plan. Nu, dat kon wel niet anders. Had niet de Grootte Heer zijn verlangen te kennen gegeven!

«Jonge», zei de dikke kruidenier, «nu goed eten, hoor, dan hou je de luchtpijp sterk.»

«Maar», merkte boer Smeele op, die ook bij de muziek was, en als een gierigaard bij iedereen bekend was—, «maar, zie, de kosten!»

«Maak jij je daar niet ongerust over», antwoordde lachend de onderofficier, «jij behoeft het niet te betalen.»

«Gelukkig niet», lachte de bakker, «dan leden we dien dag zeker honger, en kwam er geen toon uit onze instrumenten.»

De omstanders lachten, boer Smeele grinnikte.

«En jij, Reule,» zei vader tot den anderen boer, die lid was geweest, maar de muziek had verlaten, zooals we weten, «en jij Reule, moet jij nu niet mee?»

«Hm, hm,» bromde Reule — «dat wet 'j ook wel, ik bin ummers van de muziek af.»

«Dan ga je mee voor opluistering,» schaterde de onderofficier.

Allen lachten mee, maar boer Reule vatte de pijpkep.

zooals hij altijd deed tusschen zijn beide handen, pufte heel hard, maar zei niets.

Daar kwam de organist bij de groep.

«Zeg?» vroeg vader dadelijk, «mag Reule niet mee? Hij wil wel, geloof ik, en hij is toch lid geweest.»

«Maar weggeloopt,» liet de organist haastig volgen. «Enfin, als hij nou graag wil, en hij koopt een pet, want zonder die mag hij natuurlijk niet mee, dan zeggen we: vooruit, hij is ook iedereen niet.»

«Meen 'j dat?» vroeg Reule, die werkelijk veel zin bleek te hebben om mee te gaan.

«Zeker, meen ik het, maar precies eender pet.»

«Wat kost die?»

«Ja, dat weet ik niet. De baron betaalt alles. Hij bestelt ze in de stad bij den hoeden- en pettenmaker Vanraay.»

«Goed, dan za 'k er een bestellen. Zoo iets he 'k nog nooit geheard of gezien. Ik gao mee.»

«Maar denk er om, dat je net eender pet bestelt; blauw met een zwarte klep en dan B. K. er voor in witte letters.»

«Boschlandsche Kraaiers,» klonk eensklaps een stem, en de jongen, die 't riep, maakte zich uit de voeten.

't Was er een uit 't dorp Heuveloord.

«Jongens, pak hem!» riep de onderofficier en dadelijk schoten vier, vijf jongens, waaronder ik, uit den kring den spotter achterna.

Maar, we kwamen spoedig terug.

«Hij is al te ver,» zeiden we.

«Zorg jehui vooral, dat je trouw de repetitien bezoekt,» vermaande de organist. «Voorloopig vier avonden in de week; later iederen avond.»

«Maar dat kan niet,» merkte de bakker op. «Ik heb Dinsdags en Vrijdags broodbakken en Zaterdagavond.»

«Denk er an

Ginder woont de groote man,» viel de onderofficier den bakker in de rede en de bakker zweeg.

Er werd nog heel lang en heel veel geredeneerd over de vermoedelijke kans een prijs te winnen, over de vraag, of de baron zelf ook mee ging, en zoo al meer. Laat in den avond gingen we naar huis en wij jongens waren niet minder opgewonden dan de groote menschen, want ook wij stelden ons van dien dag en de repetitie-avonden ook veel genoeg voor.

De repetitien werden gehouden in de biljartzaal van den herbergier.

Daar het mooi weer was, stonden de deuren wijd open. Wij, jongens, lagen over of zaten op het hek, dat den tuin omgaf en we schreeuwden en gilden zoo hard, dat de directeur telkens naar buiten kwam en ons dreigde met zijn dirigeerstok.

Maar dat hielp hem al heel weinig, en de veldwachter kon ons ook geen kwaad doen, want die speelde zelf mee in het orkest.

Eens op een avond kwam de directeur weer naar buiten geloopt.

«Jongens,» riep hij, «schreeuw toch zoo niet, ik kan geen noot hooren.»

«Eet ze dan op,» riep ik den directeur toe, die daarop in een luiden lach schoot en wegliep.

Toen lachten alle jongens ook. Maar dien avond gingen wij spelen in de bosschen achter de landerijen en wij hebben den directeur niet meer gehinderd met ons lawaai.

Hoe dat zoo kwam? Wel, als zoo'n dikken, goedlachschen directeur om je schatert, al ben je brutaal, heeft hij immers alles gewonnen?

De directeur deed hard zijn best om de stukken voor 't concours er in te krijgen, en de muzikanten, waarvan geen ooit ontbrak, deden eveneens hun best, vooral als de baron aanwezig was.

Dat kon je altijd hooren aan de groote trom, die door den jager van 't kasteel werd geslagen. Nu, het is geen wonder, dat een groote Turksche trom veel leven maakt, als zoo'n deftigen mijnheer naar hem komt hooren.

De groote dag kwam. 's Morgens om zes uur zouden de muzikanten in rijtuigen die de baron uit de stad lieten komen, weggrijden.

Daar moesten wij natuurlijk bij zijn.

Toen alle muzikanten aanwezig waren, stelde de directeur voor in te stappen.

Maar, daar kwamen op de brug de baron en de jonker aanwandelen.

«Halt, nog niet!» riep de directeur haastig, «daar komt de baron.»

Allen zwegden, de jongens ook.

Toen de baron op 't plein aankwam, gingen alle hoeden en petten af.

«Mórgen!» zei de baron.

«Morgen, baron, morgen, heer van Boschland,» klonk het zacht uit alle monden.

«Is alles gereed, directeur?»

«Jawel, baron.»

«Mannen,» riep toen de baron met forsche stem, en alle oogen keken eerbiedig, en alle ooren luisterden aandachtig. «Mannen doet je best. Houdt de eer en de naam van mijn Boschdal hoog. En nu, stap in! Ik kom zelf kijken. Goeie reis.»

De baron draaide zich rechtsomkeert en liep heen. De jonker volgde hem.

Toen stapten de muzikanten in de gereedstaande Jan Pleiziers. Zoodra ze gezeten waren, klaptten de zweepen der koetsiers en daar ging het het dorp Dijkheide tegemoet.

Wij wuifden de mannen na, en schreeuwden hoera, en hoezee. En enkele jongens liepen een eind met de paarden mee, maar kwamen spoedig terug als doodmoede honden, de tong uit den mond.

De onderofficier was tot onze verwondering niet meegegaan.

«Blijf jij hier?» vroegen wij, «dat is anders net iets voor jou.»

«Ik heb een ander plan, jongens,» antwoordde de onderofficier. «Ben jelui allemaal bij elkaar?» We keken eens rond en zeiden: «Ja, allemaal.»

«Wel nu dan,» zei hij. «'t Is Zaterdag. Jelui hebt vandaag geen school. Kom straks na 't koffiedrinken allemaal bij me?»

«Ben je jarig?» vroeg ik.

«Dat niet, maar ik heb een plan. Als vanavond de muziek terug komt, brengen ze misschien een prijs mee. Misschien wel de eerste, of anders de tweede of derde.»

«Of niets,» merkte een jongen op.

«Dat kan ook,» ging de onderofficier voort. «Maar, als ze nu eens een prijs hebben, wat dan? Dan komen ze hier zoo koud en zoo droogjes aan, want er is niemand, om ze te begroeten.»

«Wij kunnen nog hard genoeg schreeuwen,» merkte ik op.

«Zeker Kees, en dat is ook best. Maar, weet je, wat aardig zou zijn? Als we ze verwelkomden met een lied, een toepasselijk lied, begrijp je, op hun overwinning.»

«Ja, dat zou leuk zijn!» riep er een.

«Maar welk lied?» vroeg een ander.

«Wel, heel eenvoudig,» antwoordde ik. Zoo bijvoorbeeld:

Onze Muzikanten

Zijn dappre klanten;

Zij speelden naar den eisch

En haalden d' eersten prijs.

«Jij kunt goed rijmen,» riep de onderofficier bewonderend. «Dat is ieders werk niet. Ik heb tenminste van nacht een kwaje nacht gehad met mijn vers.»

«Heb je er dan al een klaar, sergeant?» vroeg ik.

«Ja, zeker; je kunt het zingen op de wijs van:

„In naam van Oranje, doe open de poort.”

«A, dat zal gaan,» riep er een en stemde 't lied in.

Wij vielen natuurlijk dadelijk in, en daar klonk opgewekt en vol vuur het Geuzenlied door het stille dorp.

Menig huismoedertje schoof 't raam op of kwam naar buiten gelopen, om te zien, wat er aan de hand was.

«Mooi zoo! riep de onderofficier, toen we uitgezongen hadden.

«Maar nu uw vers?» vroegen wij.

De onderofficier kneep beteekenisvol zijn oogen half dicht en zei: «Ga nu eerst ontbijten. Kom na 't ontbijt bij me op den Leewenheuvel. Daar zul je me vinden en we leeren samen 't vers.»

«Dat doen we!» riepen we als uit een mond, want wij vonden 't plan van den onderofficier heel aardig en hem zelf een leuken vent.

Een uur later lagen we allemaal om den onderofficier heen, die ons zijn versje leerde. Heel aandachtig waren wij niet, want tusschenbeide grepen wij elkaar eens beet, en rolden buiteland op en over elkaar den mullen heuvel af.

Zoo nu en dan namen we onzen leermeester ook mee,

die dan grappig kwaad werd over onzen aanval, maar toch zijn lachen niet laten kon, als we hem bij armen en beenen den heuvel aftrokken.

't Was ook zoo'n heerlijke morgen! Hoog op den heuvel te liggen, met den blauwen, verren hemel boven je, en om je de lage, rustige bosschen, waarin de vogels zongen, en verder op de akkers met gelend graan en allerlei groene gewassen. En nog verder de eenvoudige nette dorphuisjes als nestjes veilig onder 't groen der reuzen-beuken en tusschen laag groen struikgewas. En over dat alles heen, over die lieve, kleine woninkjes en over dat groen van boomen en bosschen en veldgewas, het mild en rijk stralende zonnelicht. En dan daar te liggen, vrij van school en met de hoop in 't hart, dat onze dorpskapel terug komen zou met «den gouden medaille» op haar banier, en dat wij, jongens, haar zouden begroeten met een lied.

Die gedachte maakte ons zoo opgewonden, dat we eerst laat in den middag ons vers kenden en naar huis konden gaan.

«Jonge, jonge,» zei de officier, toen we opstonden, «da's een toer geweest. Als jelui meester ook zoo-veel last van je heeft, om je wat te leeren, beklag ik den man».

«Maar die heeft er meer den slag van dan jij,» plaagden wij.

«En hij rollebolt ook niet met ons, zooals jij,» zei Jan van den bakker lachend.

«Nou, kun je begrijpen!» zei Frits van den tuinder die den vorigen dag er nog geducht van langs had gehad, omdat hij met een krijtje meester had geteekend op den kastanjeboom.

«Denk er dus goed aan,» vermaande, voor we van elkaar gingen, nogmaals de onderofficier. «We gaan achter elkaar staan in een lange rij; vijf naast elkaar. Ik geef een teeken en dan beginnen we. Hard zingen hoor en flink in de maat. Je weet, als de muziek soms den tweeden of derden prijs heeft, moet je dat woord eerste veranderen, hoor.»

«Dat heb je al duizendmaal gezegd,» zei Frans, «als we 't nog niet wisten!»

«Zooveel te beter! Voor zeven uur is de muziek niet terug. Als jelui dus om zes uur op 't plein zijn, kom je vast niet te laat. En nu — adieu, jongens.»

Wij vlogen weg, ieder naar zijn eigen huis.

Wat waren de menschen op ons dorp dien dag onrustig! Zin in 't werk scheen niemand te hebben. En dat is begrijpelijk! Als onze vaders en broers nu toch eens een prijs behaalden! Wat zou dat mooi en eervol zijn. Wat zouden de menschen van Heuveloord opkijken! De jongens zouden ons er stellig hooger door stellen. Wat zou de baron in zijn schik zijn. Zijn Boschlandsche Kapel, door hem opgericht, een prijs! En die dikke, goedge directeur, wat zou die blij wezen!

En dan alle leden ook. Boer Smeete zelfs, verbeeldde ik mij, zou dan lachen. En misschien, misschien gaf de

baron een feest, waaraan alle dorpsmensen mochten meedoen. Er waren acht muziekverenigingen, die meedongen naar den prijs. Onze kapel had dus zeven vijanden. En als ze al die zeven nu eens versloeg. Hé, dat zou heerlijk zijn. Was 't eigenlijk niet, of onze vaders en broers naar den oorlog waren? Ze hadden immers te kampen, te strijden tegen vijanden. Zoo gevoelden het, geloof ik, alle dorpsmensen en daarom waren ze zoo opgewonden, zoo gejaagd, zoo onrustig. De broer van den timmerman, die niet meeblied, kwam dien middag wel tien keer in vaders smederij, en maakte met vader allerlei gissingen. De brievingaarder liep tien maal zoo hard als anders rond met de brieven. De vrouwen lieten hun waschtobbe staan en ze kookten geen middageten, want ze hadden er, zeiden ze, geen zin in. De dominé zelfs liep niet zoo deftig als anders, maar stapte veel sneller dan gewoonlijk de laan over.

«Nog geen bericht?» riep buurvrouw tegen den brievingaarder, als hij van de tram de brieven had opgehaald.

«Nog niets, vrouw Willems.» «maar dat kan ook niet. Hoe zou 't kunnen? Dijkheide is immers drie uur ver.»

Vader werkte wel den ganschen dag in de smederij, maar hij liep toch dikwijls naar den weg om te zien, of er ook iets bijzonders gebeurde, dat op een bericht wees.

«Vader, ben u ook benieuwd?» vroeg ik.

«Benieuwd, zeker, jongen. Het zou aardig zijn, als onze kapel een prijs meebracht.»

Het was zes uur, het werd half zeven; zeven uur. Alle dorpsmensen waren al op 't plein voor de dorps-herberg, en ze stonden heel stil bij elkaar en ook wij jongens schreeuwden niet.

Daar klonk eensklaps in de verte 't geratel van een aansnellend rijtuig.

«Daar zullen ze komen.» gilde men van alle kanten, en alle oogen keken in de richting, vanwaar het voertuig naderde. Plotseling om den hoek kwam in vliegende vaart een rijtuig aan.

«'t Is de baron,» riep de kastelein. «Hij weet alles natuurlijk. Zou hij wat zeggen?»

«Laten we hem aanhouden!» riep opgewonden de onderofficier.

«Maar — hij zal uitstappen,» meende een ander «en ons wel vertellen, hoe de zaak staat.»

Het rijtuig naderde. Stijf zat de koetsier op den bok, statig 't hoofd op naar zijn twee vurige paarden; geen trek op zijn gelaat sprak. 't Heele gezicht was strak en stijf, zonder een lach.

Eerbiedig waren aan beide kanten van 't plein de menschen teruggeweken, en toen 't rijtuig langs hen heen reed, namen allen eerbiedig hun hoeden en petten af, en allen zwegden. Minzaam groette de baron met een hoofdknik naar links en naar rechts.

Het rijtuig vloog den hoek om, de brug over en de dorpsstraat in.

«'t Is mis,» zei de kastelein, «je kon 'taan den baron zien, hij was niks in zijn schik.»

En alle menschen geloofden het.

«'t Is jammer,» zuchtte de een.

En velen schudden het hoofd en herhaalden toonloos: «Jammer, jammer».

Het oude moedertje van den kleermaker wischte met de handpalm over haar oogen en ging heen met de verzuchting: «Ach hoe jammer».

En als ware er een verschrikkelijke tijding tusschen al die menschen gevallen, zoo stonden ze daar, stil en hoofdschuddend bij elkaar, deemoedig de hoofden buigend als na een vreeselijke ramp, die hen allen getroffen had.

«Jammer, jammer,» zei nogmaals de onderofficier en hij dacht zeker aan den slapeloozen nacht, die hem 't vers gekost had.

«Arme kerels,» zei vader. «Ze hebben zoo d'r best gedaan.»

«We moeten maar vroolijk kijken, als ze komen,» vermaande goeljik een oud moedertje, als

verwachtte ze haar kind, dat verdrietig zou zijn.

Heerlijk dorpje, denk ik nu, waar alle menschen, ouden en jongen, grooten en kleinen, zoo innig en hartelijk samen leven, als kinderen van een groot gezin, die wel dikwijls kibbelen, maar toch samen lijden en samen liefhebben.

Daar kwam, niet opgemerkt voor hij dicht bij was, de huisknecht van den baron aanstappen, koud en gevoelloos, 't wit-gele gezicht boven het hooge hoord.

«Zou hij de Jobstijding brengen uit naam van den baron?»

Op een kleinen afstand van de menschen bleef hij staan, als vreesde hij hun aanraking. Toen hief hij plechtig komiek de rechterhand op.

«In naam van den baron, den heer van Boschland,» sprak hij «de Boschlandsche kapel heeft den eersten prijs behaald.»

Ze hadden het allen verstaan, die verslagen menschen, maar ze wilden meer weten, ze wilden 't nogmaals hooren, maar de huisknecht draaide zich om op zijn hielen en verdween. Een oogenblik bleven allen als verbijsterd daar staan; die mededeeling scheen zoo geslagen te hebben op hun hersens, dat ze niet meer denken konden. Maar eindelijk — eindelijk toen ze 't goed wisten, zeker wisten, toen de verschrikkelijke voorstelling was geweken en plaats had gemaakt voor de zoete zekerheid, dat alles goed was gegaan, toen barstten allen uit in een vreugdegeroep, waaraan geen einde scheen te komen.

Men schreeuwde hoera's en hoezee's, men sprong en men danste en jubelde, als was 't heerlijkste gebeurd voor het verlangende hart.

Men drukte elkaar de hand, men feliciteerde elkaar, en onderwijl liep de onderofficier rond en greep dan dezen en dan dien jongen vast, om de zangers bij elkaar te krijgen. Maar als hij met twee nieuwe aankwam, waren de eerstgegrepenen al weer verdwenen.

De arme sergeant had 't vreeslijk warm.

Tegen acht uur klonken in de verte de tonen van naderende muziek.

«Hoera, daar zijn ze,» riep men van alle kanten, en velen vlogen weg in de richting, vanwaar men 't rijtuig verwachtte.

«Jongens, jongens,» schreeuwde angstig de onderofficier. «blijven, blijven, jongens, loop nu niet weg. Jongens, hier, hier.»

Maar de arme sergeant had goed praten. Konden wij daar blijven staan, nu onze gelukkige Boschlandsche kapel in aantocht was.

Wij draafden de rijtuigen tegemoet, en velen onzer gingen hangen aan de portieren der drie Jan Pleiziers, en de koetsiers moesten stapvoets rijden, om ongelukken te voorkomen.

Voor de herberg stapten ze uit. En donderend en oorverdoovend hoera-geroep galmde uit alle kelen der opgewonden menschen.

Vrouwen kusten hare mannen, als ze uitgestapt

waren: jongens schudden de handen van hun vaders en trokken aan hun jassen. 't Werd een groote verwarring.

Maar daar kwam plotseling een einde aan. De baron, de barones en de jonker verschenen. Toen werd 't kalm.

De baron hief zijn met ringen schitterende hand omhoog — en stil waren allen.

Toen sprak de baron met krachtige stem voor de luisterende menschen. Hij vertelde hen van zijn tevredenheid en deelde hen mee, dat allen nog een paar uurtjes zouden blijven om getraceerd te worden.

Nu werd de menigte weer opgewonden. Opnieuw klonken hoera's en hoezee's, en dat zou nog lang zoo geduurd hebben, als niet eensklaps en onverwachts op den bok van den middelsten Jan Plezier 't lange lichaam van den onderofficier was verschenen.

Hij klapte in de handen en wenkte tot stilte. «Wat heeft hij daar te doen?» dachten allen en zwegden.

De onderofficier nam zijn pet af.

«Hooggeachte Baron en verdere familie van 't Kasteel,» sprak hij:

«Uit naam van Boschland, van alle dorpingen, breng ik U onzen dank voor alles wat gij voor de Boschlandsche Kapel hebt gedaan. En U allereerst, baron, wenschen wij geluk met het zeldzame succes, dat Uw Boschlandsche Kapel heden heeft behaald. En hoe verhengd we zijn, moge blijken uit het lied, dat we ter eere van U en Boschland's Kapel

zullen zingen. Jongens, kom hier voorme staan! Menschen maakt ruimte!»

Wij sprongen naar voren, de menschen weken. En toen alle jongens stonden en 't gausche plein vol was van zwijgende menschen, hieven we op een teeken van den sergeant, het lied aan, dat hij ons had geleerd:

Wees welkom, gij mannen van Boschland's Kapel,
Wees welkom, wees welkom, hoezee.
Gij bracht als belooning voor moeite en vlijt
Uit Dijkhei de eerste prijs mee.
Dat stemt ons zoo vroolijk, dat maakt ons zoo blij,
En zingen wij krachtig, geschaard in een rij
Lang leve de Boschland's Kapel, hoezee!
Lang leve de Boschland's Kapel.

Al weken lang hebt gij geen moeite ontzien,
U te oefenen voor het concours,
Daarvoor onze hulde aan bas en aan fluit,
Aan burger en knecht en aan boer.
Maar dat gij op Dijkhei de eerste prijs won
Kwam wis door de hulp van ons aller baron
Want hij is de ziel van de Boschland's Kapel
De ziel van de Boschland's Kapel.

Wat zongen we! Ik geloof niet, dat ik ooit in mijn leven meer zoo hard en geestdriftig heb gezongen. En ik was werkelijk aangedaan. Het was ook zoo ongewoon, daar op 't plein in den avond, te midden van zooveel zwijgende, gelukkige menschen, een feestlied te zingen.

Toen we 't lied hadden afgezongen, klaptten allen in de handen. De baron hief zijn stok met gouden knop op en toen allen zwegen, zei hij:

«Dat is mooi gezongen, jongens. «Jelui zullen ook getraceerd worden van avond. Je hebt ook wel wat verdiend.»

Dat was een buitenkansje voor ons. We waren er den baron recht dankbaar voor en — niet minder den slimmen onderofficier, van wien wij nu geloofden, dat hij 't lied in ons belang had gemaakt.

De muziek ging den tuin in. Ze ging in een kring staan en speelde het stuk, waarmee ze den 1sten prijs had behaald.

Onderwijl kwamen de kastelein en zijn knecht met oude lampions, die vroeger al eens dienst hadden gedaan, en hingen die aan de laagste boomtakken, die voor en ter zijde van de biljartzaal hingen.

Een uur later zaten de muzikanten op stoelen aan lange tafels, en wij jongens lagen in het gras en we dronken limonade en aten kockjes, die de kastelein, diens vrouw, meid, knecht en zoon in overvloed aanbrachten.

De andere groote menschen zaten ook op stoelen, alleen de onderofficier zat tusschen ons in en zong met ons 't eene lied voor, 't andere na.

Wat was het een gezelligheid! Telkens blies de muziek een deuntje, dan weer zongen allen een dorpsversje of luisterden naar een lied, dat de onderofficier aanhief en dat wij niet kenden.

O, wat was 't heerlijk daar in dien tuin. Volop eten en drinken en dan om ons de stilte van den prachtigen, maanlichten avond. Heel in de verte in 't bosch achter de akkers zong de nachtegaal, in de boomen om ons en boven ons zong 't avondwindje een liedje met de boomblaadjes, die heel zacht ritselden. Dat hoorden we zoo goed, als 't eens een oogenblik stil was onder de feestvierenden.

Doch dat was niet vaak 't geval. De opgewondenheid vermeerderde met de minuut; mannen van de muziek spraken luid en veel en wij jongens, opgewonden van limonade en koekjes, buitelden over het gras en braken menig glas en menig limonadefleschje.

«Voorzichtig toch, voorzichtig!» riep telkens de kastelein, maar wij hoorden er weinig van.

«Laat ze maar,» schreeuwde boer Smeele, dien ik nog nooit zoo veel en zoo luid had hooren spreken, «laat ze maar, de baron betaalt 't wel.»

Om tien uur kwamen vader en moeder, die met andere menschen een eindje van ons af, aan een tafeltje gezeten hadden, bij ons.

«Kom, Kees, 't wordt tijd.»

«Hè, vader.»

«Nu, jongen, 't is bijna tien uur.»

Toen moest ik wel mee. Maar voor ik opstapte, schreeuwde ik nog eenmaal: «Leve de Boschlandse Kapel.»

Dat schreeuwden toen alle jongens nog wel tien keer.

Maar ook hun vaders en moeders kwamen en namen hen mee naar huis.

De muziek bleef nog wel een uur. Dat vernamen we den volgenden dag. En ook, dat er enkele spelers geweest waren, die te veel hadden gedronken. Toch was alles nog in de beste orde afgeloopen. Alleen boer Smeele zou zich nog enkele dagen later dien avond herinneren. Met nog andere boeren uit den omtrek had hij plaats genomen op de stortkar, waarmee Jan, zijn knecht, in 't dorp was gekomen om koren naar den molen te brengen. Jan had gewacht tot den afloop van 't feest.

Toen klommen de zes boeren uit den omtrek op de kar en reden naar huis.

Die zes boeren hadden niet 't minst gedronken en van boer Smeele hoorden we later, dat hij heel erg boven zijn bier was geweest.

«Hij zat,» vertelde Jan den volgenden dag in de smederij, «hij zat achter op, met de beenen van de ker af. Boer Reule en die anderen zaten op hun hurken bij elkaar. Ze zongen 't hoogste lied uut, behalve Smeele. Maar — toen wij thuis kwammen, was de boer weg van de kar. Ik ri'j terug en jaowel. Op den diek, dicht bij den tol lag hij, op zien rug in 't wagenspoor. Hij is natuurlijk van de kar geglee-jen, en wist van toeten noch blaazen. Ik raapte hem op en sjouwde hem weer op de ker. Zoo kwam ik met um thuis. Ik knipte zien vrouw een eugsken toe en die hield zich

moar stille. Moar — hi'j het zich wel pien gedaon, want goed loopen kan hi'j nog niet ».

« Dat is hem nog nooit gebeurd, de zuinige boer, » zei vader met een lachje.

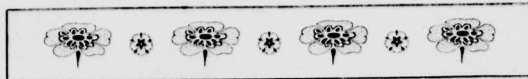
« Begriep i'j, » zei Jan veelbeteekenend.

Zoo was boer Smeele de eenige, die minder aangename heugenis overhield van 't feest. Het best van allen bracht de onderofficier het er af. Die werd een paar dagen later bij den baron geroepen, die hem meedeelde, dat hij hem als schrijver had aangesteld op 't kasteel. De onderofficier kwam dadelijk in de smederij, om 't vader te vertellen.

« Twee uur daags, smid, en vijf gulden in de week. Da's mooi verdiend, hè. Ik had 't niet gedacht, dat die slapeloze nacht mij nog zooveel opbrengen zou ».

« Je moet maar boffen, » zeiden de menschen, die 't hoorden en sommigen waren jaloersch. — Maar de onderofficier lachte in zijn vuistje.

En daar had hij groot gelijk aan.

HOOFDSTUK IX.

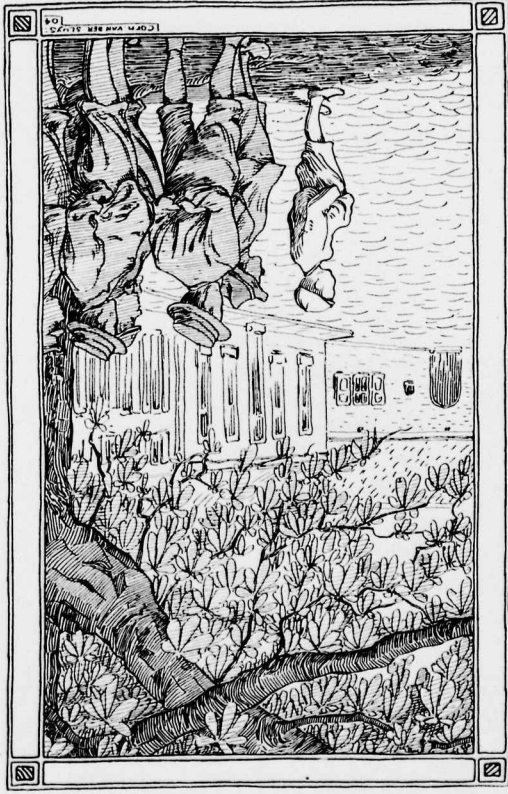
Waarin blijkt, dat ik een meester in 't schreeuwen ben, en Jan van boer Smeele bewezen weldaden niet vergeet.

Vader gaat naar 't kasteel.

Sommigen waren, zooals ik in 't vorige hoofdstuk zei, jaloersch op den onderofficier, die zoo « kasjeweel had geboft, »

Nu — het was ook wel boffen: vijf gulden in de week en iederen dag vertoeven op het groote huis in tegenwoordigheid van den deftigen baron. Veel menschen spraken den voornamen heer slechts één keer 's jaars, dat was op den avond van den tweeden of derden Januari, als ze met deemoedige gezichten in de groote ontvangkamer kwamen om de huur- en pachtgelden neer te leggen in de fijne handen van hun heer.

En hij, de onderofficier, zag en sprak hem iederen dag — en de onderofficier was daar wel trotsch op.

Als er over een zaak werd gesproken, die 't heele dorp betrof, en de onderofficier was bij de bespreking tegenwoordig, dan zagen velen afwachgend hem aan. Hij kon 't immers weten, hij, die iederen dag sprak met den grooten heer. Nu — de onderofficier zei ook altijd, dat hij 't heel goed wist, maar er niet over wilde spreken, daar de baron hem geheimhouding had bevolen. Nu — in 't eerst geloofden de menschen dat, maar toen 't al een paar keer gebeurd was, dat een zaak geheel anders uitviel, dan de onderofficier had voorspeld, begon men lout te rukken.

«Hij maakt ons wat wijs,» zei de een.

«Hij weet ook niets,» zei een ander.

«En dan lachte de onderofficier als een, die je leelijk in de kaart hebben gekoken.

Wij jongens vonden, dat de onderofficier ons wel wat naar de oogen mocht zien.

«Doer ons ben je 't geworden,» zei ik eens tot hem.

«Waarom Kees?» vroeg hij.

«Wel,» antwoordde ik, «als wij niet hadden willen zingen, had jij wel versjes kunnen maken, maar daar zou je niets aan gehad hebben.»

«Natuurlijk niet,» riepen alle jongens.

«En 't gevolg van mijn opmerking was, dat de onderofficier ons tracteerde op cigarettten en kookjes. Wij waren toen wat in ons schik en we vonden den onderofficier een aardigen kerel, die nog eens wat voor jongens over had.

Een paar avonden na 't bovenvertelde geval met boer Smeele, waren wij onder den breeden, bladervollen kastanjeboom, die dicht bij de rivier voor in de dorpsstraat stond.

Daar kwam de onderofficier aan.

«Jongens,» zei hij, «ik heb wat nieuws.»

«Laat hooren,» riepen wij.

«Jongens, jelui weten dat geval met boer Smeele?

Goed! Toen ik zoo'n jongen was als jelui, maakte ik al versjes. En later, als onderofficier heb ik er wel honderd gemaakt. En als we marschen deden in Atjeh, zong de heele compagnie de versjes, die ik had gedicht. Nu had ik 't in jaren niet gedaan, maar nu 't me weer een keer is gelukt, gaat 't weer als vroeger. Ik heb nu weer een vers uit mijn mouw gedraaid op boer Smeele, begrijp je. Je weet, hij is gierig.»

«Nou!» riepen we.

«En hij had 'savonds na den wijn, waarop de baron tracteerde, nog een stevigen borrel gedronken.»

«Nou!» riepen wij weer.

«Die hij natuurlijk ook niet heeft betaald,» liet lachend de onderofficier volgen.

«De baron is er goed voor,» zei Jan van den bakker.

«Zoo denkt Smeele er zeker ook over,» ging de onderofficier voort. «Maar in elk geval: dronken was hij en van de kar is hij op den dijk gevallen, waar Jan, zijn knecht; hem later vond. Luister nu eens. «En de onderofficier zong, onder gejuich van alle jongens

ons het vers voor, dat hij op 't bekende geval had gemaakt, op de wijze van: Heb je wel gehoord van de zilveren vloot.

Heb je wel gehoord van Smeele — boer

Van Smeele, dien gullen gever?

Die zat op de kar, en die dutte in,

Maar het kwam heusch niet van de jenever.

Maar och — maar och.

Wat deed ons boertje toch?

Hij rolde op den grond

Hij rolde op den grond

En bleef daar liggen tot Jan hem vond.

«Die is goed, die is aardig,» riepen wij natuurlijk, en voor de onderofficier ons vier keer 't vers had voorgezongen, kenden wij het van buiten en zongen het den ganschen avond. De menschen, die 't hoorden, hadden er schik in. Niemand mocht dien schrapperigen boer graag lijden.

Gelukkig voor hem, woonde boer Smeele wel een half uur buiten het dorp en hoorde hij dus slechts het vers, als hij toevallig in onze woonplaats kwam.

Maar als hij 't hoorde, dan verbeet de boer zich van ergernis. Dan balde hij zijn vuisten en zijn gansche, groote, grimmerige gezicht grijnsde van kwaadaardigheid.

Maar pakken deed hij ons nooit. We sarden en plaagden hem wel — maar altijd op een afstand.

Mooi was dat natuurlijk niet. Maar ik kan helaas niet enkel mooie dingen uit mijn jeugd vertellen. Vader, die

het vers ook hoorde en wist, dat wij er boer Smeele mee sarden, zei: «Jongen, laat ik niet hooren, dat jij er boer Smeele mee plaagt!»

Een paar avonden na deze waarschuwing van vader, kreeg ik de opdracht een ploegschaar weg te brengen naar boer Reule.

«'t Is donker,» zei vader. «Misschien gaat er wel een jongen met je mee.»

«Ik zal wel eens hooren,» zei ik en liep de deur uit. Nog geen half uur later kwam ik terug om 't ploegschaar te halen, maar met een zestal jongens, die graag meewilden.

Het was donker. Aan den hemel dreeven groote wolkenklompen, de brokstukken van den lagen, zwaren wolkenkoepel, die gisteren boven ons dorp had gehangen, en waarmit het den ganschen dag had geregend. Droomerig dreef de maan langs de hemelplekken, die tusschen twee wolken als reepen blauw laken gespannen schenen, maar ze ging telkens weer schuif, als een schuw kind, dat bang is voor alles wat donker is en groot.

«Zouden we nog sans krijgen?» vroeg Jan van den bakker, toen we op den dijk waren.

«Best mogelijk,» zei ik, naar boven kijkende, waar de wolken traag opgeschoven dicht op elkaar.

«Wat is de weg pallerig,» merkte Piet van den timmerman op, «net dikke brei.»

«Daar had boer Smeele in moeten vallen,» lachte

Frans van den kleermaker, «hij was vastgekleefd.»

Die opmerking deed ons lachen, en bracht ons natuurlijk op 't versje.

«We komen straks voorbij zijn huis,» zei Frans, «zullen we 't dan zingen?»

«Mij goed!» riep de een, en «best» riep een ander.

«Mij ook goed,» zei ik, het zware ploegschaar op mijn anderen schouder overzettende, «maar dan niet voor we terugkomen. Met dat ding op mijn schouders zou ik 't niet graag wagen.»

«Da's waar ook,» antwoordde Frans, en het zware ijzer van mij overnemende en 't op zijn schouders leggende, vervolgde hij: «Eerst dit ding afgeleverd bij boer Reule en dan zullen we zien.»

Fluitend ging het verder.

Langs de boerderij van Smeele gaande, zwegen wij. Die mocht ons natuurlijk volstrekt niet hooren. Toen we bij Reule, wiens hoeve een paar minuten verder stond, het ploegschaar hadden afgegeven, gingen we heel stil den dijk weer op, in de richting van ons dorp.

«Nu een eindje den boomgaard in,» zei Frans. «Misschien kunnen we meteen een paar fijne pruimen meenemen. In elk geval, pruimen of niet, hier op den dijk kunnen we niet blijven staan. Dan hoort de boer ons niet en dan is er geen aardigheid aan.

«Maar, e . . . », zei ik.

«Ben je bang?» vroeg Frans spottend.

«Bang,» herhaalde ik; «cheelemaal niet.»

En om te toonen, dat ik niet bang was, liep ik den boomgaard in.

En toch was ik wel bang. Die donker dreigende wolkenklompen daarboven: die zwarte bladervolle boomen boven ons, waarin de wind zoo geheimzinnig en droefgeestig suisde; die verre stilte om ons, waarin we niets hoorden dan rauw hondgebas op de verspreide boerenhoeven — ik was wel wat bang, en de andere jongens zeker ook wel. Doch dat zei niemand. Maar we drongen dicht op elkaar; de een wilde den ander voelen, met schouders en armen.

«Halt!» riep Jan zacht. «Hier blijven staan. Pas op! Een, twee, drie.»

Maar, niemand hief aan; ieder van ons zweeg.

«Durf jelui niet?»

«En jij zelf ook niet?» vroegen wij; «begin dan zelf.»

«Mij goed,» blufte Jan, «maar laat Kees beginnen, die heeft ons meegenomen.»

«Mij goed,» zei ik, en ik begreep, wilde ik mijn vrees niet verraden, dat ik beginnen moest. Pas op dan: jelui vallen in: één, twee, drie.

Heb je wel gehoord van Smeele boer.

Ik was begonnen, en gelukkig de jongens vielen in. Allén had ik den eersten regel ook niet ten einde gekregen, want o, ik werd huiverig van mijn eigen geluid toen in die donkere stilte.

Heb je wel gehoord van Smeele boer

Van Smeele, dien gullen gever?

«Jawel, Satansche bengels» schreeuwde dreigend en woedend plotseling een rauw klinkend en nijdig korte stem ons tegen.

Even keken we op. Maar oogenblikkelijk vlogen we terug. In de geopende deur, die we niet hadden hooren piepen of knarsen stond boer Smeele, met oogen, die de duisternis trachtten te doorboren.

«Loop, loop, loop,» gilde ik, en elkaar voortdringend en duwend en stootend, vlogen wij den donkeren boomgaard uit en den dijk op.

«Pak ze, griep ze.»

Die vier woorden vlogen ons nog achter na. Die vier woorden hoorden we nog duidelijk en gaven ons de zekerheid, dat boer Smeele zijn hond op ons afstuurde. Als die ons toch te pakken kreeg! Een stuk uit onze broek, dat was niets, heelemaal niets. Maar als hij ons in de beenen beet, en wat hoorde ik daar vlak achter mij? Geen hondgeblaf, maar gesjerp van klompen in de weeke, met grintsteentjes doorspekte brei. Hij zelf, boer Smeele zelf, zat ons op de hielen! Als die me kreeg!

Hoog klopte mij 't hart in de keel, heete bloedgolven vlogen naar mijn slapen van angst en inspanning. Ik liep, wat ik kon. Been en armen sloeg ik uit, zoo hard ik kon. Reeds meende ik, dat mijn vervolger den wedloop had opgegeven, want ik hoorde zijn klompen niet meer sjerpen in het grint, — maar ik bedroog mij.

«Hier!» schreeuwde kort en snijdend een stem vlak achter mij, en op hetzelfde oogenblik greep een krachtige hand mij stevig bij mijn schouders.

«Help, jongens,» wilde ik schreeuwen, maar de hand, die mij vasthield, slingerde mij met kracht op den grond, en — nu zag ik, dat ik in handen was gevallen niet van boer Smeele, maar van — Jan de knecht.

«Jan,» wilde ik gelukkig uitroepen, maar Jan voorkwam mij. «Schreeuw, beet hij me toe, «schreeuw hard, laat de boer denken, dat je er op krijgt, Kees. Gauw, schreeuw en maak zooveel spektakel als je kunt.»

De zekerheid, dat ik in goeie handen gevallen was, gaf mij kracht en moed om weer adem te halen en — te gillen en te schreeuwen, alsof ik zeker en stellig op 't punt stond vermoord te worden.

Ik lag op 't natte gras; op zijn knieën vlak bij me lag Jan en toen ik gilde: «Au, au, jongens, jongens dan, au, jongens, vader, moeder, jongens, help dan jongens,» toen ik dat schreeuwde in al hooger en hooger toonen, toen zat Jan onderwijl te schudden van den lach bij me en riep zachtjes: «Mooi zoo, Kees, goed zoo, de boer denkt minstens, dat ik je half dood sla.»

De jongens waren weggevlucht, maar op mijn onbedaarlijk gillen kwamen ze naderbij, voet voor voet.

«Smeele,» riep er een, «Smeele, schei nou uit Smeele.»

«Smeele, je maakt hem dood,» riep eindelijk Piet van den timmerman, angstig, en toen had ik toch werkelijk

moeite niet in lachen uit te barsten. Dat scheen Jan te bemerken.

«Nee, nee!» beet hij me opnieuw toe. «Schreeuw door, nog harder.»

Dat deed ik. Angstig liepen de jongens weer dichterbij ons toe, maar dan weer terug, aldoor maar roepende om genade en medelijden voor mij.

Eindelijk, toen ik naar boer Smeele's meening genoeg had geschreeuwd, toen zijn wrakzucht bevredigd en zijn nijd wat afgekoeld was, riep hij:

«Genog, Jan, schei d'r nou maar uit. Daor kan hij 't mee doen.»

Ik wilde opspringen.

«Hard wegloopen,» zei Jan zacht en haastig, en «niets aan de jongens zeggen, voor je ver genoeg met ze weg bent. En niet lachen hoor. Begrepen?»

«Ja!» antwoordde ik kort en liep weg.

Ik zei geen woord tegen de jongens dan: «Loop, anders pakt hij ons weer.»

We liepen, alsof nog de dood ons op de hielen zat en eerst toen ik ons ver genoeg weg wist, bleef ik staan. De jongens ook.

«Hei je nog pijn?» was de eerste vraag van Jan.

«Pijn, pijn!» lachte ik, «pijn, geen pijn gehad.»

«En je schreeuwde en je kreeg er zoo op,» riep Jan, «en dan geen pijn?»

Ik bracht de jongens gauw uit den droom, door hen alles te vertellen.

Wat hadden de jongens schik, en dat ik zoo had kunnen schreeuwen, zonder dat ik geslagen werd, vonden ze meer dan bijzonder.

En met mij vonden ze dien Jan een aardigen en besten vent, die toonde weldaden op prijs te stellen.

Toen ik 't geval thuis vertelde, keek vader eerst heel ernstig. Maar toen ik van mijn mager-varkensgegil begon te verhalen, barstte vader ook in lachen uit.

En toen kreeg ik gelukkig geen standje!

Was dit geval voor mij slechts grappig geweest, voor den goeien Jan, die mij uit dankbaarheid gespaard had zou 't gebeurde alles behalve prettige gevolgen hebben.

Wij vertelden ons wedervaren natuurlijk aan alle dorpelingen, en geen was er, die niet lachte om 't komieke geval.

Maar — enkele dagen later kwam Jan in de smederij met een gezicht, dat gansch niet vroolijk stond.

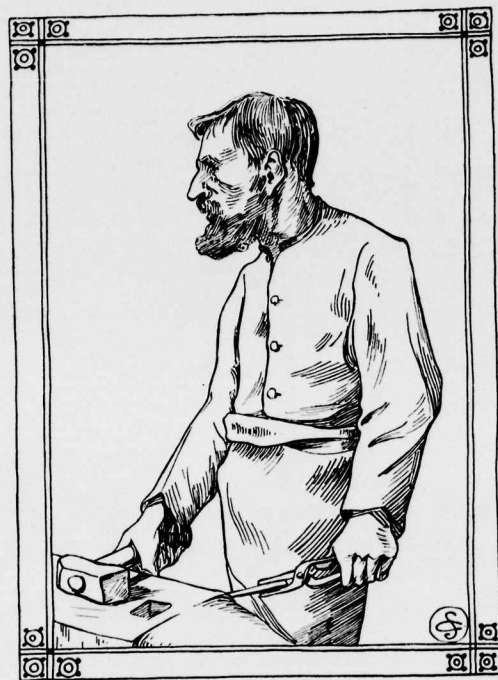
«Jan,» riep ik, «toen ik hem zag, hoe gaat 't met den boer? Is hij nog in zijn schik met de afrossing, die je mij hebt gegeven?»

«Zwijg er van,» antwoordde Jan, «de boer heeft gehoord, wat er gebeurd is. Had jehi maar niets verteld. En nou is hij daar zoo nijdig over, dat hij me den dienst heeft opgezegd.»

«Wat!» riep ik ontsteld.

Vader was blijkbaar ook van 't meegedeelde geschrokken, tenminste hij liet den hamer rusten op 't aanbeeld en keek Jan aan.

«Is dat waar?» riep vader, na een oogenblik den knecht te hebben aangekeken, uit, is dat waar?»

«Ja, smid,» antwoordde Jan toonloos.

Vader schudde het hoofd, en keek mij toen aan.

«Da's eigenlijk — eigenlijk . . .» begon vader, maar hij scheen zich te bedenken.

«Om m'n jongen te sparen, loopt dat zoò voor je af,» ging vader voort. En wat denk je nu te doen?»

«Een anderen boer zoeken,» antwoordde Jan. «'t Is wel geen prettige dienst, bij Smeele, maar, je weet, wat je hebt, maar niet, wat je weerkrijgt.»

«Jonge Jan,» riep vader eensklaps veel vroolijker uit: «van morgen was Bos hier, je kent hem wel, den arbeider van 't kasteel en die vertelde me toevallig, dat er nog een paar werklui bij moeten zijn. Zou je daar zin in hebben?»

«Zin!» riep Jan. «Duiven als ik dat kon krijgen!»

Maar de toon van zijn spreken daalde.

«Maar — dat krijg ik niet. De baron neemt 't liefst getrouwde werklui en ik . . .»

«Wat niet is kan komen,» zei vader lachend. «Wil je 't graag hebben?»

«Nou!» riep Jan uit den grond van zijn hart.

«Hoor dan eens, Jan. Ik zal voor jou naar 't kasteel gaan, en . . .»

«Duiven!» riep Jan gelukkig.

«Je hebt mijn jonge gespaard, ik wou 't zooveen al zeggen, en daardoor ben je nu zoo in 't ongereede gekomen. Daarom acht ik me verplicht . . .»

«Verplicht!» viel Jan vader in de rede. Verplicht! Neen, ik was verplicht hem te sparen. Kon ik hem slaan! Als ik dat gekund had, smid! Denk je, dat ik

vergeten ben, wat hij mij voor mijn moeder heeft gegeven? De eene dienst . . .»

«Is de andere waard, vulde vader aan, «en daarom zal ik voor jou naar den baron gaan en voor je spreken. Kom van avond bij me; van middag ga ik den baron bezoeken.»

«Maar hij zal vragen, waarom jij je er mee bemoeit, zal ik maar zeggen, Duiven.»

«Dat zal ik hem uitleggen, Jan, en dan zal de baron dat ook wel begrijpen. We zullen zien, wat we kunnen doen.»

Dien middag ging vader naar 't kasteel.

De baron mocht vader, zooals vroeger al bleek, graag lijden. Vader was een knap werkmán en hij was eerlijk en vleide nooit. En dat waardeerde de baron. Het gevolg van vaders bemoeiingen was dan ook, dat Jan als vast arbeider werd aangenomen.

«De baron had één bezwaar, Jan,» zei vader 's avonds tot den gelukkigen knecht, die stond te dansen van plezier in de smidse, «je moet trouwen,» zei hij. «Want, ieder arbeider heeft een huisje, waarin hij wonen moet.»

«Wat heb je toen gezegd?» vroeg Jan.

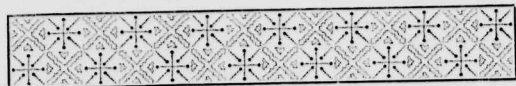
«Wat niet is kan komen,» zei ik en daar moest de baron zich bij neerleggen.

Even scheen Jan zich te bedenken. Toen riep hij: «Gevonden, gevonden! Duiven, dat is eerst aardig! Weet je wat ik doe?»

Mijn moeder laat ik hier komen en met haar ga ik in 't huisje wonen, dat de baron me zal aanwijzen. Dat zal hij wel goed vinden.»

Nu de baron heeft 't goed gevonden en Jan heeft jaren met zijn moeder in 't huisje gewoond, dat de baron voor hem liet bouwen. Voor eenige jaren is de oude vrouw gestorven.

«'t Kan toch raar loopen, in de wereld,» denk ik dikwijls. «Als wij dat versje dien avond niet gezongen hadden, en ik had niet zoo verschrikkelijk geschreeuwd, zou boer Smeele op Jan niet kwaad zijn geworden, en Jan had 't niet zoo goed gekregen op ons dorp.»

HOOFDSTUK X.

Een begrafenis en toch veel gelach! Vader vertelt me iets droevigs uit zijn jeugd. Ik kies een werkring, en een einde!

O, die verleidelijke beukenlaan, waarvan de boomen, zooals ik reeds zeide, nauwelijks met twee jongensarmen te omvatten waren. Daarachter de dorphuisjes, die daar zoo stil en zoo rustig lagen, als werden ze door de beukenreuzen beschermd. Maar die beukenreuzen deden niets. Die stonden daar maar en bogen wel hun bladervolle takken als beschermend over de huisjes heen, maar ze deden eigenlijk niet anders, dan ons beschermen, als de veldwachter ons op de hielen zat, wanneer we 't al te bont maakten. Dan liep hij ons na, maar wij kropen achter een boom, en de veldwachter zag ons niet. Daar waren maar een paar huizen, die gevrijwaard bleven voor onze jongensbrutaliteit; dat waren de woningen van dominé, meester en veldwachter.

Maar op een avond, toen wij druk in gesprek waren over onzen laatsten schooldag, zou ook de veldwachter ondervinden, dat jongens, als ze goed los komen, zelfs geen gewichtigen veldwachter ontzien, al draagt hij een langen stok, die pijnlijk kan neerkomen.

We hadden, zittend op het hek langs den herberg-tuin, een tijd lang gesproken over ons aanstaand vertrek van de school, en we waren 't allen hierover eens, dat 't maar wat leuk was en wat echt, dat we van 't hok, zooals we zeiden, ontslagen werden.

's Middags na schooltijd hadden we jool gehad in de bosschen, en nu bij de herinnering aan de pret nog 't heerlijke vooruitzicht kwam, dat we als groote jongens spoedig de school den rug zouden toekeeren, nu waren we bijzonder geschikt kattekwaad uit te voeren.

Wat zouden we spelen? De een stelde dit, de ander dat voor. Ten laatste kwam ik met een plan, dat alle jongens om het bijzondere wel toelachte.

«We spelen begrafenisje met de voerbakken,» zei ik. «De drie voerbakken zijn de doodbakken. In ieder van de drie gaat een jongen liggen, die natuurlijk dood is. Elke voerbak wordt door twee jongens gedragen. Die overblijven zijn zooveel als de familie.»

Wie had er nu ooit zoo'n spel gehoord. 't Moest immers aardig worden. In elk geval: 't Was bijzonder. Dus vonden alle jongens mijn plan kostelijk.

Na veel over en weer geredeneer werd 't volgende besloten. In de eerste bak zou Jan van den bakker gaan liggen; in den folgenden Kees van Putten; in den laatsten Frans Bastiaanse.

Zoo druk waren wij aan 't redeneeren over de vraag, wie de dragers en wie de familieleden zouden zijn, dat de kruidenier, die met eenige andere groote menschen een eind van ons af stond te redeneeren, ons toeriep: «Hei, jongens, krijgen we storm?»

Maar — de kruidenier bedroog zich terdege.

Het was zoo rustig in de natuur.

Stil stonden de hooge boomen langs de laan als in kalm gedroom. Donkerblauw was de hemel, die lichte met duizenden kleine sterretjes. Boven de wei bij 't riviertje trok de dauw langzaam op; in 't bosch zong de nachtegaal. En toch was er storm! Maar die was in de hoofden van ons, jongens, die pret in 't vooruitzicht hadden.

Na veel geredeneer waren we eindelijk klaar er daar ging het, langzaam en zwijgend, de donkere laan in.

De mannen voor de herberg waren zoo druk in gesprek, dat ze niet eens opmerkten, wat we deden.

Zwijgend gingen we voort, voet na voet.

«La me niet vallen», fluisterde Jan van den bakker in den voorsten voerbak, die door Hendrik van den Berg en mij werd gedragen.

«Stil,» antwoordde ik, «dooie menschen spreken niet.»

«Da's niet netjes,» gichelde Hendrik.

Daar hoorden we voetgeklep voor ons op de donkere laan.

«Stt,» waarschuwde ik.

Allen zwegen. De dooden richtten zich echter op, de dragers zetten de bakken neer; die volgden stonden klaar om weg te vliegen. Gelukkig, het was Mie, het kromme naaistertje van het dorp.

«Dag, jongens!» groette Mie, die ons blijkbaar wel had opgemerkt.

Toen gingen we weer verder.

«O, oe — oe,» riep eensklaps de jongen in den achtersten bak.

«Boe — boe — oe», loeide met lange uithalen Jan van den bakker.

Dat werd 't sein tot een algemeen verwoed geschreeuw en geloei. 't Werd een wonderlijk mengsel van allerlei klanken. Ten laatste, toen 't leven aan de jongens nog niet zonderling genoeg scheen, begon de een te trappelen, de ander te fluiten, een derde te blazen, en de volgers hieven onderwijl een klaaglijk gehuil aan.

Enkele menschen kwamen aan de deur staan, om te zien, wat er gaande was. Doch bemerkende, dat de jongens weer bezig waren, gingen ze terug in hun woningen.

Daar ratelde een vrachtwagen aan. De belletjes aan den kop van 't paard rinkelden; de lantaarn, die met de beweging van den wagen meeschommelde naar links en naar rechts wierp lichtplekken op den steenweg.

«Halt!» riep ik. «jongens, daar komt een vrachtwagen aan. Die zal stellig aanleggen.»

Als de boer een voerbak zoekt . . .»

Wip! waren de drie jongens de voerbakken uit.

De wagen hield stil voor de herberg. We zagen den voerman over 't lichte plein zoeken naar een voerbak. Maar hij vond er geen en liep de gelagkamer binnen.

Een oogenblik later kwam hij terug met den kastelein.

Dat was koren op onzen molen! Nu werd het pas echt.

«Kijk ze zoeken,» lachte de een.

«Ze begrijpen er niets van,» fluisterde een ander.

Ademloos keken wij toe, wat er verder ging gebeuren.

Maar tot onze verwondering verdwenen 'n voerman, 'n kastelein in de gelagkamer, waaruit we ze niet meer te voorschijn zagen komen. Alleen de knecht van den herbergier kwam op 't plein met een emmer, hield dezen op zijn opgetrokken rechterknie het paard voor, dat blijkbaar dorst had en gretig dronk.

Waar was toch de kastelein? Die vraag hield ons bezig, terwijl onze oogen bleven hangen op den wagen en den herberg.

«Stap maar weer in,» zei ik, «verder maar weer. Er gebeurt niets.»

De jongens deden, wat ik voorstelde en een oogenblik later ging het weer voort over de donkere laan, met oe — hoe, en boe — oe in allerlei wisselende tonen, hooge en lage, met klagende nagalmen.

Daar schoot eensklaps een man van achter een

boom te voorschijn, onmiddellijk door een tweeden gevolgd.

«Hier, rakkers, hier!»

Die woorden vielen als bommen in een feestvierend gezelschap.

Wij, dragers, lieten onze bakken los, de jongens er in, rolden op den grond en schreeuwden o, au, o, au, en die de stoet volgden, konden zich, zonder tijd te verliezen, uit de voeten maken.

Naar links en rechts stoven we weg.

Helaas! ik had niet het geluk te ontkomen.

De veldwachter — want hij was het met den kastelein — kreeg me te pakken, rukte mij aan de broek op den grond en zijn dikken stok kwam gevoelig op zeker lichaamsdeel neer.

«Au, au!» riep ik.

«Ja, schreeuw maar; dat zal je leeren, andermans goed weg te nemen en te bederven.»

Toen de veldwachter vond, dat ik althans het mijne gehad had, liep hij weg. Ik wreef de pijnlijke plaats en bemerkte, dat er een groote scheur in mijn broek zat.

De andere jongens waren er beter afgekomen dan ik. Zij waren ontsnapt, en toen de kastelein en de veldwachter de voerbakken weer op hun plaats sjonwden, waren wij op eenigen afstand verder de laan in, weer bij elkaar gekomen.

«Je hebt leelijk gehad, Kees,» zei de een.

«Het ging er leelijk van langs,» plaagde een ander.

Maar allen lachten toch hartelijk. Ik niet minder.

«Het leelijkste is:» zei ik en ik wees op de scheur in mijn broek, «dit gat hier.»

Hemd uit de broek zal tafel dekken,

Moeder zal de pap opscheppen

zong Jan van den bakker, maar hij stelde ook dadelijk voor naar zijn huis te gaan, om een naald en draad te halen.

Dat deed Jan, en zoo goed en zoo kwaad als 't ging, hadden de jongens in een ommezien de scheur in mijn broek weer gemaakt.

Zoo kon moeder er dus niets van zien. 't Zat prachtig aaneen. Nu, dat was waar. Zoo prachtig zat het zelfs, dat mijn onder- en bovenbroek aaneen geregen waren. Doch dat merkte ik pas, toen ik mij dien avond mitkleedde, om naar bed te gaan.

Toen mijn broek dan zoo gerepareerd was, dat die verraderlijke onderbroek ten minste niet meer uit de bovenbroek ghuurde, zeiden de jongens: «Wat nu?»

«Ja, wat nu!» herhaalde ik.

«Ik weet wat, ik weet wat!» riep Jan van den bakker op eens, «maar — wie zal het durven?»

«Ik!» riep ik, zonder Jans plan te kennen. Ik durfde dien avond alles. De pret van dien middag zat me nog in het hart en dan dat heerlijke vooruitzicht spoedig van school te gaan daar nog bij!

«Ik durf,» riep ik nogmaals. «Zeg maar op, wat ik doen moet.»

«'t Is een waagstuk,» antwoordde Jan.

«Kan me niets schelen, zeg op.»

Jan trok ons naar zich toe en fluisterend vertelde hij zijn plan.

En o, dat plan was zoo verleidelijk.

«Gauw maar,» riep ik, «haal het en ik zal het doen.»

Jan verdween in de donkere laan en zwiwend, maar trappelend van ongeduld, wachtten wij, tot hij terug was.

Wat bracht hij mee? Een zak met zand gevuld, vastgemaakt aan een lang touw. Gezwind, terwijl de jongens om mij heen giehelden, bond ik het touw om mijn middel.

«Nu stil!» fluisterde ik den jongens toe; «en wat er ook gebeurt, mij niet verraden, hoor».

«Gijs Vliering is er niet bij» zei Jan van den bakker; «je kunt dus gerust zijn».

«Als de veldwachter komt, kruip je weg, vermaande ik.» Maar vooral niet laten merken, waar ik ben.

De jongens hadden mij begrepen en zwiwend stil.

Onhoorbaar schuifelden wij, voet na voet, tot vlak voor 't huis van den veldwachter en in de groote, dikke beukenboom, die daar vlak voor stond, klom ik, door een paar jongens geholpen.

«Ik ga aan 't venster ter zij van 't huis staan,» zei Jan nog, «en kan dan hooren, wat de blauwe zegt.»

De blauwe was de veldwachter.

Handig en voorzichtig kroop ik op den tak, die naar de zijde van 's veldwachters huis gegroeid was, en op 't midden ervan bleef ik zitten.

Ik luisterde. De jongens zwiwend. Die zaten achter de dikke boomen langs de laan.

Voor de herberg alleen stonden mannen, druk in gesprek. Nu kon ik mijn slag slaan.

Ik bond het touw om mijn middel los, en liet het zoover vieren, dat de zandzak ter hoogte was van

de hartjes in de vensters, waardoor licht naar buiten viel.

Onhoorbaar bracht ik den zak in schommelende beweging, door mijn hand, waarin ik het touwuiteinde vast hield, beurtelings van rechts naar links en omgekeerd te bewegen. Ik voelde het duidelijk, dat de zak bij iederen zwaai een grooter baan beschreef. Krachtiger en wijder sloeg ik de armen uit en opeens: «Pof».

Met een dollen slag kwam de zandzak tegen 't venster.

Wat er binnen gebeurde en gesproken werd, vernamen we later van Jan, die alles had gezien en gehoord, op post voor 't op een kier staande zijvenster.

De veldwachter was verdiept in de courant en had niets gehoord. Maar zijn vrouw wel.

Ze liet de breikous rusten in haar handen, keek haar man aan en vroeg: «Man, hoorde je niets?» 't Was net of ik»

«Pats!» Daar had je 't weer.

«Ja, nu hoor ik ook wat,» zei de veldwachter.

«Wat kan dat zijn?»

De diender sprong op. «Zouden die Satansche . . .» Maar hij kon den zin niet voleinden, want een nog duidelijker te hooren slag pofte tegen 't venster.

«Ze zijn weer bezig!» riep de veldwachter. «Nu heb ik pas dien vlegel van een Kees afgerost, maar niets helpt.»

En den stok uit den hoek nemende, vloog de diender naar buiten.

Ik zag hem staan — maar zei niets. Maar de diender zei ook niets, want hoe hij ook keek, geen jongen was te ontdekken. Wel streek hij met zijn hand onderzoekend langs het venster, maar bemerkte geen onraad.

Daarom verdween hij spoedig weer in zijn huis.

«En nu?» vroeg de vrouw.

«Niets te zien,» was 't antwoord. «Het zal een boomtak zijn geweest, die tegen 't venster heeft geslagen.»

«En 't is windstilte,» merkte zijn vrouw terecht op.

Pof — alweer een.

De vrouw schrok.

«Maar, als het dan geen jongens zijn, en een boomtak kan 't niet gedaan hebben, dan moeten — moeten het spoken zijn. Ouwe Bet uit 't bosch . . .»

«Vrouw, schei nit met dien onzin. Ouwe Bet uit 't bosch is een kakelkous.»

De vrouw zweeg, maar ze dacht stellig aan Bets vertellingen van spoken, die rondwaren op stille zomervonden door de laan en de bosschen.

«Pof!»

«Maar man!»

Weer liep de veldwachter de deur nit. Een dringend vermanend «voorzichtig, man» ging hem na.

De diender kwam buiten, maar nog zag hij niets.

Toen zag ik hem de laan oploopen naar de menschen voor de herberg, die hij zeker deelgenoot wilde maken van 't raadselachtige geheim.

Toen begreep ik, dat het tijd werd.

Voorzichtig liet ik mij naar beneden glijden, en riep fluisterend de jongens bij elkaar.

En op onze teenen liepen wij een eind van 's veldwachters woning af en bleven daar staan.

We zagen den diender met de menschen voor de herberg naar 's veldwachters woning gaan.

Ze keken en keken, maar liepen lachend heen.

De veldwachter ging naar binnen.

Doch nauw was hij achter de deur verdwenen of wij liepen de laan op, en daar klonk eensklaps uit onze kelen een hoog en schel hoera-geroep, dat de zwijgende stilte, die lag in de laan, in zich opnam.

Dat hoera-geroep klonk als een vrijheidslied door ons dorp, als de kreet van zegevierende, uit den strijd terugkeerende soldaten!

Het was mijn laatste ondeugende lied, mijn laatste jongensgrap geweest — een ernstiger tijd zou nu spoedig voor me aanbreken.

«Jonge,» zei vader toen ik thuis was, «over enkele dagen ga je van de school. Al dikwijls heb ik je gevraagd, wat je worden wilt. Maar telkens antwoordt je me: «Ik weet het niet». Nu zul je toch eens moeten beslissen. In welk vak heb je den meesten zin?»

«Ik weet het niet, vader.»

«Je zult toch moeten kiezen, baasje.»

«Kies u maar voor me, vader. Zeg maar, wat ik worden moet.»

«Ik voor jou kiezen, m'n jongen, dat doe ik niet. Je weet, ik heb er al dikwijls met je over gesproken, ik wil je raden en helpen zooveel ik kan, maar beslissen! Dat doe ik niet.»

«Waarom niet, vader?» vroeg ik, niet begrijpende, waarom vader dat niet wilde. Vader had toch altijd gezegd, wat ik doen en laten moest! Waarom dan nu niet!

«Nee, mijn jonge,» antwoordde vader en ik zag hem weemoedig glimlachen. «Toen ik een jongen was van elf jaar, moest ik van school. Dat besliste mijn tante, bij wie ik thuis was na mijn ouders dood. Die zijn vroeg gestorven, zoals je weet. Welnu, tante beval, dat ik bij een kleermaker, die dicht bij ons woonde, in de leer zou gaan.

«Je verdient nog een centje er bij,» zei ze.

Ik naar dien kleermaker! Ik naar dien kleermaker, dien ik van kinds af aan nooit had mogen lijden, om zijn wit, smal gezicht, waarop ik nog nooit een lach had gezien. Ik naar dien kleermaker, die altijd zoo vervelend druk over de straat liep op zijn kleine, dunne kwikbeentjes, zoals wij zeiden. Ik in dat kamertje, in dat kleine smalle pijpelakamertje, waarin het altijd muf rook, waarin nog nooit een menschenstem had gezongen.

Maar tante had voor mij gekozen.

«Jonge,» zei ze nog «wees blij, dat je kleermaker worden mag. 't Is een makkelijk baantje en je verdient veel geld.»

En ik ging naar de mij aangewezen werkplaats. Daar zat ik, en al spoedig voelde ik, wat mij ontbrak.

Ik, die hunkerde naar leven, naar beweging, zat daar den ganschen dag tegenover een dood mensch, een mummie, met mijn beenen gekruist op een hooge tafel, naden los te tornen en draden in te steken en knooien aan te zetten. Daar zat mijn gezond jongenslichaam, dat hunkerde naar kracht-eischend werk, als dood neer, bewegingloos van den morgen tot den avond.

Als ik in den aanvang van mijn leerdagen eens plotseling, vergetende mijn leed, de eerste toon van een lied aanbief, verstomde dadelijk mijn mond, als ik opkeek tot dat lach- en levenlooze gezicht, dat mij koud aandeed, als de kamer, als al mijn werk. O, wat was ik blij, toen ik een jaar later na mijn tante's dood, bij een smid in de leer kwam, toen ik werk kreeg naar mijn begeeren.

«Zou ik nu voor jou kiezen, jonge?»

«Ja, vader,» antwoordde ik, «kiest u maar. U zult mij toch geen kleermaker laten worden!»

«Neen, neen, mijn jongen, dat zal ik niet,» riep vader, mijn beide handen grijpende, als vreesde hij, dat ik daarheen zou moeten gaan, waar hij nooit had gelachen en nooit had gezongen een enkel lied. «Neen, dat zal ik niet.»

Even zweeg vader.

«Heb je nog nooit over een vak nagedacht, Kees?» vroeg hij na een oogenblik.

«Neen, nog nooit vader.»

Ik sprak de waarheid. De jongens, die ik van school had zien gaan, waren bijna allen in de zaak van hun vader gekomen, en ik wist zoo goed, dat ze altijd plezier hadden.

«Laat me smid worden, vader.»

«Je mag Kees, maar heb je er zin in?»

«Zin!» herhaalde ik, «ik weet het niet, vader. Spreek u er eens met den meester over.»

«Dat heb ik al gedaan Kees.»

«Al gedaan, vader? En wat zei meester?»

Vader keek mij even aan.

«Je vertrouwt je meester immers?» vroeg vader na een oogenblik zwijgens?

«Ja, vader,» antwoordde ik uit den grond van mijn hart en ik dacht aan dien morgen, toen ik meester verdacht, dat hij mijn appel aan zijn zoon had gegeven.

«Dan zal meester morgen wel met je spreken,» antwoordde vader.

«Morgen, vader? Ben u dan al met meester overeengekomen, wat ik worden moet.»

«Dat weet je beter, Kees. Ik beslis niet; meester evenmin. Maar genoeg — morgen zal je meer hooren.»

Den volgenden middag zei meester: «Kees, blijf eens even, ik moet je spreken?»

Toen meester met mij alleen was, zei hij: «Kees, ik heb met je vader gesproken. Je weet nog niet, wat je worden wilt, niet waar? Voor geen enkel vak heb je bepaalde voorliefde!»

«Neen, meester».

«Wil ik je eens een raad geven, jonge?»

«Ja meester,» zei ik nauw hoorbaar.

«Je weet Kees, dat ik 't beste met je voor heb, en daarom spreek ik er met je over. Je hebt een goede aanleg, je leert makkelijk. Wil je — onderwijzer worden?»

Die vraag verraste mij. Ik onderwijzer!

Ik, die heel mijn jeugd een ondegende strop was geweest, die niets had gedaan dan kattedwaad nithalen, die zeker duizend maal in een hoek had gestaan en stellig tienduizend strafregels had geschreven. Ik, die voor niets terug had gedeinsd, waar het op 't verrichten van waaghalzerijen aankwam. Ik meester! Ik die zelf den meester zooveel te doen had gegeven!

En toch — dat bijzondere, dat onverwachte trok me aan! Ik meester! Smid, fimmerman, bakker, metselaar, dat was alles gewoon geweest. Maar, meester!

«Nu?» vroeg mijn onderwijzer.

«Ja . . . ja . . . jawel, »stotterde ik, meester wil ik wel . . . graag worden. Maar . . . je moet zooveel leeren».

«Dat is niets Kees. Dom ben je niet. Ik zal je helpen».

Meester zweeg, en ik zei niets.

Meester me helpen. Mij, die altijd zoo'n strop was geweest.

«Je moet examen doen voor de kweekschool voor onderwijzers te Deventer;» zei meester. «Het volgende

jaar April wordt dat examen gehouden. Ik zal je les geven».

«Moet ik dan nog op school blijven?» vroeg ik.

«Neen, Kees, je kunt thuis studeeren. 's Avonds geef ik je les».

«Dan doe ik het graag,» antwoordde ik, blij, dat ik, nu al mijn vrienden van school gingen, hier niet meer hoefde te blijven.

«Dat blijft afgesproken, Kees. Ga nu maar heen. Ik kom nog wel eens bij je vader en moeder».

Ik ging heen, trots nu, dat de meester mij had uitgekozen om voor onderwijzer te worden opgeleid.

Mijn makkers stonden buiten te wachten.

«Wat had ie?» vroegen ze.

Ik vertelde alles.

«Jij meester, jij meester!» riepen ze uit. «Een mooie meester. Je bent altijd nog al lief geweest in de klas. Nog geen vier dagen ben je op school, of alle jongens zijn er vandoor».

«Da's niets;» lachte ik. «Zooveel te beter, dan heb ik vacantie».

Enkele dagen later was ik van school.

Maar studeeren moest ik wel en heel hard. En gek, ik deed het nu zoo graag. Nu ik wist, dat het moest, noodzakelijk moest, spande ik me in. Ik verlangde zoo naar 't examen. O, dat examen, wat reikhalsde ik daarna! Examen doen! Dat was nog nooit gebeurd. Geen van de dorpsjongens had ooit zoo iets gedaan. Ik zou de

eerste zijn. En als ik slaagde! Het dorp zou uitloopen. Iedereen zou me komen gelukwenschen; de domine en de meester ook. Examen doen! Dat was heerlijk. Ze deden je strikvrage, niets dan strikvrage. Die zou ik moeten beantwoorden. Dat was leuk. En als ik slaagde, dan zou ik uit 't dorp gaan. Ik zou in de stad gaan wonen op kamers, net als een mijnheer. En later, als ik onderwijzer was, dan zou ik voor de klas staan. Dan zou ik de jongens en meisjes vertellen van mijn schooljaren. Ik zou ze verhalen doen uit de tijd, toen ik een knaap was, een gezonde knaap, met de vroolijkheid in 't hart en de levenslust in de oogen, toen ik op school ging en kattedwaad bedreef en vocht met alle jongens, van wie ik toch zooveel hield. Ik zou ze vertellen van al die menschen uit mijn jeugd, van den baron en den armen Frits Vermaas, van langen Gijs, boer Reule en boer Smeele, van mijn vader en moeder en mijn lief, klein zusje, van de Boschlandsche kapel en den Palm-Zondag, den schaatswedstrijd en den grappigen onderofficier in ruste.

«Vader ik wil meester worden,» zei ik, zoodra ik thuis was.

Vader zei niets dan: «Geluk dan jongen, op je levensweg. En als je eenmaal meester zult zijn, denk er dan altijd aan, dat je zelf ook jong bent geweest, en dat je zelf genoten hebt, volop en overvloeiend, de heerlijkste jaren van je leven — de jeugd!

.....

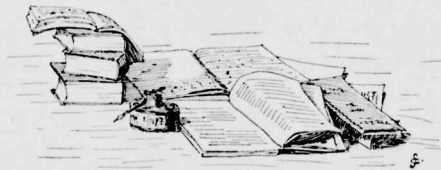
Het is eenige jaren later.

Ik ben onderwijzer in Arnhem, de hoofdstad van Gelderland. Als je ooit deze plaats bezoekt, vergeet dan niet naar Kees Duiven te vragen. Van harte zal hij u allen welkom heeten, als je hem in huis of in de school wilt komen zien. En weet je, wat je doen moet? Heel stilletjes moet je eens aan de jongens vragen, of ze 't nog al kunnen vinden met hun meester. En misschien zul je er verbaasd van staan, dat alles zoo goed gaat. En toch hebben ze een meester, die vroeger een wilde en ongezeggelijke klant was, altijd haantje de voorste, altijd de aanvoerder, altijd de belhamel van de dorpsjongens.

Maar uit zoo'n belhamel en zoo'n haantje de voorste, kan wel een man groeien, die er zijn mag.

Dat is zoo!

EINDE.

Mede verscheen bij den Uitgever van dit boek:

KEES KOEPEL

oorspronkelijk verhaal voor de jeugd

DOOR

H. J. VAN DER KRAAN

met teekeningen en bandversiering van W. J. MULLER.

Prijs ingenaaid f 1.50, gebonden f 1.90.

Ik laat hier eenige aanhalingen volgen uit de vele recensies die ik over dit boek ontving. Gij kunt er uit zien dat bladen van alle richtingen het boek aanbevelen.

... Het doet ons genoeg en te kunnen zeggen, dat Kees Koepel onvoorwaardelijk een goed boek is. Het is vlot geschreven, vrij van sentimentaliteit en tot het eind toe zijn de jongenstypen goed volgehouden. Daarbij durft de schrijver nu en dan pakkende tooneeljes in te vlechten, in één woord, het is nu eens wat anders, dat hij te lezen geeft.

De teekenaar W. J. MULLER, illustreerde het werk op recht verdienstelijke wijze; hij heeft er door zijn origineele vondsten de « note gaie » in gebracht.

(Dagblad van Zuid-Holland en 's-Gravenhage, 21 Juli 1904.)

Een gezond, eenvoudig boek, met degelijken en toch aantrekkelijken inhoud, waaraan alle jongens en meisjes zullen smullen. Humor en scherts wisselen af met uitingen van gevoel, met genoeg van beide om een jongen van het verhaal van Kees Koepel en den held zelf te doen houden.

Van zulke boeken kunnen we er wel elke maand een gebruiken.

(De Telegraaf 27 Juli 1904.)

Het is een heel aardig jongensboek. Een aardig verhaal, hoe Kees Koepel op zijn dorp, onder zijn jongens verkeerde; wat er ondeugends in hem stak en wat er goeds bij hem uit kwam. Hoe zijn talent zich ontwikkelde, en hoe zijn stalen vlijt beloond werd; het is eene aardige boeiende geschiedenis; onze jongens zullen er zeker plezier in hebben. En het is netjes en handig uitgegeven; 't lokt tot lezen uit. De illustraties zijn origineel.

Mogen schrijver, illustreerder en uitgever veel genoegen van dit werk beleven. Zij verdienen het.

Dr. F. v. GHEEL GILDEMEESTER.

(s-Gravenhaagsche Kerkbode, 6 Augustus 1904.)

Met groot genoegen hebben we dit verhaal gelezen. Vooral jongens van 12 jaar en ouder zullen met den held van 't verhaal veel op hebben. Ook de plaatjes zullen zeker hun belangstelling en vaak hun lachlust wekken. In schoolbibliotheken voor de hoogste klassen en als geschenk voor verjaardag of Sinterklaas zal dit boek steeds op zijn plaats zijn.

KETELAAR.

(De Bode, Organ van den Bond van Nederl. Onderwijzers, 2 Sept. 1904.)

Dit oorspronkelijk verhaal, geschreven voor de jeugd door H. J. VAN DER KRAAN en geïllustreerd door W. J. MULLER, zal zeker met genoegen worden gelezen. 't Is een aardig jongensboek, niet zonder talent geschreven en dat ook door het uiterlijke zich aanbeveelt. De heer J. C. F. CARRIERE te 's-Gravenhage is er uitgever van, die in den heer MULLER een niet onbekwaam illustrator schijnt gevonden te hebben.

(Predikheerthenblad, 27 Aug. 1904.)

Of de schrijver met dit boek debuteert dan wel reeds andere verhalen gaf, die ik niet las, — ik weet het niet, maar zeker is het, dat hij *zemand* is.... Maar door het verschijnen van zulke jongensboeken wordt het bewezen welk een omwenteling er zich in het opvoedkundig streven voltrekt welke andere denkbeelden zoo langzamerhand de stuwkracht worden bij hen, die invloed wenschen uit te oefenen op de vorming van het jonge geslacht.....

Hij heeft er zoo ernstig naar getracht nergens te vergeten, dat hij voor kinderen schreef en hij is iemand van zoo onbetwistbaar talent. In zijn boek is een schrijver aan het werk, die het nergens met zijn geweten op een accoord gooit; hij geeft zich geheel; vindt voor zijne jonge lezers niets goed genoeg en daarom als hij beschrijft geeft hij mooi en gevoeld Hollandsch.... en zoo krijgt men den indruk, dat Kees Koepel het werk is van een nauwgezet, talentvol schrijver, die met al zijn krachten de nieuwere opvoedkundige idealen wil dienen. Het boek ziet er ook zeer smakelijk en verzorgd uit. De illustraties maken een prettigen indruk door iets jongs, iets frisch en iets zeer karakteristieks. Heel eenvoudig en heel expressief weet de teekenaar de bedoeling van den schrijver weer te geven. Alles dus bijeengenomen: een boek dat kan aanbevolen worden.

IDA HEIJERMANS.

(De Vrouw, 10 Sept. 1904.)

Een eenvoudig, duidelijk geschreven, jongensboek, dat we met plezier hebben uitgelezen. En we gelooven, dat de jongens 't ons zouden nadoen. Men neeme er de proef mee.

Kees Koepel, een ondeugende jongen met een goed hart, is best getekend. Je gaat van 'm houden terwijl je z'n geschiedenis leest. En de oude Pieternel, en Peerenbaas Koepel, ge ziet ze voor u door de juiste beschrijving.

(De Christelijke Onderwijzer, 15 Augustus 1904.)

We aarzelen niet, dit boek als een stuk gezonde jongenslectuur aan te bevelen.... door de macht van het goede voorbeeld, gegeven in meer dan één schoon karakter, kan er ongetwijfeld een heilzame invloed van uitgaan

op onze jongens, die aan de fermiteit en het goede hart van Kees Koepel een lesje mogen nemen. We hopen, dat de schrijver ons nog menig flink jongensboek moge geven. Ten slotte nog een woord van lof aan den uitgever voor de zeer nette uitvoering: papier en druk zijn uitstekend.

(Geïllustreerd Volksblad voor Nederland, 11 Augustus 1904).

Een mooi boek. Een echt boek voor de jeugd. Frisch, vroolijk met naar het leven geteekende figuren. Ook is het geestig geïllustreerd. Ja zeker, er zit leven in dat boek. De jongens lachen vaak als ze het lezen, maar ze hebben ook dikwijls moeite om de waterlanders terug te houden. En het kan dunkt mij, haast niet anders, of dit boek moet een goeden moreelen invloed op de jongens hebben. *'t Zal mij zeer verbazen als deze uitgave niet veel bijval vindt.* Die een boek voor jongens zoekt, lette op dit, ook om taal en stijl, eenvoud en waarheid, aanbevelenswaardig boek.

B. TEN KATE.

(Rotterdamsche Kerkbode, 6 Aug. 1904).

